

VÁCLAV ŠOLC

Traviči na Titicaca

Jezero Titicaca — nejvýše položené jezero na světě — láká etnografa Carlose Lorenza nejen svými přírodními krásami, ale zejména zkoumáním života Indiánů Aymarů, sídlících v této oblasti. Záhy se však dr. Lorenzo spolu se svým indiánským přítelem dostávají na stopu pašerákům s omamnými jedy — a zde začíná jejich nevšední dobrodružství . . .

KARAVANA

Ne každý má to štěstí, že se mu splní klukovské romantické sny. Doktor Václav Šolc to štěstí zřejmě má. Také on vstupoval do kouzelného světa dobrodružství tou tradiční románovou branou, za níž se odehrávaly neuvěřitelné indiánské příběhy, které vzněcovaly klukovskou fantazii tím více, čím byly nepravděpodobnější. Také on se ztotožňoval s oblíbenými hrdiny, toužil jim pomáhat v spravedlivém boji a žít s nimi kus toho nespoutaného romantického života. A jako všichni kluci chtěl i on, aby se mu jeho sen jednoho dne splnil. Sny jsou ovšem sny a dospívající člověk se na ně dívá se shovívavostí a není nikterak překvapen, jestliže se nesplní. Nikoli však Václav Šolc. V tomto směru se nepodobá běžnému typu zmoudřelého čtenáře indiánek. Neboť vězte, že Václav Šolc se rozhodl, že svůj dávný sen uskuteční. A podíváme-li se jen letmo na cestu, která k uskutečnění tohoto snu vedla, lehce pochopíme, proč většina romantických čtenářů se v určitém věku velmi neromanticky rozloučí se svými růžovými představami o dobrodružství a exotice dálek. Ta cesta dá totiž pěknou fušku a její dobrodružná exotika má docela jiné barvy než příjemnou růžovou. Na jejím konci už není sen, ale tvrdá pravda, která o situaci současných Indiánů přináší svědectví, která nelichotí těm, kdo potomky někdejších slavných indiánských kmenů chtějí proměnit v nesvéprávné otroky. Začátek té více než třicetileté cesty do světa Indiánů byl poznamenán u Václava Šolce láskou a zvědavostí, po níž ovšem přišla ke slovu práce, těžká, často zdlouhavá a namáhavá práce, zevrubné studium starých indiánských kultur. Tato důkladná teoretická průprava musela pak být doplňována ověřováním poznaných skutečností v praxi, to znamená cestami do zemí, kde dnes žijí potomci starých indiánských kmenů a národů. Václav Šolc měl to štěstí, že od roku 1945 pracoval v ústavu, který mu dával předpoklady k neustálému prohlubování etnografického studia. Tím ústavem je Náprstkovo muzeum v Praze. Pokud jde o zmíněné studijní cesty, datují se od roku 1963, kdy Václav Šolc navštěvuje Bolívii, aby u jezera Titicaca studoval život indiánského národa Aymarů. Několikerý pobyt v Chile (1966, 1968, 1971, 1973), v Peru a Kolumbii (1975) a v Mexiku (1975 a 1977) má tentýž účel. Toto nejsou zdaleka všechny cesty, které spisovatel Václav Šolc podnikl, ale jsou nejdůležitější vzhledem k tématu, které nás dnes zajímá. Kniha Traviči na Titicaca se totiž odehrává v místech, jimž Václav Šolc věnoval nejvíce studijního zájmu a která dokonale zná. I když nejde o vědeckou práci, ale o napínavý dobrodružný román, podařilo se mu velmi nenásilně a vhodně spojit poutavou dějovou osnovu s etnografickými reáliemi, které jsou organickou součástí vyprávění. Zkušený vypravěč (Václav Šolc má za sebou dlouhou řadu knih nejrůznějšího charakteru – od dobrodružných příběhů Robinzoni z And, Synové kondorů, Pobřeží krve, Kondor útočí, Stín dvou orlů přes Nejstarší Američany, Indiánské historie a Indiánskou stezkou, dějiny a přehled indiánských kultur, národů, kmenů a jejich bojů za nezávislost a svobodu, přes řadu cestopisů po odborné a vědecké knihy a studie) a fundovaný vědec tu spojili své síly ku prospěchu díla. Toto dílo přinese vám, mladým čtenářům, hezké chvilky nad knihou, jejíž romantika, jakkoli napínavá, nemá nic společného s oním barvotiskovým dobrodružstvím indiánek starého typu, protože ukazuje kus tvrdé a nelítostné pravdy ze života dnešních Indiánů.

– zfr –

Traviči na Titicaca

1. KAPITOLA

„Jeho Excelence pan náměstek ministra vás očekává, pane doktore!“

Mladý tajemník se usmál a otevřel dveře.

Carlos Lorenzo vstoupil. Po všem, co v prvních hodinách svého pobytu v La Pazu viděl, ho trochu překvapilo běžné vybavení místnosti. Mahagonový nábytek, nízký konferenční stůl, pohodlná křesla pro dlouhá rokování, dokonalá klimatizace. Nic svérázného, kromě červenožlutozelené vlajky republiky Bolívie na stěně proti vchodu.

Za psacím stolem se zvedl bělovlasý muž. Z živé vrásčité tváře vyzařovala energie nestrávená ani dlouhými lety ve státní službě. Jeho pohled se zdál dobrácký, chytré oči za tlustými skly brýlí však zůstávaly pozorné.

Oba – hostitel i host – byli připraveni na nepříjemnou rozmluvu.

„Vítám vás, doktore, jménem vlády i jménem svým! Dovolte mi poznamenat, že vzhledem k vašemu věhlasu jsem si vás představoval o něco staršího.“

Lehkou úklonou poděkoval Lorenzo za zdvořilou lež. Jako etnograf si již získal jistou pověst doma v Mexiku i za hranicemi; ta však platila v odborných kruzích, a sotva mohla dojít k sluchu bolivijského úředníka.

„Přijel jste do zvláštní země, do jiného světa,“ řekl náměstek, když příchozímu stiskl ruku a nabídl křeslo. „Budete to poznávat na každém kroku, třebaže my i vy hovoříme stejným jazykem, každý, pravda, trochu jinak,“ v posledních slovech se viceministr žertovně pokusil nahradit poněkud šišlavou bolivijskou španělštinu zpěvnější španělštinou mexickou. „Jiná historie, jiná tradice, jiná kultura. A hlavně jiné přírodní podmínky! U nás se těžko dýchá a těžko žije. Cizinci často zapomínají, že La Paz je nejvýše položenou metropolí vůbec. Naše kontrasty je ubíjejí. Možná ani netušíte, že jenom cestou z letiště do centra jste se úrovni moře přiblížil skoro o půl tisícovky metrů. Přejděte tady ulici ze slunce do stínu a zaznamenáte patnáctistupňový rozdíl teploty. A což teprve…“

Mexičan vycítil, že se jeho společník snaží oddálit střetnutí. Jinak by přece zeširoka nevykládal o věcech, které je možné si přečíst v každém cestovním průvodci. Nebo snad má jeho varování jiný, hlubší smysl?

Etnografovi se ani nechce věřit, že to jsou již dva měsíce, co seděl v podobně zařízené pracovně. Bylo to na

mexickém ministerstvu vnitra. Pozvali ho tam zcela neočekávaně a představili zástupci Interpolu. Z jeho úst vyslechl návrh tak neuvěřitelný, že jej dlouho považoval za špatný vtip.

Když se přesvědčil o svém omylu, bránil se ze všech sil. „To je naprosto vyloučené," namítal, „je mi čtyřicet, mám rodinu, práci v muzeu, příliš mnoho práce, než abych mohl běhat po světě a hrát si na detektiva. Ne, najděte si někoho jiného!"

„Vás tedy nepobuřuje obchod s omamnými látkami?" zeptali se ho.

„Demagogii odmítám," rozčilil se tehdy. „Nemám rád spoustu věcí, a přece proti nim nemůžu nic dělat. Nelíbí se mi, když hoří dům, ale nebudu se plést hasičům do řemesla, protože, bych jim víc překážel, než pomáhal. Každý má znát svoje síly a své možnosti, prostě svou odbornost!"

„Potíž je v tom, že my tam nemůžeme poslat našince.

Nejde o žádné primitivy, nejde o tamní Indiány, ale o zkušené, rutinované zločince. Ti přece poznají detektiva, policistu, velice rychle, mají v tom praxi, a hlavně něco jako čich. Kromě toho, co by tam ten policista, jako dělal? Nemůže předstírat nějaký odborný nebo vědecký zájem, to by sotva dokázal dělat věrohodně, tak věrohodně, aby mu to každý uvěřil. Laik by byl příliš nápadný, a nápadný stopař neobjeví nic, kdyby byl sebeschopnější. Jediný, kdo bude tam u jezera Titicaca působit přirozeně, je vědec – etnograf, člověk jako vy."

„Kam že bych měl jít?" zeptal se doktor Lorenzo bez valnému zájmu.

„Na jezero Titicaca přece, vážený doktore, k nejvýš položenému velkému jezeru na světě. To vám nic neříká?"

„Ale říká – něco o něm vím. Žijí tam Aymarové a kvetla tam před dvěma tisíci lety fantastická, vyspělá kultura, které říkáme Tíwanaku."

„Tak vidíte, milý doktore, bylo by to zajímavé místo i z vašeho odborného hlediska. Spojíte příjemné s užitečným, posloužíte sobě, své vědě i nám a tím lidstvu, pomůžete v boji proti těm prokletým drogám. To se vám zdá být málo?"

„Nezdá, rozhodně nezdá. Aymarové by mě samozřejmě zajímali, o to není. Nejsem si však zdaleka jist, že bych dokázal úspěšně zvládnout tu roli detektiva, to zase vím já."

Nastalo nové přemlouvání ze všech stran, doktor Lorenzo však stále odmítal. Nakonec ho skoro násilím posadili do auta a odvezli do jednoho nervového sanatoria nedaleko mexického hlavního města.

Co viděl, připomínalo zlý sen. Lidské trosky, bývalé muže a bývalé ženy, oči štvané zvěře, třesoucí se propíchané paže. Životy zmarněné injekční stříkačkou. Odpadky nejvýnosnějšího byznysu dvacátého století.

Ukázali mu fotografie dětí narkomanů.

Po celou dobu v tom sanatoriu nepromluvil slovo. Na zpáteční cestě oznámil svým průvodcům, že úkol přijímá.

Náměstkův výklad o místních zvláštnostech i doktorovy vzpomínky přerušil tajemník. Na pojízdném stolku přivezl občerstvení – kávu, koňak, cigarety, doutníky, ovoce. Svému představenému pak předložil několik listin k podpisu a neslyšně se vzdálil.

Vhodná chvíle konečně zahájit vážný rozhovor.

„Vaší Excelenci je bezpochyby známo," řekl host, když upil znamenité kávy z porcelánového šálku, „že jsem k vám nepřijel jako turista, a dokonce ani ne jako badatel. Že zastupuji Interpol."

Viceministr rázem ochladl. Vůbec se nesnažil zakrýt rozladění.

„Ano, to vím, musím se ovšem přiznat, že mi smysl celé akce poněkud uniká."

„Vaše země je opravdu zvláštní," pokračoval Mexičan. „Mimo jiné tím, že se tu v subtropických údolích na východních svazích And v místech, kterým se říká *yungas*, pěstuje zajímavá rostlina zvaná *koka*, latinsky Erythroxylon coca. Tisíce plantáží, milióny keřů, miliardy lístků. Technicky velmi jednoduchým způsobem je možné z koky vyrábět kokain. Ten se za velké peníze pašuje, prodává a zabíjí – spolu s ostatními omamnými drogami – spousty lidí, dnes už víc lidí než války. Zabíjí, mrzačí, otupuje, vyřazuje milióny lidí z okruhu zdravých a neporušených, stále další a další."

„Děkuji za poučení! Interpol, doufám, nepřehlédl skutečnost, že v Bolívii je tajná výroba kokainu velmi přísně zakázána. Když objevíme nějakou takovou továrničku, nebo spíše laboratoř, zavřeme ji a majitele postavíme před soud. Vím, že se leckde pochybuje o naší dobré vůli, ale dělat víc na obrovském, divokém a

nepřehledném území je prostě nemožné. K tomu nám chybějí lidi i prostředky.“

„Souhlasím s Vaší Excelencí, že pátrat po výrobcích drogy v těchto podmínkách skutečně není snadné. O něco nadějnější je pokusit se odhalit a přehradit cesty, kterými se kokain dostává do světa. Některé vedou na východ, přes Brazílii a Paraguay. Mne zajímá způsob, jakým se kontraband pašuje z Bolívie do Peru, na pobřeží Tichého oceánu, odkud jej pak jachty rozvážejí dál. Interpol má pádné důvody domnívat se, že hlavní trasa vede přes hraniční jezero Titicaca. Domněnka ovšem není ještě důkaz!“

„Poslali tedy vás, abyste důkaz opatřil a přitom sám zlikvidoval pašeráckou síť!“

Otevřený výsměch nevyvedl návštěvníka z míry.

„Budu tam pracovat jako etnograf,“ vysvětlil, „budu se zajímat o Indiány, kteří tam žijí, o jejich práci, o jejich zvyky a obyčeje. Pobudu tam pár týdnů, nebo možná i pár měsíců. A kromě své práce se budu rozhlížet kolem sebe. Samozřejmě tak nenápadně, jak jen to bude možné, práce etnografa mi to umožní. Víte, Excelence,“ zasmál se Mexičan, „my etnografové jsme strašně zvědaví a do všeho musíme strčit nos. A při tom strkání nosu bude stačit dívat se i trochu jinam, nápadné to nikomu určitě nebude. Co uvidím a co se stane, o tom nemám zatím příliš jasnou představu. Jsem skutečně vědec a před podobným úkolem stojím poprvé.“

„Mám tomu rozumět tak, že si vaše nezkušenost vyžádá zvýšenou pomoc ze strany bolivijských úřadů?“ zeptal se náměstek skoro nevlídně.

„Právě naopak, Vaše Excelence, nežádám téměř nic, třebaže bych k tomu měl jisté oprávnění jakožto pracovník Interpolu. Nechci oddíl karabinérů, motorový člun, a dokonce ani zbraň. To vše by na mne upozorňovalo a ztratil bych i tu malou naději, jakou snad mám. Slibuji, že budu respektovat bolivijské zákony jako každý druhý a budu využívat pouze těch práv, která tyto zákony poskytují všem, především práva neomezeného pohybu. Kromě absolutní diskrétnosti prosím o dvě služby. Potřebuji podrobnější mapy oblasti, v níž se budu pohybovat, a potom společníka schopného tlumočit jazyk aymarských Indiánů, kteří v oblasti jezera sídlí. Byl bych velice rád, kdyby ani tento pomocník nevěděl nic o mém skutečném poslání a považoval mne jen a jen za vědeckého pracovníka.“

„Opravdu nežádáte mnoho,“ připustil Bolivijec. „Jste ale cizinec, významný pracovník, známá osobnost. Ne ne, neprotestujte, jste známou osobností, přinejmenším ve vašich odborných kruzích. Jako takovému bychom vám měli poskytnout veškerou možnou podporu a ochranu…“

„Ne, Excelence, nechci žádný policejní doprovod. Chci jít sám, jen s tím tlumočníkem, jinak bych byl nápadný.“

„Pak ale jistě chápete, že za vaši bezpečnost nebudeme moci ručit, doktore.“

„To je přirozené. Práce etnografa bývá někdy riskantní, odpovědnost si nese každý sám. Proto bude i ve vašem zájmu zachovat celou věc v tajnosti. Dokud se nikdo nedoví o mém pravém úkolu, stane se případné neštěstí na jezeře Titicaca jen osobní, zcela soukromou tragédií jednoho občana Spojených států mexických.“

Viceministr dlouho mlčky pozoroval návštěvníkovu tvář.

Jeho klidné odhodlání ho dráždilo. Vstal, přistoupil k oknu a nervózně klepal prsty na sklo. V té chvíli vypadal docela jinak než za psacím stolem. Byl starý a velmi unavený.

„Teď k vám nehovoří zástupce bolivijské vlády,“ promluvil konečně tichým hlasem, „ale člověk, který by mohl být vaším otcem a který by si přál mít syna, jako jste vy. Vím, že patříte k těm, kdo neradi mění svá rozhodnutí, přesto vás však prosím, zvažte ještě jednou svůj úmysl, dokud je čas! Nemáte ponětí o tom, do čeho se pouštíte. O tom, pašování kokainu také něco víme, něco tušíme a něco si dovedeme domyslet. Ti lidé, kteří to dělají a řídí, ti mají všechno, dokonalou organizaci, vliv, všude prsty, uši, oči. A hlavně peníze! Jsme proti nim úplně bezmocní. Řadový pašerák dostává pětkrát, možná desetkrát víc než karabinér, který by ho měl chytit. Kdo myslíte, že vyhraje? Vraťte se domů, milý doktore! Budete-li mít velké štěstí, chytíte jim pár pohůnků. To není cena za nasazení vašeho života, protože nikoho z těch velkých, z těch, kdo to všechno řídí, organizují a platí, nikoho z těchto lidí nedostanete. A pro vás každý chybný krok, každý malý nezdar znamená odhalení, a na to je jen jediný trest – smrt, protože jen mrtvý nepromluví. Těm lotrům nejde o pár tisícovek dolarů, těm jde o těžké milióny! Vždyť jistě víte, zač se kokain, tady u nás lacino, poměrně lacino získaný, pak prodává. Těch pár malých, které možná dostanete, to není cena za nasazení vašeho života. Vraťte se domů a řekněte to těm, kdo mají svědomí poslat do téhle hry – promiňte mi, ten výraz – zelenáče.“

„Děkuji za upřímnost, Vaše Excelence,“ usmál se Lorenzo. „Váš názor je pochopitelný a já jej nedokážu

vyvrátit. Už proto, že jsem si donedávna myslel totéž. Jistá zkušenost mne však přinutila změnit stanovisko.“

V duchu spatřil ubožáky za mřížemi sanatoria. Náměstek se vrátil ke stolu. Chvíle slabosti pominula, pod bolivijskou vlajkou stál znovu úředník lhostejný ke všemu, co nesouvisí se zájmy státu.

„Dobrá, lidskou povinnost jsem splnil! Pomocníka na cestu vám seženu, do dvou dnů za vámi přijde do hotelu. Mapy obdržíte ve Vojenském mapovacím ústavu. Postarám se osobně, jeho ředitel je můj dobrý přítel. Diskrétnost je samozřejmá. Ať se stane cokoli, jste pro nás etnograf-amerikanista, který na vlastní odpovědnost – zdůrazňuji, na vlastní odpovědnost – přijel pracovat do oblasti jezera Titicaca. Přeji vám mnoho úspěchů, vážený a milý doktore!“

Tajemník vyprovodil hosta, když si předtím zapsal jméno jeho hotelu. Pak se vrátil pro stolek se zbytky občerstvení. V kuchyňském koutu svého předpokoje pečlivě zatáhl závěs. Poklekl a vyňal miniaturní magnetofon, připevněný ke spodní části nižší desky stolku. Pásek opatrně uložil do kapsy saka.

Byl velmi spokojen. Věděl, že až tento pásek odevzdá na patřičném místě, dostane slušnou částku v měně daleko spolehlivější, než je bolivijská.

2. KAPITOLA

Když se druhého dne ráno chystal Lorenzo odejít do města, zazvonil v jeho hotelovém pokoji telefon. Seňor má dole v recepci návštěvu.

V salónku recepce byl v této poměrně časné hodině jediný host. Pohodlně zabořen do klubovky tam čekal mladík sotva dvacetiletý, v ošoupaných džínsách a v šedém vlněném svetru. Jakmile spatřil etnografa, pružně povstal a představil se jako jeho nový pomocník.

O pár minut později seděli oba v bistru u kávy. Lorenzo pozoroval nehezkou, ale zajímavou indiánskou tvář s černýma očima, s vysedlými lícními kostmi a s jizvami po neštovicích.

Z krátkého doporučujícího dopisu náměstka se dověděl nejpodstatnější. Jeho protějšek se jmenuje José Madariaga, studuje na místní univerzitě a byl uvolněn samým rektorem na neomezeně dlouhou dobu. Mluví nejen španělsky, ale i aymarsky, kečujsky a jazykem Kaljavájů.

Mexičan by byl rád poznal mladého společníka mnohem důkladněji, přestal se však ptát, když postřehl, že José odpovídá sice zdvořile, ale úsečně a se zjevnou nechutí.

Místo dalších otázek tedy vyložil svůj plán. Řekl, že sami dva odjedou k jezeru Titicaca, kde budou pět šest měsíců žít spolu s aymarskými Indiány a studovat jejich život, zvyky, práci, kulturu i jazyk. La Paz opustí nejpozději koncem týdne. Znamená to, že si během několika dnů musejí obstarat zásoby a všechno potřebné pro dlouhý a pravděpodobně nepřerušený pobyt na místě, kde budou zcela odříznuti od světa.

Podobnou výpravu nepodnikal badatel poprvé, věděl tedy přesně, jaké věci jsou k takové cestě nezbytné. Už v Mexiku vypracoval seznam všeho, co bude třeba nakoupit. Nebylo toho málo:

Cukr, sůl, koření, pár kilogramů rýže, trochu čočky, několik plechovek jedlého oleje, pytel mouky, prášek do pečiva, pár balíčků těstovin, slané i sladké sušenky, krabice masových konzerv. Dále nádobí, aluminiové kotlíky, smaltované talíře, plecháčky na pití a skládací petrolejový vařič – primus. Potom dary Indiánům – cigarety mužům, jehly a nitě ženám, několik krabic bonbónů dětem. A ještě dvacet litrů petroleje v pětilitrových plechovkách a pár litrů lihu – do vařiče a do tlakové lampy, dvě elektrické svítilny s náhradními bateriemi.

To by snad mohlo stačit, samozřejmě za předpokladu, že si časem někde doplní zásoby petroleje a že jim Aymarové budou ochotni prodávat další základní potraviny.

José si vše zapsal a slíbil, že zásoby včas sežene. Vyžádal si jen dovolení provést část nákupu na černém trhu, kde bývá zboží sice pašované, zato však levnější než jinde a ve větším výběru.

„Spací pytel máte?“ zeptal se ho Lorenzo, když ještě naposledy probírali dlouhý seznam.

„Nemám, pane. Vezmu si dvě vlněné přikrývky a někde na místě si seženu rákosovou rohož.“

„Vidím, že znáte život na. Titicaca.“ Mexičanovi se zdálo, že jeho přirozená poznámka uvedla mladíka na okamžik do rozpaků.

„Tak trochu, předloni jsem tam kopal s archeology v Tiquině a v Copacabaně. Prázdninový výdělek.“

„V Copacabaně pracoval můj velmi dobrý přítel, Goyo Cordero. Jistě ho znáte.“

„Jenom z doslechu,“ odpověděl Indián neochotně a rychle zavedl řeč jinam.

Lorenzo rozhodl, že s nákupy začnou příští den. Odpoledne je čekala návštěva Vojenského mapového ústavu.

V ústavu přijali Mexičana a jeho průvodce velmi ochotně, osobní přímluva ministrova náměstka jim otevřela dveře. Hosté dostali nejen podrobné vojenské mapy, ale dokonce i kopie leteckých snímků oblasti.

Zejména fotografie měly pro badatele cenu zlata. Jako na dlani z nich vystupovaly obrysy velkého jezera, úzkou úžinou téměř přeštípnutého na dvě části, na větší severní a na menší jižní, kde se rýsovala celá řada ostrovů, menších i větších, okolo nichž bylo možno rozeznat velké světlejší plochy, zarostlé rákosím. Jak na mapách, tak na snímcích byla vyznačena přerušovanou čarou hranice mezi Bolívií a Peru, procházející oběma částmi jezera.

Když však položili vedle sebe obojí, snímky i mapy, bylo na první pohled jasné, že mapy jsou až překvapivě nepřesné. Některé ostrovy na nich měly nesprávnou polohu, jiné vůbec chyběly.

Mapy jsou – jak Lorenzovi tak nějak skoro mimochodem vysvětlil pracovník ústavu – staršího data, z doby, kdy ústav ještě neměl k dispozici kvalitní nové přístroje a právě ony letecké snímky. Teď už mají všechno a nové mapy budou daleko lepší. Nechtěl by se vážený host z dalekého Mexika podívat?

Návštěva se protáhla do pozdního odpoledne. Po příchodu z ústavu připomenul etnograf Josému úkoly pro následující den a rozloučil se s ním. Při večeři v malé restauraci si znovu prohlédl mapy a snímky. Pak se vydal na procházku městem, měl rád trochu pohybu před spaním.

Následujícího dne vyrazil z hotelu hned ráno, aby si to zvláštní město – nejvýš položené hlavní město na světě – mohl ještě lépe prohlédnout. Na hlavní třídě ho pohltil různorodý zástup. Potkával Indiány, míšence i bílé, bohaté i chudé, turisty ověšené fotoaparáty i služky s nákupem, vojáky v tmavozelených uniformách i ženy nesoucí v loktuších na zádech snědé děti. Hovor a smích co chvíli zanikaly v hluku vozovky, stejně pestré jako chodník. Před limuzínami posledních typů i rozklepanými automobilovými veterány zděšeně uskakovali indiánští venkované v pončech, kteří přijeli do města na trh.

Lorenzo kráčel pomalu a zhluboka vdechoval vzduch, řídký dokonce i pro Mexičana, zvyklého na vysokohorské podmínky. To jen v prvních hodinách se dal několikrát strhnout k rychlejší chůzi, než ho srdce a plíce důrazně poučily, že čtyři kilometry nad mořem smí spěchat pouze ten, kdo se tam narodil.

Odbočil z hlavní třídy a za barokním kostelem svatého Františka se pustil strmými uličkami vzhůru, do staré španělské části města, jednopatrové domky s prejzovými střechami i mřížemi zdobené balkóny mu připomenuly mexickou vlast na druhé straně rovníku, zemi vzdálenou čtyřicet šířkových stupňů. Tady i tam kus Iberského poloostrova, který na své dobrodružné, a leckdy i temné a krvavé cestě za zlatem, bohatstvím a slávou zasadili do cizího prostředí indiánské Ameriky jako pomník pochybné slávy španělští dobyvatelé.

V liduprázdných zákoutích starého města se zastavil čas. Etnograf měl pocit, že tam ještě druhá polovina dvacátého století nedospěla, jako by tam, v té staré části města, zůstalo vše tak, jak bylo a žilo před čtyřmi stoletími. Ještě chvíli a na balkóny vystoupí líbezné tmavovlasé dámy, dole na ulici se zastaví kavalíři v řasnatých pláštích a se štíhlými meči zavěšenými na bandalírech. Přivedou si hlouček hudebníků s kytarami a zpěváci zazpívají seňorám a seňoritám tam nahoře serenádu na oslavu všemocné lásky i požehnaného města Panny Marie Nuestra Seňora de la Paz[1].

Osamělý chodec se však nedokázal plně poddat romantické kráse okolí. Proti své vůli musel stále myslet na události posledních dnů, především na setkání s Josém. Instinkt ho varoval před novým společníkem. Indián nebývá sdílný, už vůbec ne při prvním rozhovoru, v mlčení mladého muže však Lorenzo cítil cosi tajemného, nepřátelského. Povšiml si, jak José zneklidněl, když se prořekl, že zná jezerní oblast. Ale proč?

Etnograf si vzpomněl, na slova člověka z Interpolu: Hledáte-li v Bolívii kokain, nepočítejte s tím, že vám někdo pomůže. Kdo vám nabídne pomocnou ruku, ten bude ze všech nejvíc podezřelý. Musíte spoléhat jenom sám na sebe!

Tenkrát považoval radu za projev policejní nemoci z povolání, přehnané nedůvěry ke všemu a ke všem. Teď

[1] *Nuestra Seňora de la Paz* – Naše Paní míru, původní název bolivijské metropole. Město bylo založeno roku 1548.

už si nebyl tak jist.

Je tomu tak, vidí to sám, na vlastní oči – ano, nezbude mu než spoléhat sám na sebe, jen a jen na sebe.

S hlavou plnou starostí nezpozoroval Mexičan muže, který se mu přilepil na paty už u hotelu. Ten muž ho sledoval celé dopoledne, zručně a trpělivě, nakrátko v davu hlavní třídy, zpovzdáli v zákoutích starého města. Tam nahoře, ve staré čtvrti, v jejích téměř prázdných uličkách se několikrát přiblížil až na pár kroků, pokaždé však zvolnil, když se proti nim vynořil jiný chodec.

Lorenzo jeho přítomnost nevnímal, byl zabrán do prohlížení památek starého města, zde tak podobného starému středu jeho domova, starému středu města Mexika okolo náměstí Zócalo. Slyšel, že za ním kdosi jde, slyšel jeho kroky a vnímal jeho přítomnost, neviděl v tom však nic podezřelého. Snad nějaký zvědavý turista nebo prostě někdo, kdo jde náhodou týmž směrem.

V jedné z uliček se zastavil před zajímavou, báječně tepanou okenní mříží. Kroky za ním stanuly také! Nyní to už vypadalo podezřele! Teď se otočím, jakoby nic, říkal si v duchu, a uvidíme, co je to za chlapíka. Nápad a podezření však přišly příliš pozdě. Než se stačil otočit, pocítil prudkou bolest a klesl k zemi.

Když se probral z bezvědomí, ležel na velké kamenné desce chodníku. Nad sebou spatřil dva páry vysokých šněrovacích bot a dřevěné policejní obušky, zavěšené na opascích. Silné paže mu pomohly postavit se na nohy.

„Co se tu dělo, seňore?“

„Já… někdo mě zezadu… neviděl jsem…“

„To je nápad, procházet se sám tady v těchto místech! Milej pane, tady v těchhle uličkách není nikdy právě nejbezpečněji. Tady jsou přepady až moc časté. Proto tady také hlídkujeme. Zaslechli jsme cosi jako úder, temnou ránu, právě když jsme vycházeli támhle z té uličky. Ležel jste na zemi a nad vámi se skláněl chlap. Jak nás zmerčil, utekl. Běželi jsme k vám, zjistit, co s vámi je. Toho chlapa jsme nechali plavat, vy a váš život, to bylo pro nás přednější. Máte štěstí a tvrdou hlavu! Mohl jste skončit hůř než s pořádnou boulí. Vsadím se, že vám ten lump sebral všechno do poslední vindry!“

Lorenzo sáhl do kapsy a vytáhl plnou peněženku. Oba policisté si ji udiveně prohlíželi.

„Určitě neměl čas vám ji sebrat. Když jsme se tu tak rychle a nečekaně objevili, nezbylo mu než honem zmizet,“ usoudil nakonec bystřejší z nich. „Zachránili jsme tedy seňora před okradením.“

„Ano, máte pravdu,“ přikývl etnograf a dal oběma po bankovce. „Děkuji vám za pomoc, pánové, nerad bych vás dál zdržoval.“

„Je nám moc líto, ale budete muset s námi, na strážnici, budeme muset sepsat o tom přepadení protokol, když jste cizinec.“

„To je přece zbytečné! Sami vidíte, že mi dohromady nic není. A můj hotel není tak daleko.“

„Opravdu se vám nic neztratilo?“

„Vůbec nic,“ zalhal Mexičan. Nemělo žádný smysl vykládat těm dvěma, že zmizela aktovka s materiály o jezeře Titicaca. Lorenzo si chtěl s nimi po procházce sednout někde v klidném koutku a znovu si je prostudovat, a ten lump si zřejmě myslel, že tam najde něco cennějšího. Nevadí, dojde si do ústavu pro jiné a vymluví se třeba na to, že je něčím polil.

Policisté doprovodili Lorenza na hlavní třídu. Tam však otáleli s rozloučením, a znovu začali mluvit o protokolu. Další dvě bankovky konečně uklidnily svědomí strážců zákona.

Do hotelu se etnograf vrátil před polednem. Z udiveného pohledu recepčního poznal, jak mnoho mu v té chvíli chybí do podoby spořádaného hosta.

V pokoji se svlékl, smyl zaschlou krev, lehl si na postel a zapálil si cigaretu. Když kouřil druhou nebo třetí, zazvonil telefon.

„To jste vy, doktore?“ příjemný mužský hlas hovořil čistou španělštinou bez bolivijského zabarvení. „Chci vás jen ujistit, že vaše snímky a mapy jsou v dobrých rukách. Moc by nás mrzelo, kdybyste dnešní událost hodnotil nesprávně. Zatím to ještě nebyl vážný pokus o atentát, jen varování, vážné a poslední varování! Mimochodem, víte vlastně, co znamená Titicaca? Divoká horská kočka. Šlápnete jí na ocas a vyškrábe vám oči. Přemýšlejte o tom, milý doktore Lorenzo! Přeji vám příjemný zbytek dne.“

Mexičan odložil sluchátko pomalu do vidlice. Hlava ho bolela jako střep. Odešel do koupelny, polkl dva prášky a zapil je. Pak, otevřel okno.

Mírný vánek příjemně chladil tvář, rozpálenou horečkou. Pod ním dole žilo město, lidé a auta proudili ulicí,

každý za svým cílem. Unavený mozek odmítal hloubat nad tím, co se právě stalo. Teď, teď zrovna má na to nejmíň náladu!

Jednu okolnost si však etnograf dokázal uvědomit – o jeho návštěvě ve Vojenském mapovém ústavu věděl pouze velmi vysoký úředník bolivijské vlády.

A José.

3. KAPITOLA

Hrbolatá cesta vedla stále vzhůru. V krkolomných serpentinách, pokud to dovolovala mračna prachu za nákladním automobilem, se otevíral úchvatný pohled na La Paz. Město leželo v kotlině, ze všech stran chráněné před ledovými větry.

Stoupání končilo v blízkosti letiště, kde Lorenzo před nedávném poprvé vdechl řídký horský vzduch nadmořské výšky něco přes čtyři tisíce metrů. Projeli obloukovitou branou s nápisem LA PAZ VÁS VÍTÁ! a byli na *altiplánu*, na andské náhorní rovině.

Za špinavým sklem vozu pozoroval Lorenzo vysokohorskou krajinu s chudou vegetací. Jednotvárný obraz jen tu a tam zpestřilo stádo pasoucích se lam, jen zřídka míjeli lidská obydlí, ubohé hromádky kamení ve stínu mohutných andských štítů s ledovci a s věčným sněhem na vrcholech.

Za volantem vedle Mexičana si falešně hvízdal tlustý *čolo*[1] s umaštěnou reklamní čapkou firmy Ferrari. Byl to řidič a zároveň majitel pestře pomalovaného kamiónu, ke kterému toho rána přivlekli etnograf s Josém objemné zásoby pro pobyt na Titicaca.

Míšenec zajišťoval víceméně pravidelnou dopravu mezi hlavním městem a jezerní oblastí – trať La Paz – Tiquinská úžina mu poskytovala dostatek obživy, stále bylo co dopravovat, tam i zpět. Nebyl sám, takových dopravců jako on bylo více a kupodivu, všichni se uživili. Pro jejich nákladní auta, střední kamióny, se ujal obecně žertovný, ale výstižný název *gallinero*, kurník. Každá jízda se musela vyplatit, a proto bylo třeba sehnat vždycky náklad, většinou zboží pro obchodníky ve vsích a městečkách po celé délce trati, od La Pazu až k peruánské hranici. Že část nákladu, a leckdy i dosti podstatná, byla tiše určena pro přesun na peruánskou stranu, to přece nikdo nemusel vědět – i když o tom vlastně věděl každý. Ale co, pašuje se, pašovalo a bude se pašovat, dokud budou cenové rozdíly v sousedících státech a dokud bude na jedné straně hranice to, co není na druhé, dokud budou lidé z jedné země stát o to, co mají sousedé snad lepší nebo levnější. Dokud bude toto trvat, vždycky se najdou ti odvážní, a zároveň chtiví peněz a snadného výdělku s minimem práce, kteří riziko pašování podstoupí. Takhle to měl zorganizováno i majitel kamiónu. Doveze do Copacabany žádané zboží těm, kdo je pak dopraví na druhou stranu. Jak, to ho už nezajímá nebo jen tak trošku. On pak zase převezme to, co přišlo podobnou cestou z druhé strany, z Peru, a odveze to za příslušnou odměnu do La Pazu.

Ten náklad z druhé strany uloží hezky na dno korby vozu, na něj pak další náklad – ten nezávadný, vejde se ho tam dost a dost – na náklad se posadí lidé, chudí cestující, kteří nemají na pohodlný autobus, nebo ti, kdo nechtějí své zboží spustit z očí.

Majitel hřešil na okolnost, že vozil převážně chudé Indiány, nejtrpělivější lidi na světě. Na druhé straně jezdil spolehlivě, poměrně lacino, a hlavně – jeho konkurence nenabízela víc. Proto se vždycky našlo dost a dost těch, kdo bez reptání podstoupili útrapy cesty po prašné rozbité silnici, na otevřeném voze bez plachty proti slunci a dešti.

Lorenzo na tom byl lépe. Jako vzácný a štědrý pasažér dostal místo v kabině, zatímco José se tlačil vzadu s ostatními a dával pozor na věci.

Za sklem vedle etnografa se objevila uličnická tvář sotva patnáctiletého chlapce. Byl to *čiko*, jakýsi průvodčí a děvečka pro všechno. Čiko nakládal a vykládal, boucháním na plech kabiny dával znamení k zastavení i k odjezdu, dohlížel, aby se nikdo nevezl načerno, neušel mu jediný balík, protože i za ten je třeba zaplatit. Když splnil služební povinnosti, lezl za jízdy po karosérii jako opice, naparoval se před indiánskými děvčaty, žertoval

[1] *Čolo* – míšenec

s venkovany a vůbec se staral o dobrou náladu lidí, kteří se kamiónem vezli.

Chlapcova zaměstnavatele už mezitím omrzelo hvízdání, rád by si povídal. Jakmile poznal, že sympatický *charro*[1] po pravici není proti, spustil. Nejdříve se cizince zeptal na cíl jeho cesty. Vyhýbavá odpověď ho nezklamala, patřil k lidem, které nezajímá osud druhých, když mohou vykládat o sobě. Teď k tomu měl čas i trpělivého posluchače. Brzy se dostal do ráže, zapomínaje na opatrnost. S důkladností malých živnostníků huboval na všechno – na počasí, na těžkou práci skoro zadarmo, na rostoucí daně, ale ze všeho nejvíc na vládu, která se stará o všechno možné, jenom ne o zájmy a potřeby poplatníků.

Lorenzo se rozhodl, že nespokojeného míšence popíchne a hodí první udičku ve svém pátrání. Nejdříve mu však nabídl a zapálil cigaretu.

„To je zajímavé," řekl po chvíli udiveně. „Měl jsem dojem, že si vaše vláda počíná šikovněji. Alespoň u nás v Mexiku se to tak píše. Zrovna nedávno jsem četl v jedněch našich novinách, že se prý v Bolívii chystá zákon, který zakáže pěstování koky. To je ta koka tak důležitá, že se o ní musí vydávat zvláštní nařízení a zákony?"

Na tlouštíkově zbrunátnělé tváři bylo poznat, že ryba spolkla návnadu.

„Nepovídal jsem to?" křičel vítězoslavně. „To jsou oni! Takovou pitomost si nikdo jiný nedokáže vymyslet. Nedovedou si představit, co pro Indiány tady nahoře koka znamená! Že je to jejich chleba, jejich život! Nadarmo jí neříkají *koka mama*[2]. Jestli jim ji ti hlavouni vezmou, budou mít na krku takovou revoluci, o jaké se jim nikdy ani nezdálo!"

„To pro Indiány koka znamená opravdu tolik?"

„Aby ne! Podívejte se, jezdím pro ni tam dolů, do údolí, *yungas*, už patnáct let, tak o tom musím něco vědět. Tady, na horní rovině a výš, v horských vesnicích, žvýkají lístky koky všichni, protože to zahání žízeň i hlad, protože to vrací sílu, když jste unavený a nevyspalý. Na Titicaca se často vyplouvá v noci, podle toho, jaký vítr kdo potřebuje. Myslíte, že by ti lidé vydrželi sedět na lodi hodiny v mrazivé zimě, kdyby u sebe neměli svoje *tari*[3]? A to nemluvím o tom, když vás bolí břicho. Ohřejete vodu, hodíte do ní pár lístků koky, vypijete a za chvíli jste jako rybička. Poznal jsem to už mockrát na vlastní kůži."

„Ale v těch novinách, co jsem doma četl, psali, že koka obsahuje také jed!"

„Nemůžu sloužit, jsem jen šofér, ne doktor! Ale jedno tedy vím. Tam, kde mají koku, jsou daleko zdravější než v La Pazu. Pod drn jdou nejdříve v osmdesáti, tak jakýpak jed! Kdepak, kdo se pořádně nají, nemusí se koky bát. Samozřejmě že se to nesmí přehánět. Lidé jsou zvyklí na jeden nebo dva žvance denně, a to rozhodně nikomu neuškodí. Horníci v Oruru, to je jiná! Málo vydělají, málo jedí, všechno utratí za chlast a za koku. Ti ale dělají osm deset i víc velkých žvanců za den. To je jiná písnička – ve čtyřiceti jsou z nich trosky a padesáti se dožije jen málokdo."

„Jenomže v tom článku se taky psalo, že se z koky vyrábí kokain. A ten přece zabíjí spoustu lidí!"

Míšenec hodil po Mexičanovi zvláštním pohledem. Najednou ztratil chuť pokračovat v rozmluvě, najednou ho koka přestala zajímat.

„Tak o tom nevím vůbec nic. Mluvili jsme o žvýkání koky a já vám řekl svůj názor. O kokain ať se starají jinde," palcem pravé ruky ukázal nahoru.

V Huarině se zastavili ke krátkému odpočinku. Protože se v místě konal toho dne trh, měli cestující možnost nejen rozhýbat si ztuhlé údy, ale i nakoupit, nebo si alespoň prohlédnout vystavené zboží. Využili jí všichni, jen čiko si lehl vzadu na vůz a dával pozor na náklad.

Tržiště u kostelíka bylo plné lidí. V přesně vyřízené řadě seděly na zemi na zkřížených nohách indiánské ženy a nabízely ovoce, brambory, ryby z jezera, látky, klobouky, hliněné nádobí, opánky zhotovené ze starých pneumatik.

Etnograf si udělal několik snímků. Povšiml si, že se málokde platilo penězi, převládal výměnný obchod. Někteří kupující dávali za vybrané zboží barevné vlněné váčky. José doktorovi vysvětlil, že váčky obsahují přesně stanovené množství lístků koky a jsou směnnou jednotkou místních Indiánů.

Když se s obvyklým latinskoamerickým zpožděním sešli znovu u auta, musel majitel zlostným křikem

---

[1] *charro* – vyslov *čarro* – přezdívka Mexičanů

[2] *koka mama* – matka koka (aymarsky)

[3] *tari* – čtvercový kus vlněné látky, v němž nosí koku Aymarové z oblasti Titicaca.

probudit chlapce, který usnul na korbě pod paprsky silného horského slunce. Naštěstí pro něho zůstaly všechny věci na místě. Zato se ukázalo, že chybí jeden z cestujících, třebaže měl – jak se čiko dobře pamatoval – zaplaceno až do Huatajaty. Míšenec dvakrát zatroubil, když se ale opozdilec nikde neukázal, mávl rukou a spustil motor.

Cesta dále kličkovala horským terénem plným prudkých sjezdů a stoupání. Řidič dělal čest firmě na čepici; jel velmi riskantně, v zatáčkách téměř nezpomaloval. Lorenzo nenašel odvahu představit si, co by následovalo, kdyby se na úzké silnici v takové chvíli objevilo vozidlo v protisměru.

Hovor v kabině uvázl. Od okamžiku, kdy Lorenzo připomenul kokain, jeho společník zarputile mlčel. O etnografa se čím dál neodbytněji pokoušel spánek, ošizený velmi časným odjezdem z La Pazu.

Z lehké dřímoty ho náhle probudilo ošklivé zaklení. A strach v míšencově hlase.

Otevřel oči a dvěma pohledy obsáhl situaci. Automobil právě vjížděl do pravotočivé zatáčky, kde se cesta vinula kolem ostrého skalního výčnělku. Řidič otočil volantem doprava, ale vůz vypověděl poslušnost a dále udržoval přímý směr.

Třebaže čolo prudce dupl na brzdu, auto se smykem rychle blížilo k druhé straně vozovky, zakončené strmým svahem.

V poslední chvíli se v obraze předního skla mihl silný kmen eukalyptu. O zlomek vteřiny později sklo zmizelo, roztříštěno silným nárazem. Vůz se naklonil na řidičovu stranu, zezadu zazněly poděšené výkřiky pasažérů a hřmot padajícího nákladu.

Otřesený Lorenzo se namáhavě vysunul z vozu. Rozbitá přední část byla naražena na strom, levé přední kolo se točilo ve vzduchu nad srázem. Etnograf měl dojem, že se kamión musí každou chvíli převážit do rokle.

Na cestě ve zvířeném prachu leželi lidé a balíky. Ti, co se udrželi nahoře na korbě, byli zavaleni balíky, bednami, sudy a dalšími předměty.

Bída a bolest na všech stranách. Trpěli ti, kterým se podařilo seskočit, ti, kdo nárazem spadli i ti, kdo zůstali nahoře.

„Chlapi sem, ke mně!“ vykřikl Lorenzo ze vší síly. Přiběhlo pět šest mužů, všichni se strachem ve tváři a bezradností v očích. „Vy dva,“ pleskl po ramenech dva mladší chlapíky, „vy dva vylezete nahoru, opatrně, a pomůžete těm, co jsou tam zavaleni nákladem. Budete jim pomáhat slézt, ale jen po téhle straně, do silnice, ten kamión tu visí na stromě jen taktak. A vy,“ obrátil se na zbývající, „vy je budete od nich přebírat. Taky opatrně, nevíme, co jim je, mohlo by se jim ještě uškodit. Tak hezky do toho!“

Sám se obrátil k raněným. Mezi věcmi na cestě vyhledal svůj vak, vyňal příruční lékárničku, svlékl košili, roztrhal ji na obvazy a pustil se do první pomoci.

Brzy se k němu mlčky připojil José, třebaže krvácel a kulhal. Lorenzo si povšiml, že si mladý Indián při ošetřování zraněných počíná velmi zručně, daleko obratněji než on sám. V té chvíli ho napadlo, že ani neví, co jeho pomocník vlastně na univerzitě studuje. Studuje-li vůbec.

První ošetření rozptýlilo alespoň ty nejhorší obavy. Více či méně byli zraněni všichni, nikdo ale vážně, pokud to etnograf jako laik mohl posoudit. Hotový zázrak ve srovnání s tím, co se mohlo stát.

Teprve teď měl Lorenzo čas povšimnout si míšence – řidiče. Stál na kraji cesty, špinavý a potlučený, díval se dolů, po tlustých tvářích se mu koulely slzy. Mexičan k němu přistoupil.

Mezi kameny hluboko v rokli leželo rozbité tělo řidičova mladého pomocníka.

Nebylo těžké uhodnout, jak k tomu došlo. V okamžiku nehody ručkoval čiko někde na levé straně karosérie. Když došlo k nárazu, neudržel se a spadl. Nikoli na vozovku jako ostatní, ale do propasti.

„Panebože,“ vzlykl Bolivijec a utřel si čapkou široký obličej. „Co já řeknu jeho mámě? Je to chudák ženská, těžce nemocná, sama se skoro ani nehne. Můj čiko – jmenoval se Gregorio – můj čiko byl pro ni vším a byl jejím živitelem. Moc jsem mu toho nedával,– pravda, ale dostal nějaké to spropitné od toho či onoho za pomoc se zavazadly a s nákladem. Chudák máma teď asi umře steskem – a hlady.

Ale ta mašina, ta moje mašina byla v pořádku! Já za to nemůžu, přísahám! Měla svá léta, to je pravda, ale byla v bezvadném pořádku. Ještě včera jsem ji v La Pazu celou prohlížel, dělám to před každou jízdou. Byla v pořádku, slyšíte, seňore? Něco se muselo stát až cestou.“

Lorenzo mu nevěřil. Měl na jazyku ostrá slova o zbytečně rychlé jízdě, o lakotě, o přeplněném kamiónu, o odpovědnosti vůči druhým. Pak se podíval do uslzeného obličeje a neřekl nic.

Čolo se otočil a pomalu kráčel ke svému vozu. Tam si klekl a prohlížel předek vozu zdola. Potom pracně vylezl do kabiny a chopil se volantu. Točil se dokola bez nejmenších zábran! Pátral dále, uvnitř vozu a znovu zvenčí. Najednou vykřikl:

„Pojďte se podívat, seňore! Měl jsem pravdu! Podívejte se!“

Míšencova tvář zrcadlila protichůdné pocity – údiv, strach, ale zároveň i úlevu trýzněnému svědomí.

„Tadyhle na řízení chybí matka a to místo je docela čisté, v závitu není ani smítko! Ta musela vypadnout právě před touhle zatáčkou. Potom ovšem řízení nefungovalo, nemohlo ani fungovat. Neumím si představit, že by se uvolnila sama, jen tak, to je přece nemožné. Víte, co si myslím? Někdo ji musel uvolnit tam na trhu, když chudák čiko spal,“ zašeptal. „V zatáčkách pak povolovala už sama dál, až tady… Kdo to ale mohl udělat? A proč? Nemohl to být ten chlap, co se tam ztratil?“

Lorenzovi přejel mráz po zádech. Právě ho napadla odpověď na tu druhou otázku.

4. KAPITOLA

Do Huatajaty dorazili Lorenzo a José až příštího dne. V této roční době nebylo právě jednoduché najít jiný dopravní prostředek, zvláště když museli mít s sebou všechna zavazadla, zásoby a plechovky s petrolejem. Toho dne již nesehnali nic, a tak jim nezbylo než přečkat noc, jak se dalo, u rozbitého kamiónu. Že nebyla právě příjemná, o tom snad ani není třeba pochybovat. Následujícího dne se domluvili s řidičem nákladního auta, které vezlo z La Pazu dřevo na stavbu plachetnic. Do Huatajaty už nebylo daleko, ten kousek cesty však byl pro oba utrpením – potlučená těla cítila na tvrdém nákladu každý hrbol nerovné silnice.

Mexičan měl velké bolesti, dobře však věděl, že před stejně postiženým společníkem nesmí dát najevo slabost. Indián je proslulý svou schopností dokonale se ovládat a ztrácí úctu ke každému, komu tato vlastnost chybí.

U kostela oba s úlevou shodili na zem hromadu zavazadel a plechovek. Útěchou jim byl překrásný pohled na cíl jejich putování, na jezero Titicaca, nejvýše položené velké jezero na světě.

Lorenzo přijel s úmyslem usadit se na některém z obydlených ostrovů. Od počátku se mu takové řešení zdálo nejvhodnější. Jako etnograf se však mnohokrát přesvědčil o tom, že sebelepší plány ustupují nejrůznějším, většinou zcela nečekaným okolnostem a že konečné rozhodnutí a řešení musí padnout až na místě samém.

Proto chtěl získat co nejdříve základní přehled o situaci. V dané chvíli to znamenalo sehnat někoho, kdo by byl ochoten provézt je po jezeře a seznámit tak s terénem, aby si mohl zvolit ten z několika ostrovů, který by se mu zdál nejpříhodnější. S úkolem najít takového člověka vyslal badatel Josého, sám zůstal u zásob.

Pomocník se vrátil asi za hodinu. Vedle něho kráčel tak asi pětačtyřicetiletý Indián v odřené kožené bundě, se světlou jizvou přes celou pravou tvář.

„Tento muž,“ představil ho José, „se jmenuje Khori a umí dost španělsky. Žije tady ve vsi, má však příbuzné a přátele na všech obydlených ostrovech, hlavně na Suriqui, kde žije jeho bratr. Nejdůležitější je, že má docela pěkný motorový člun a občas si přivydělává tím, že na něm vozí turisty. Je ochoten vzít i nás, třeba hned teď.“

„Za deset tisíc bolivianos na hodinu plavby, pane,“ hbitě upřesnil podnikavý Aymara.

Etnograf přikývl, třebaže mu letmý přepočet na mexická pesa i na dolary potvrdil, že nezískal právě levného přepravce. Jako zástupce Interpolu však nemusel šetřit, ať si tedy Indián vydělá.

Muži se chopili zavazadel a po částech je přenesli na břeh, kde čekal motorový člun. Od prvního pohledu se Lorenzovi líbil. Byl prostorný, s pěknou kabinou, překvapivě čistou, vybavenou po obou stranách pohodlnými sedačkami. Když naložili zásoby a Khori nastartoval motor, ukázalo se navíc, že je i pozoruhodně rychlý.

Jasná obloha i klidná hladina jako by vyvracely všechny ty nepříznivé zprávy, které Lorenzo z nejrůznějších míst o jezeru slyšel. Také nadmořská výška téměř čtyř tisíc metrů nebyla právě nejlepším doporučením – dalo se tu očekávat pěkně drsné podnebí, hlavně mrazivé noci. Mexičan se pozorně rozhlížel. Z leteckých snímků – z těch nových, které si opatřil po oné podivné krádeži v La Pazu – si vryl do paměti obrysy této jižní části jezera, a proto se nyní za plavby dost spolehlivě orientoval.

Jako první poznal poloostrov, k němuž se přiblížili po dobré půlhodině plavby. Jmenoval se Tirasca a rozkládala se na něm vesnice aymarských Indiánů. Jako možné místo pobytu však měl jednu podstatnou vadu – plochý terén tu umožnil přehlédnout jen malou část jezera.

Odtud zamířil Khori na západ. Mířili k ostrovu, který Lorenzovým představám odpovídal mnohem víc než Tirasca. Tři táhlé vrcholy uspořádané za sebou od nejnižšího po nejvyšší slibovaly dobrý rozhled. V sedle mezi prvním a druhým vrcholem bylo vidět vesnici s kostelíkem.

„Jak se jmenuje támhleten ostrov?“ obrátil se badatel na Khoriho.

„Suriqui, seňor. Mám tam bratra. Tady se staví ty nejlepší čluny z jezerního rákosu. Můj bratr je také dělá.“

„A tamten malý nalevo?“ Lorenzova ruka ukázala na pustý ostrůvek sotva tři sta metrů dlouhý.

„To je Intja,“ odpověděl jaksi neochotně majitel člunu. „Moc špatné místo, zlá kouzla, nikdo se tam neodváží.“

Tajemný ostrov ovšem tím více lákal vědce i detektiva. Lorenzo si umínil, že jej co nejdříve důkladně prozkoumá.

„Nikdo tam nežije?“ zeptal se naoko lhostejně, když zpozoroval zbytky jakési kamenné stavby.

„Ne, povídám přece, zlá kouzla. A taky tam není voda.“

„Cožpak tu člověk potřebuje k životu pramen?“ Mexičan nabral do dlaní křišťálově čistou vodu a s požitkem ji ochutnal.

„Ano, tady je dobrá,“ vmísil se do hovoru José. „Ale u břehu páchne a nedá se pít, páchne bahnem z rákosišť. Lidé by museli za dobrou vodou na jezero, jenomže tady je někdy tak mizerné počasí, že není možné vyplout.“

Když proplouvali kolem Suriqui, spatřili ještě jeden obydlený ostrov, Taquiri. Ve srovnání s prvním se zdál menší, místo tří vrchů měl jen jeden, zato však nejvyšší ze všech.

Lorenzo se musel rozhodnout. Příjemná projížďka posílila jeho původní úmysl usadit se nikoli na pevnině, ale na některém z ostrovů.

V úvahu přicházely dva – lidnatý Suriqui, kde by měl největší naději něco se dovědět, nebo menší Taquiri s možností kontrolovat značnou část jezerní plochy. Po chvíli váhání vyzval Mexičan Khoriho:

„Zajeďte na Taquiri, ten ostrov se mi líbí, usadíme se tam, rozhodl jsem se.“

„Můžeme to zkusit, ale jednoduché to asi nebude,“ namítl José, zatímco Khori vjížděl širokým obloukem do dobře chráněné zátoky ostrova. „Třeba nebudou chtít – ti Aymarové tam – abychom s nimi žili, a nepřijmou nás.“

„Proč by to dělali?“

„Protože tu nemají s návštěvami valné zkušenosti. Docela určitě nás budou považovat za nějakou úřední návštěvu, a ty jim vždycky přinášely jenom samé mrzutosti, nové daně, zabírání půdy a podobně. A potom, když se tu nějaký úředník z města objeví, musí ho náčelník uložit v nejlepším domě do nejlepší postele a po celou dobu ho krmit nejlepšími jídly na účet vesnice.“

Lorenzo v duchu proklel přehnanou šetrnost bolivijského státního aparátu. Jako by vyčetl jeho nesprávnou úvahu, José s trpkostí v hlase vysvětlil:

„Ti úředníci samozřejmě dostávají slušné diety a cestovné, ale strčí si je do kapsy a dávají se živit od

chudáků. Většina Indiánů neví, že je to proti zákonu. Stále nechápou, že už přestali být nevolníky bílých. Zato jiní…“

Příjezd motorové lodi okouzleně sledoval houf kluků, kteří si u břehu hráli s modely rybářských člunů z totory, jezerního rákosu. Chlapci na sobě měli košile bez rukávů, zhotovené ze starých pytlů od mouky, jak prozrazovala natištěná firma. Bosé nohy klidně cachtaly v ledově studené vodě, zato hlavy byly chráněny vlněnými čepičkami s cípy přes uši.

Khori rozhodně odmítl doprovázet hosty do vesnice. Naznačil, že vztahy mezi obyvateli Suriqui a Taquiri nejsou právě přátelské a že on, protože má na Suriqui bratra, je považován za nepřítele. Když se Mexičan zeptal, proč jsou nepřátelé, pokrčil rameny, a že prý to je tak odpradávna a že on to neví. Prostě se nemají rádi, a proto si myslí, že by jeho přítomnost byla spíš na škodu. Přijal peníze a slíbil, že počká hodinu v zátoce; jestli se zákazníci do té doby nevrátí, složí náklad na břehu a odpluje.

Vesnice začínala asi sto metrů od pobřeží. Tvořilo ji kolem dvaceti nízkých domků, krytých došky z rákosu. Většina z nich byla obrácena dveřními otvory do zátoky. Uvnitř tedy museli přijíždějící loď vidět, nebo aspoň slyšet její motor.

A přece když Lorenzo s Josém vystoupili do vesnice, byla prázdná jako po vymření. Mexičan však měl nepříjemný pocit člověka pozorovaného ze zálohy, cítil, že každý jejich krok sleduje mnoho párů očí.

Skutečně, prostranství mezi domky se pojednou zaplnilo. Jako na povel se začali ze všech stran přibližovat vesničané, především muži. Vycházeli z chatrčí, z úkrytů za rohy a zídkami.

Skoro všichni byli oblečeni stejně, do bělavých vlněných košil a kalhot krátce pod kolena, s čepicemi přes uši. Někteří na sobě měli ještě tmavá ponča. Z uctivé vzdálenosti zvědavě přihlížely ženy v pestrobarevných sukních, s černými vlasy spletenými do copů, a mezi nimi vykukovaly na všech stranách zvědavě hlavičky dětí.

Asi dvacet kroků před hosty se vesničané zastavili. Lorenzo zvedl ruku ohnutou v lokti dlaní kupředu. Podívejte se, naznačil prastarým indiánským pozdravem, mám prázdné ruce, přicházím neozbrojen a tedy v míru.

Pak začal mluvit. V krátkých a jednoduchých větách, které si předem dobře promyslel, vyložil svou žádost.

Chtěl by žít se svým pomocníkem nějakou dobu na ostrově. Chce poznávat lidi a jejich život, vše si zapisovat a fotografovat. V jeho zemi žije také mnoho Indiánů. Až se vrátí, poví jim, jak žijí a pracují jejich bratři, Aymarové od jezera Titicaca. On není jako bolivijští úředníci, nic nechce zadarmo. Když bude potřebovat brambory, ryby, nebo něco jiného, zaplatí penězi z ruky do ruky. Zaplatí právě tolik, kolik by za stejné zboží dostali na trhu. Dobře zaplatí i za ubytování, není náročný, stačí mu jakákoli volná chatrč.

Zatímco José překládal, pozoroval Lorenzo vesničany. Nezdálo se, že by na ně slova dobré vůle zapůsobila. Pohledy zůstávaly nedůvěřivé, ostražité, chladné.

Mexičan skončil a muži se opodál shlukli k poradě. Byla vzrušená a dosti dlouhá, několikrát se k čekajícím doneslo slovíčko gringo[1].

José stál s rukama v kapsách a tvářil se lhostejně, jako by se ho celá ta záležitost netýkala. Lorenzo však byl přesvědčen, že pomocník má z jeho potíží škodolibou radost. Třeba jim dokonce i pomohl svým překladem, napadlo etnografa, kdo ví, co vlastně Indiánům napovídal.

Od jezera zazněl hluk motoru. Uběhla hodina, Khori vyložil zásoby a odplul.

Vesničané se konečně dohodli. Z hloučku rokujících vystoupil statný muž, podle všeho náčelník. Jeho odpověď byla stejně jasná jako Lorenzova prosba. Nemohou přijmout cizince, nemohou jim prodávat jídlo, nemají jediný volný domek, ve kterém by je mohli ubytovat.

Etnograf nevěděl, jak dál. Nenapadlo ho nic dalšího k tomu, co už řekl a co Aymary nepřesvědčilo. Při svých výpravách po rodném Mexiku poznal, jak obtížné je přimět Indiána, aby změnil své rozhodnutí. Ale co když je stejná odpověď čeká i na Suriqui? A jak se tam vůbec dostanou, Khori s motorovým člunem je přece pryč.

Vtom se stalo něco neočekávaného. José vytáhl ruce z kapes, postavil se před Lorenza a oslovil shromážděné. Nezvýšil hlas, negestikuloval, a přece od prvního okamžiku ovládl všechny silou velitelské

[1] *gringo* – americký běloch. Indiáni tak označují cizince, který je jim lhostejný nebo kterého nemají rádi.

autority. Byla to řeč člověka zvyklého rozkazovat, zvláštní a neobvyklá u tak mladého muže.

Poznal to Mexičan, který z celé jeho řeči nerozuměl ani slovu, a což teprve Aymarové! Z tváří jim zmizel posupný výraz, přešlapovali rozpačitě z nohy na nohu, snažili se ukrýt jeden za druhého jako provinilé děti, ustrašeně přikyvujíce. Zralí a nezávislí muži se úplně zlomili před vůlí mládence, který o sobě tvrdil, že je obyčejným studentem.

José domluvil a obrátil se k Lorenzovi.

„Tak, všechno je už v pořádku," řekl klidně. „Zůstaneme na Taquiri, jak dlouho si budete přát. Za chvíli nám vyklidí jeden domek a pomohou nám tam přenést naše věci."

Do setmění nezbývalo mnoho času, museli si pospíšit. S několika Aymary sestoupili ke břehu a odnesli všechno na místo, které se mělo stát po několik měsíců jejich domovem.

Byla to běžná indiánská chatrč, dlouhá asi čtyři a široká dva metry, bez stropu, krytá sedlovou střechou z rákosových došků. Okna chyběla, světlo vnikalo dovnitř jen půldruhého metru vysokým a tak asi sedmdesát centimetrů širokým dveřním otvorem, který uzavíral dřevěný rám, potažený nevydělanou ovčí kůží zbavenou vlny.

José přitáhl odněkud z vesnice tři bedničky. Dvě z nich měly sloužit jako sedačky, na třetí postavili petrolejový vařič. Na podlahu z udusané hlíny si rozprostřel Lorenzo nafukovací matraci a péřový spací pytel, jeho pomocník pak vypůjčenou totorovou rohož. Majitel domku jim navíc přenechal dvě silné, pestře pruhované přikrývky. Etnograf starostlivě ohmatával zdi z hliněných cihel sušených na slunci. Věděl, že noci na Titicaca bývají velmi chladné a že k ránu klesá teplota většinou pod bod mrazu.

Při ukládání a pořádání věcí vzal Lorenzo na okamžik do ruky i dosti objemný a pečlivě zabalený vak Josého. Zarazila ho pořádná váha. Přitom si poprvé uvědomil, jak pozorně si mladík toto zavazadlo hlídal a opatroval po celou cestu z La Pazu.

Když skončili první úpravu svého nového obydlí, hlásila se už noc. Místo večeře snědli krajíc suchého chleba, zapili hrnkem horké kávy, Mexičan zastrčil klacík do malé petlice na dveřích – ochrana ne před zloději, ale před věčně hladovými a zvědavými psy Indiánů – a oba muži se uložili k prvnímu spánku na ostrově v jezeře Titicaca.

Ten však nepřicházel, třebaže měli za sebou perný den. Příliš mnoho čerstvých dojmů zahánělo únavu. Setkání s vesničany, spásný zákrok mladého tlumočníka, jeho záhadná moc nad Indiány – to všechno nešlo Lorenzovi z hlavy. Nakonec nedokázal zakrýt zvědavost a zeptal se:

„José, můžete mi říci, jak jste dokázal přesvědčit Aymary, aby nás tu nechali?"

„Jsem přece Kaljavája," odpověděl José bez zaváhání, jako kdyby tuto otázku již dlouho očekával.

Kaljavája – s tímto pojmem se často setkával, ale přesto požádal o přesnější vysvětlení.

„Kaljavájové jsou indiánský kmen a já jsem velmi hrdý na to, že jsem jeho příslušníkem. Naši lidé žijí odnepaměti v hornatém, dosti špatně přístupném kraji blízko peruánsko-bolivijské hranice severně od jezera Titicaca. Jsme známi jako čarodějové a kouzelní lékaři v celé andské oblasti od severu Argentiny až do Ekvádoru. Tam všude nás znají, tam všude putují naši muži se svými brašnami a vaky léků a jsou všude vítáni.

Máme mezi lidmi velký respekt, jak jste dnes sám viděl. Varoval jsem je, že jestli nám tu nedovolí zůstat, přičaruji jim špatnou úrodu brambor a *oky*[1], zařídím, aby jejich ovce neměly jehňata a aby jejich ženy nerodily děti."

„Už si vzpomínám," zvolal Mexičan. „Kaljavájové byli osobními lékaři na dvoře *inků*[2]. A ve svém oboru si dovedli udržet nejlepší pověst několik století. To je obdivuhodné!"

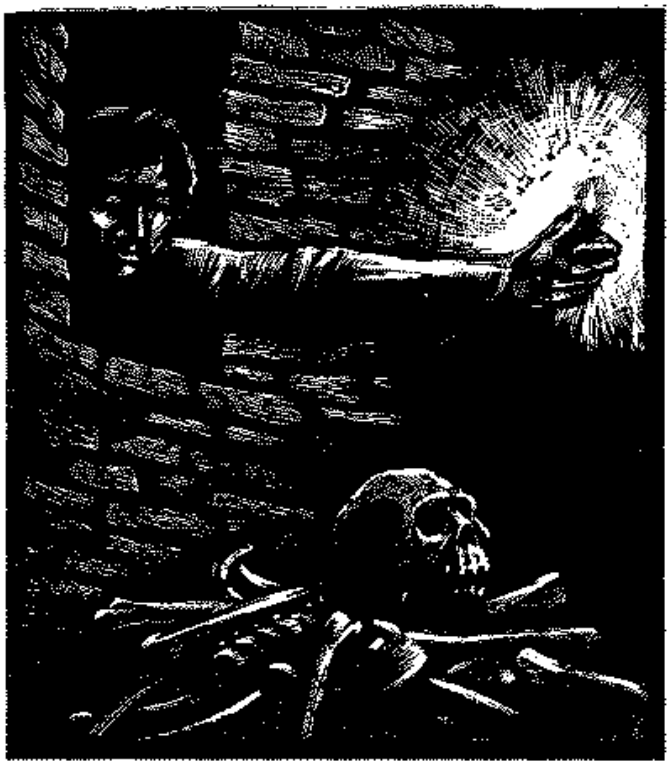
„Máte pravdu," hrdost na původ rozvázala Josému jazyk. „Naším hlavním pomocníkem byl a je strach. Řeknete-li někomu pověrčivému, že do měsíce onemocní, začne se většinou bát tak, že si chorobu skutečně přivolá. Můj otec, *corregidor*[3], tvrdí, že tímto způsobem dokáže přivolat dokonce i smrt."

---

[1] *oka* (oxalis tuberosa) – protáhlý nažloutlý kořen výborné chutí. Po bramborách hlavní potrava aymarských Indiánů

[2] *inka* – titul panovníka Kečuů

[3] *corregidor* (vyslov *korrechidor)* špaň. – státem jmenovaný nižší hodnostář na úrovni starosty okresu

„Smrt?“

„Ano, smrt. Ale nemyslete si, že Kaljavájové jsou jenom nějací šarlatáni. Umíme léčit a jak! Známe přes tři sta léčivých bylin a dovedeme z nich připravovat velice účinné léky, které nám vaše slavná medicína bílých náramně závidí. Například máme spolehlivý lék proti revmatismu, ale nepovíme, jak a z čeho se připravuje. Své léky prodáváme, jejich složení je ale naším tajemstvím, které nikomu neprozradíme; nikdo z Kaljavájů, zanic na světě. O kvalitách naší medicíny svědčí nejlépe, že si třeba zrovna mého otce zvou na konzultace do nemocnice, aby jim poradil v některých případech, když jsou bílí lékaři v koncích. Tak třeba zlomeninu dokáže náš táta vyléčit rychleji a líp než bílí doktoři.“

„I vy se v těch věcech dost vyznáte, jak jsem viděl při havárii tam na silnici. Studujete medicínu?“

„Ne.“

Poslední otázkou zkusil Lorenzo nenápadně pootevřít dveře k důvěrnější rozmluvě, ale jeho pomocník se okamžitě stáhl. Byl ochoten vyprávět o svém kmeni, o svém lidu, ne o sobě. Otočil se ke zdi na znamení, že hovor je u konce.

Dávno minula půlnoc, z rákosové rohože se už hezkou dobu ozývalo pravidelné oddychování. Lorenzo však stále ještě nemohl usnout. Když konečně zaplašil všechny starosti, začala mu být zima.

Dostal chuť na cigaretu.

„Doktore, spíte? Doktore?“

Užuž chtěl odpovědět tichounkému zašeptání ze tmy, v posledním okamžiku si to ale rozmyslel. Cítil, jak se pomocníkova ruka dotkla jeho ramene. Podle lehkého dechu na své tváři poznal, že si ho Kaljavája zblízka prohlíží a zkoumá, jak tvrdě spí.

Do místnosti vnikl noční chladný vánek. To José vyklouzl ven, neslyšně jako kočka.

Mexičan ještě chvíli předstíral spánek. Pak se rychle zvedl, hodil na sebe svetr, obul boty a opatrně pootevřel dveře.

Na stříbrném pozadí jezera zalévaného měsíčním svitem se odrážela temná silueta mladého Indiána. V pravé ruce nesl svůj příliš těžký vak, levou se přidržoval strmého srázu u břehu.

Lorenzo se pustil za ním. Byla dost jasná noc, výhodná pro stopování. Musel však dát dobrý pozor, aby sám nebyl spatřen. José se několikrát ohlédl, etnograf však dokázal včas přilehnout k zemi nebo se skrýt za roh domku, balvan či keř při cestě.

Oba muži se přiblížili k nejvýchodnějšímu cípu ostrova. Tam, pár kroků od jezera, se proti obloze poseté zářivými hvězdami tyčilo několik kamenných věžiček, dva tři metry vysokých a metr až metr a půl širokých.

Lorenzo si těch zvláštních stavbiček povšiml již při plavbě na ostrov a z odborné literatury znal i jejich účel. Byly to pohřební věžičky zvané čulpy.

Staří Indiáni kolem jezera Titicaca pohřbívali tak své mrtvé ještě před dvěma stoletími nadvakrát. Nejdříve do nehlubokého hrobu v zemi, asi tak po roce pozůstatky mrtvého vykopali, kosti očistili od zbytků tkání a šlach, a znovu, tentokrát natrvalo, je uložili do kamenné věžičkovité stavby, právě do takové čulpy.

José se naklonil nad otevřeným výklenkem, jedné z věžiček. V té chvíli úplně splynul s tmavým obrysem stavby a ztratil se tak etnografovi z očí.

U čulpy se zdržel několik minut. Lorenzo si zatím našel lepší, bezpečnější úkryt za větším trsem kaktusů,

protože předpokládal, že se jeho společník bude vracet stejnou cestou, jakou přišel.

Konečně se José odlepil od věžičky a prošel několik kroků od Mexičana. Jeho plátěný vak ztratil hodně z původního objemu i váhy.

Sotva dozněly Indiánovy kroky, přistoupil badatel k výklenku a škrtl zapalovačem. Uvnitř pohřební věžičky ležela hromádka kostí, korunovaná navrchu podle pravidel pohřebního rituálu vybílenou lidskou lebkou.

Lorenzo kosti rozhrnul. Netrvalo dlouho, a našel to, co tam José ukryl.

Pečlivě vrátil pozůstatky do původní polohy a rychle se vydal na cestu zpět. Měl výborný orientační smysl, při sledování Josého podél břehu si povšiml výhodné zkratky, kterou by si mohl dost nadejít.

Do chatrče dorazil zcela vyčerpán, ale o chvilku dřív než jeho tlumočník. Vklouzl do spacího pytle, zavřel oči, snažil se co nejlépe tlumit prudké oddychování po namáhavé chůzi a čekal na Kaljavájův tichý návrat.

Věděl, že až do rána bude spánek zase jenom předstírat.

Neboť k záhadám přibyla další – proč schoval José do starého indiánského hrobu malou vysílačku? Schoval ji tam nepochybně před ním, protože v chatrči by neměl jistotu, že ji dokáže utajit, a schoval ji i před Indiány z ostrova, protože věžička s pozůstatky dávného mrtvého zaručovala, že se tam nikdo z Indiánů neodváží ani podívat – mrtvý je pro Indiána z And to nejhorší kouzlo.

5. KAPITOLA

Dny rychle ubíhaly, klidné, a navzájem si podobné jako vlny na jezeře Titicaca za hezkého počasí. Začínaly ještě před svítáním, kdy se lidé probouzeli do mrazivého rána bez jediného mráčku na obloze, oživly kolem poledne teplem blahodárného slunce a odcházely záhy v prvních stínech večerního soumraku v nádherně barevných západech slunce.

Pro Lorenza to byly šťastné dny, protože je po nějaké době zase zcela naplňovala práce, kterou měl nadevše rád a které rozuměl. Věděl, že o aymarských Indiánech toho zatím bylo po etnografické stránce napsáno velmi málo, a o těch na ostrovech zatím skoro nic. Zvláštní náhoda mu dala šanci tuto mezeru vyplnit. Etnograf si umínil, že jí jak náleží využije.

Nezahálel, ale ani nepospíchal. Už dávno poznal, že etnograf může počítat s přijatelnými výsledky teprve tehdy, až dokonale splyne s novým prostředím; až přestane být atrakcí neustále obklopenou houfkem zvědavých dětí i dospělých, až bude moci usednout k ženě sedící soustředěně nad primitivním vodorovným tkalcovským stavem a zavést s ní řeč o její práci a životě, rozhovor bez falešných tónů, ostychu a předstírání. Až ho rybáři při svých výpravách na jezero začnou považovat za jednoho ze svých; až se všichni v jeho přítomnosti dokážou chovat zcela přirozeně. Teprve pak se mu snad podaří sestavit z přečetných, různobarevných kaménků, postřehů a informací pravdivou mozaiku života Aymarů. A teprve pak se možná dozví i něco, co ho přivede na stopu pašeráků kokainu.

Zatím pozoroval, naslouchal, zapisoval, fotografoval, kreslil, nahrával na magnetofon. Jezdil s Indiány i na trhy po okolí, například do Huatajaty, do Tiquinské úžiny, a dokonce i na peruánskou stranu, do Desaguadera. Aymarové nebrali hranice příliš na vědomí, říkali, že ve vodě jezera žádné neviděli a nevidí, a tak plují tam, kam potřebují. Ostatně dozor pohraničníků a policie byl na jezeře celkem zanedbatelný, jak brzy zjistil.

Při těchto cestách – na trhy se vyplouvalo vždy ještě za tmy, před ránem, Indiáni chtěli být na tržišti co nejdříve, aby dobře prodali a nakoupili – také zkusil žvýkat koku. Žvýkali ji všichni, protože zaháněla pocit hladu. Nechutnala mu, měl v ústech chuť, jako kdyby žvýkal spařené seno, ale pomáhalo to. Noci na jezeře byly mrazivé, teploměr klesal výrazně pod bod mrazu a sedět v mrazivém větru ve člunu prakticky bez pohybu, to nebylo nic příjemného.

V každé volné chvíli se věnoval aymarštině. Umínil si, že se ten těžký jazyk naučí, hlavně proto, že se tak chtěl ještě více přiblížit Indiánům, a pak z toho důvodu, že mu dost vadila závislost na tlumočníkovi – nikdy si nemohl, být jist, zda překládá přesně to, co chce říci Indiánům on, nebo co říkají Indiáni jemu.

José byl pro něho čím dál tím větší hádankou. Nález vysílačky v pohřební věžičce potvrdil Lorenzovo podezření, že Kaljavája přijel na Titicaca s tajným úkolem. Kolik ale v tom případě věděl o právě tak tajném

poslání jeho, Lorenza, a od koho? Pracoval pro ty, kdo mu odcizili snímky a mapy? A jestli ano, kdo se tehdy pokusil zabít je oba na cestě z La Pazu, pokud ovšem ta havárie nebyla opravdu jen a jen pouhou nešťastnou náhodou?

Vzájemné vztahy zůstávaly chladně zdvořilé. Rovným dílem se dělili o zásoby, právě tak jako o povinnosti při vaření a úklidu. Ve volných chvílích si žil každý po svém.

Na druhé straně musel Lorenzo spravedlivě uznat, že jako badatel mohl sotva získat schopnějšího pomocníka. José ho doprovázel při všech výpravách a návštěvách, překládal stovky otázek a odpovědí, vše, oč byl požádán, vykonal bez nejmenších námitek, neúnavně a jakoby bez zájmu; a přece etnograf cítil, že je bedlivě pozorován. Neměl však tušení, co si tlumočník o jeho práci myslí. Jednoho dne mu to José přece jen řekl. A ta krátká rozmluva se měla stát počátkem velkých změn v jejich vzájemných vztazích.

Došlo k ní asi za měsíc po příjezdu na Taquiri. Oba muži seděli před chatrčí a z magnetofonového záznamu znovu poslouchali vyprávění nejstaršího obyvatele ostrova Suriqui, odkud se právě vrátili, stoletého Indiána s neuvěřitelně přesnou pamětí.

Stařec líčil událost nedávno minulých časů: Jakýsi advokát z La Pazu přepadl s hrstkou najatých hrdlořezů ostrov, pár Indiánů dal postřílet a ostatní přinutil k nevolnické práci na půdě, kterou jim sebral. Prostě a jednoduše si z ostrova udělal svůj soukromý velkostatek a udržoval své panství násilím a terorem. Hlavní město bylo daleko a úřady v té době stejně Indiány nechránily. Některá místa vyprávění si Lorenzo nechal přeložit, na jiných zkoušel své vlastní pokroky v aymarštině.

„Líbí se mi, co děláte," zničehonic přiznal José. „I když se mi zdá, že výsledek nestojí za tolik námahy." Překvapený Mexičan vypnul magnetofon a čekal. „Řekněme, že se vrátíte domů a budete vědět, jak se Aymarové oblékají, co jedí a na čem spí," rozvíjel Kaljavája úvahu. „Dobrá, ale jakou to má cenu, když nikdy nepoznáte, co si Indián myslí? Do jeho duše žádný bílý nepronikne!"

„Vy jste opravdu přesvědčen o tom, že si lidé různých ras nemohou rozumět?"

Mladík zavrtěl hlavou. „My a vy ne, po tom všem, co se mezi námi stalo, nejen v minulosti, ale i po tom, co se děje dodnes," kývl hlavou směrem k magnetofonu.

„Mýlíte se, José, celý den bych mohl vyprávět skutečné příběhy a dokazovat v nich, jak moc se mýlíte. Ale i kdybyste měl, nedej bůh, pravdu, mě se netýká. Protože já mám v sobě indiánskou krev!"

Se zadostiučiněním pohlédl Lorenzo na společníka. Poprvé v jeho přítomnosti nedokázala kamenná tvář mladého Kaljaváji zakrýt pohnutí a zmatek. „Chcete tím říci, že…"

„Že matka mé matky byla Indiánka z kmene Tarasků. Že moji předkové bojovali u Tenochtitlánu[1] na obou stranách."

„Ale to přece…"

„Vím, co máte na jazyku, José. U nás i u vás lidé nejraději zapřou každou kapku indiánské krve, a běda tomu, kdo jim ji připomene. Jenže názory hlupáků mě nezajímají. Viděl jsem aztécká města, viděl jsem města a stavby Mayů na Yucatanu, vím moc dobře, na jak vysokém stupni vyspělosti v mnoha oborech lidské činnosti je zastihli bílí dobyvatelé. Vím, že v ledačems byli Indiáni dál než ti, kdo je přišli pokořit. Vím a viděl jsem opravdu dost, abych byl skutečně hrdý na to, že jsem tak trochu Indián."

José na to neodpověděl, díval se někam po ploše jezera, v jeho očích však jako by něco změklo. Od té chvíle měl Lorenzo pocit, že jsou si oba přece jen blíže. Byl tomu rád, upřímně rád.

Do své vědecké práce byl plně zabrán, ale i při tom všem nezapomínal na svůj hlavní úkol. Téměř každé odpoledne se vydával na vrchol Taquiri. Říkal, že tam má skvělý klid ke své práci, bral si tam s sebou své zápisky, třídil si a upravoval sebraný materiál. Přitom měl dost a dost času pozorovat život na jezeře.

Za namáhavý výstup do strmého kopce a v řídkém vzduchu ho odměňoval pohled na téměř celou jižní část jezera. Z vody a z rákosí vystupovaly ostrovy a ostrůvky, za nimi se hned přibližovala, hned zase vzdalovala modravá část pevniny.

Směrem na západ a na severozápad, ve vzdálenosti třiceti čtyřiceti kilometrů, bylo vidět – někdy ostře a jasně, jindy zase v lehounkém oparu – peruánské břehy jezera. Asi deset kilometrů od Taquiri, jihozápadně,

[1] *Tenochtitlán* – hlavní město Aztéků, Španělé je dobyli roku 1521.

ležel ostrov Suana, dosti plochý a poměrně rozlehlý. Ten už byl v peruánských vodách. Někde mezi ním a Taquiri probíhala hranice obou států, nakreslená na mapách, pro Indiány však neviditelná a neuznávaná. Stříbrný pás o něco severněji označoval Tiquinskou úžinu. Za ní začínala větší, severní část jezera.

Za nedalekým Suriqui vykukoval kus ostrůvku Intja, jediné místo v blízkém okolí, kam se etnograf zatím nedostal. Khori měl pravdu, Indiáni se malého ostrova báli jako čert kříže. Mexičan nedokázal nikoho z nich přemluvit ke spolupráci, i když za převezení nabízel mimořádnou odměnu, Rozhodl se proto, že si zkusí najmout jeden z rybářských rákosových člunů a vydá se, na Intju sám.

Takových člunů z jezerního rákosu, jež z dálky připomínají dva snopy, na obou koncích zúžené a spletené do ladného oblouku, se za hezkých dnů kolébalo na hladině jezera vždycky dost. Zatímco Lorenzo – etnograf dokázal hodiny sledovat jejich stavbu, Lorenza – stopaře valně nezajímaly; nehodí se totiž k delším plavbám, a sotva tedy mohly sloužit k pašování drog.

O to bedlivěji pozoroval velké dřevěné plachetnice. Indiáni je dodnes stavějí tak, jak se tomu naučili od španělských uchvatitelů. Plachetnic bylo také daleko méně než rákosových člunů, neboť dřevo je na březích Titicaca vzácností a každé prkno či prkénko se musí dovézt. Mexičanův hlavní zájem patřil motorovým lodím. V okolí jich vyjíždělo několik a etnograf se brzy naučil je rozeznávat. Patřil mezi ně i Khoriho člun. Jeho majitel se ale nevydával na jezero příliš často, alespoň ne ve dne. Motorovou loď, která se několik dnů po rozmluvě s Josém objevila od východu směrem z Huatajaty, viděl badatel poprvé. Byla větší a rychlejší než ostatní. Když se přiblížila, spatřil v ní Lorenzo pomocí dalekohledu na přídi vedle řidiče namontovaný lehký kulomet na otáčivém podstavci a několik postav v zelených uniformách. Člun zamířil k Taquiri a vplul do zátoky.

Etnograf složil své zápisky a tak rychle, jak jen mu dovolovalo dýchání v té nadmořské výšce, se vydal na zpáteční cestu, dolů do vsi. O místních karabinérech už slyšel dost a byl zvědav, zda zprávy o jejich ne právě pěkné pověsti nejsou přehnané.

Vesnici našel vzhůru nohama. Četníci právě vykopali z chatrčí dva Aymary a pažbami pušek je hnali k domu náčelníka. Postupně se tam shromáždili i ostatní obyvatelé. V davu přihlížejících zahlédl Lorenzo také Josého. Na židli před náčelníkovým domem se rozvaloval asi tak pětačtyřicetiletý míšenec s distinkcemi poručíka. Těsná blůza uniformy dávala vyniknout mohutnému břichu, dopředu natažené krátké nohy vězely v jezdeckých kalhotách a ve vysokých botách jedno i druhé už hezky dlouho nepoznalo kartáč.

Důstojník si brigadýrkou ovíval zpocenou tvář a pil ze sklenice, kterou mu trpělivě doléval náčelník s nepohnutou tváří, ale neklidnýma očima.

„Ten dobytek neplatí daně, můj poručíku!“ hlásil mu jeden z karabinérů.

Tlouštík se chystal zahájit výslech, vtom však mezi shromážděnými spatřil Lorenza. S námahou povstal a nepevnými kroky k němu zamířil. Bylo zřejmé, že je opilý.

„Buďte zdráv, doktore, vím o vás,“ zahlaholil. „Mexický učenec, říkali mi. Sbíráte tu brouky?“

„Jsem etnograf.“

„Hned jsem si to myslel,“ řekl poručík, který to slovo slyšel poprvé. „Za malý okamžik jsem vám k službám, jen co vyřídím tuhle trapnou záležitost.“

Stanul před provinilci a jednoho z nich dloubl palcem.

„Jak se jmenuješ?“ zeptal se aymarsky.

„Alonzo.“.

Rána pěstí srazila Indiána k zemi. Chvíli ležel u špinavých bot svého trýznitele, pak se pomalu zvedl. Z nosu mu kapala krev.

„A ty?“ ukázal poručík na druhého.

Ten se poučil z opomenutí nešťastného souseda.

„Claudio, seňore poručíku, k vašim službám,“ představil se plačtivým hlasem.

„Tak vy tedy neplatíte daně! Vláda se o vás stará, dala vám půdu, pěkně se jí odvděčujete! Jak si to vlastně představujete, indiánské tlamy?“

„Neurodilo se, seňore veliteli. Víte dobře, že málo pršelo, brambor je málo, ani polovička, co jindy. Z čeho můžeme platit?“

„Vždyť máte, vy darebáci, oba dva, lamy a ovce! Co kdybyste nějakou prodali? Hned by bylo čím platit,

ne?“

„Naše ovce a lamy jsou vyhublé, sotva se drží na nohách. Není na nich žádné maso, nikdo by je nekoupil. A i kdyby se nám podařilo je prodat, kde potom vezmeme vlnu na šaty a pokrývky? To bychom pěkně mrzli, pane veliteli.“

„Tak dobrá, abyste věděli, že i voják má srdce, ještě jednou vám pomůžu. Zaplatíte až příští rok, ale o polovinu víc. To je mé poslední slovo! A protože jsem na vás byl tak laskavý, přinesete mi oba ještě dnes po pěkném kuřeti. Táhněte domů, vy imbeciles[1]!“

O půl hodiny později seděl Lorenzo ve své chatrči a naléval poručíkovi z láhve koňaku, kterou si pro podobné případy přivezl z La Pazu. José se k jeho úlevě někam ztratil.

Míšenec byl spokojen. Vůbec nepochyboval o tom, že na Mexičana hluboce zapůsobil rázným výkonem bolivijské spravedlnosti. Nevěděl jen, zda hostitel jako cizinec dokáže jeho zásluhy náležitě ocenit. Rozhodl se proto, že mu v tom pomůže.

„Služba je pro mne přede vším,“ chvástal se. „I když – jenom mezi námi – není žádný med sloužit vládě, která vám neustále hází klacky pod nohy. Dřív patřil každý Indio k nějaké haciendě, nějakému pánovi. Ten za něho odpovídal a byl klid. A jak to vypadá dnes?

Dnes se dělá všechno pro ně, mají, nač si vzpomenou, darmo mluvit! To dělá tahle vláda! Svět by se na nás prý díval jako na nějaké divochy a barbary. A tak přišla pozemková reforma, každý z těch Indiánů dostal kus své půdy a k tomu papír, že to je opravdu jeho a že si s tím může dělat co chce. Dále se zřídily rolnické milice, jako je mají horníci, další Indiáni dostali do rukou zbraně, pušky, a dokonce i pár kulometů, představte si to!

To ale nestačilo, a tak se jim zřizují dokonce školy! Copak potřebuje Indián umět číst a psát? Jakživ to nepotřeboval, a tak co? Doplácíme na to my, vojáci v poli. Štveme se, nespíme, platíme tím nejcennějším,“ důstojník si výmluvně zaklepal na levou stranu prsou, na srdce. Potom se zhluboka napil a pokračoval v ohnivém projevu. „Ale to je všechno vina téhle vlády! Prý musí Bolívie dělat všechno pro lidi, pořád se mele něco o nějakých proletářích. Nevím sice, kdo to má být, ale věřte mi, doktore, my si už poradíme! Tahle vláda nesmí tady v Bolívii zůstat! Svrhneme ji, uvidíte, a pak bude zase dobře.“

[1] *imbeciles* (španě.) – blbci

Lorenzo měl těch opilých řečí už dost. Sáhl po lahvi a dolil poručíkovi sklenici.

„Na vaše zdraví, které Bolívie tolik potřebuje, poručíku! Takovou službu vám namouduši nezávidím. Zima, pustina, daleko od míst, kde se povyšuje, sem tam nějaký ten pašerák…“

„Což o to, z pašeráků mě hlava nebolí!“

„Proboha!“ zvolal etnograf udiveně. „Snad nechcete říci, že jste je už všechny pozavíral?“

Poručík se opile usmál naivní otázce.

„Je vidět, že přicházíte zdaleka, doktore, a že rozumíte líp svým… svému oboru. No, nic ve zlém! Na Titicaca je pašeráků víc než totory. Tady pašuje každý, kdo má loď. Zaplaťpánbůh!“

„Zaplaťpánbůh?“

„Podívejte se, u nás žijí chudí lidé. Ten ničema, co jsem mu před chvílí dal přes hubu, opravdu nemá, čím by zaplatil své daně. Jejich políčka a jezero je neuživí. Proto si přivydělávají tím, že vozí zboží do Peru a zpátky. Hranice, a zejména hranice na vodě, pro ně nic neznamená, nemají z toho ten pojem jako my, vzdělaní lidé. Ani vojáci nevystačí se svým žoldem. Kdybyste znal můj plat, uvěřil byste tomu. Takže Indiáni pašují, my přimhouříme oči a oni nám přenechají část svého výdělku. O tom pašování a o tom našem výdělečku se ovšem nikde nemluví. Slyšel jste, že bych o tom řekl jediné slovo? Neřekl, a přece všichni tady víme, na čem jsme. A všem se žije o něco líp. Není to spravedlivá hra?“

„Naprosto spravedlivá! A všichni dodržují pravidla? Chci říci, všichni vám platí?“

„Všichni, až na jednoho lumpa. Khori, támhle z pevniny, možná že jste o něm slyšel. Jako jediný Indián na jezeře má motorový člun. Vozí v něm po jezeře turisty, cizince, kteří se přijdou podívat na to naše slavné jezero. To dělá ale jen proto, aby nám zalepil oči a aby měl důvod držet si ten motorák. Určitě ale zajíždí i na druhou stranu, slyšel jsem, že jen v noci a ne právě často. To znamená, že musí vozit něco lepšího, něco, na čem hodně vydělává. Několikrát jsme na něho políčili, ale pokaždé nám vyklouzl. Já ho ale jednou přece jen dostanu, dovím se, co pašuje, a ty kšefty mu zatrhnu. Pak půjde bez milosti za mříže.“

„Co se vlastně pašuje přes Titicaca?“ zajímal se etnograf.

„Všelicos. Do Peru hlavně koka a alkohol, zpátky vlnitý plech na střechy, bedny zápalek, nějaký ten svetr a punčochy pro ženské, víte, ty parádní, tenoučké. Jak vidíte, nic zvláštního.“

„A co kokain?“

Lorenzo vypálil otázku v okamžiku, kdy poručík zvedal k ústům sklenici. Dobře si všiml, jak se míšencova ruka zachvěla, trochu koňaku vyšplíchlo na zem. Velitel karabinérů položil sklenici zpátky na bednu.

„Prosím vás, kokain!“ řekl konečně s chabým pokusem o úsměv. „Jo, to by byl obchůdek, to by už stálo za hřích, co povídám, za celé pytle hříchů! Dovedete si vůbec představit, kolik by vynesla jedna jediná cesta s drogou, ne v tom našem smetí, ale v dolarech? Tím smetím myslím tady naše peníze. Kdepak, to není nic pro takové venkovské balíky, pro tyhle Indiány. To je docela něco jiného…“

Poručík se zasněně zahleděl do pláně jezera. Najednou sebou trhl a sypal ze sebe s nápadným důrazem: „Ale kdepak, my, my bychom nic takového tady u nás netrpěli, to by šlo nejen o výložky a hvězdičky, ale určitě i o krk, a ten máme každý přece jen jeden. Naše síť pustí přes Titicaca spánembohem malou rybu, ale žraloka ne!“

Rozmluva ještě chvíli pokračovala, ale Lorenzo vycítil, že se víc nedozví. Znovu – jako v Bolívii už několikrát – stačilo pronést slovo kokain, aby se ze sdílných lidí okamžitě staly sfingy. Jedno slovo zastavilo tlachavého opilce, který se chvíli předtím klidně a bez ostychu přiznával ke svým podvodům, k přijímání úplatků od podloudníků.

Nepomohlo ani další dolití sklenic. V poručíkovi zvítězilo něco, co bylo silnější než pijácká vášeň.

6. KAPITOLA

Po zkušenosti s poručíkem nechal Lorenzo na nějaký čas pátrání po cestách kokainu a věnoval se z celého srdce své práci etnografa. Pracoval s chutí a odhaloval nové a nové rysy denního života a práce ostrovních Aymarů. Vždy bylo co pozorovat a co zaznamenávat v tak zvláštních přírodních podmínkách.

Život na ostrově začínal velice brzy, po páté hodině ranní, ještě za naprosté tmy, kdy zářily nad jezerem

hvězdy velehorského nebe. V domcích se rozsvěcovala světélka lampiček a ve vzduchu se šířila vůně kouře z ohňů v jednotlivých domácnostech, kde se vařily brambory k snídani. Byla pronikavá zima, na sporé travičce a na rozpracovaných člunech z rákosu ležela bílá, jiskřící jinovatka. Takhle mrazivě se probouzel každý zimní den. Kolem šesté hodiny už bylo živěji. Na východním nebi nad zubatou čarou hor začínala blednout temná noční modř oblohy a v dosud tmavé vsi se ozývalo kohoutí kokrhání.

Probouzel se též ranní vítr a v šeru nastávajícího dne se objevovaly mezi domky mužské postavy, zahalené v pokrývky, ve vlněných cípatých čepicích, postavy nesoucí přes rameno stočenou plachtu s oběma ráhny a dlouhé, úzké dvojpádlo. To se chystali na jezero rybáři, aby mohli využít pravidelného ranního větru. Východní nebe oranžovělo a žloutlo a po sedmé hodině se nad zubatou hradbou zasněžených velikánů vyhoupl ohnivý kotouč slunce. Pravidelný den ostrova započal.

U pramene pitné vody bylo živo. Přicházely tam bosé ženy měkkým, lehkým krokem s velkými tmavě hnědými hliněnými džbány, aby nabraly pitnou vodu pro domácnost. Využívaly chvíle čekání, než se zdroj pitné vody uvolnil, k příjemnému popovídání, hlavy dohromady a pusy zvučí rychlou aymarštinou.

Byly oblečeny ve vlněné, nedlouhé sukně živých barev, většinou červené, zelené, nebo modrozelené, široké, svázané v pase tkanicí. Blůzy, sahající trochu přes boky a stažené v pase, byly v doplňkové barvě, zelené, modré, červené, a tvořily se sukní sladěný barevný celek. Bylo chladno, a proto měly vesměs přes ramena přehozené narezle hnědé přehozy *Uchlja*, vpředu sepnuté velikým zavíracím špendlíkem, nebo ještě tu a tam starobylou bronzovou, nebo dokonce stříbrnou, vzácnou jehlicí.

Černé vlasy s lehkým hnědavým nádechem měly spleteny do dvou copů svázaných volně na zádech ozdobnou vlněnou šňůrou s přívěsky. Džbán s vodou položily do pestře pruhovaného přehozu, zvaného *aguayu*, překřížily jeho cípy a vyzvedly si náklad obratně na záda, tak šikovně, že nerozlily ani kapku, a s tím břemenem pak odešly domů.

Mimo domácnost spatřil Lorenzo indiánskou ženu jen málokdy bez břemene na zádech. Ráno a odpoledne to byl onen velký džbán s vodou, jindy otep nati z bobů, hrachu, či, ječmene, jindy opět náklad brambor, nebo něčeho jiného z pole, a když ani to ne, pak docela jistě tmavovlasé, černooké *wawa*, nemluvně, které se cítí nejlépe na máminých zádech. S tímto živým břemenem se chodí na pole, na trh, na návštěvu, s ním na zádech se pracuje i tančí.

Na výšině u kostelíka postávali u kamenné zídky mladíci, ve svetru či laciném konfekčním saku, čepici s ušima naraženou co nejhlouběji, krk a bradu zachumlány do tlusté vlněné šály, několikrát ovinuté. Ruce měli vždy zimomřivě hluboko v kapsách. Tu a tam utrousili slovíčko, nebo krátkou větu a se zájmem pozorovali známky života ve vsi a odplouvající rybáře. Jejich práce, rozpracované rákosové čluny *yampu* jsou dosud pokryty jinovatkou a oni musí počkat, až ji sluníčko rozpustí.

Okolo domků postávaly a hrály si menší indiánské děti. Ty docela malé, v sukničce z pestře pruhované látky, nebo také jen z pytle od mouky či cukru, hrdě označkovány nápisem INDUSTRIA BOLIVIANA na bříšku či na zadečku, jako by někdo pochyboval o jejich čistě domácím původu. Byly vesměs bosé, s nezbytnou pestrou ušatou čepičkou na zřídkakdy česané hlavičce. Také o mytí nemají valné mínění – vždyť je voda v jezeře tak studená!

Ty větší měly už práci. Kluci, oblečení většinou v bavlněné texasky, výrazně omšelé a vyrudlé a ve svetříky či všelijaké bundy nebo stará saka, poděděná po dospělých, mají na starosti pasení. Ten žene na hubená pastviska houfeček oveček a lam, jiný dvě tři černá nebo hnědá prasátka. Děvčátka, miniatury svých maminek, pomáhají v domácnostech, učí se od svých matek všechno, co budou jednou ve svých domácnostech potřebovat.

Pracovní tempo nebylo ani zde, ani na sousedních ostrovech nijak závratné. Zásadním pravidlem bylo nespěchat, i zde se dospělo k názoru, že práce má tu jedinečnou vlastnost, že nemůže utéci a že není pravidlem, že by ji někdo za druhého jen tak udělal, i když Indiáni vždy všechno spolehlivě dokončí.

Denně bylo slyšet po vsi od rána bouchání kamenů *moroko*, jimiž se přidusává rákos při výrobě člunů, i charakteristické vrzání dotahovaných provazců z trávy, každou práci však bylo možno přerušit a Indián, mladý či starý, vydržel stát nebo sedět na bobku celé hodiny a dívat se zdánlivě na nic, prostě proto, že ho to zajímalo. Byl také ochoten kdykoli si o čemkoli popovídat, a to důkladně a zevrubně, svou práci však vždycky dokázal udělat.

Zábavy nebylo na ostrově mnoho, a proto se využívalo každé příležitosti k pobavení. Nejprostším druhem

zábavy bylo sejít se a popovídat si. Nejlepší příležitost byla při práci, když se pracovalo na jednom místě, například při stavbě plachetních bárek, nebo rákosových člunů. Tam se vždycky našlo několik přátel, kteří se rádi podívali, jak ten druhý pracuje, postáli nebo poseděli kolem a povídalo se.

Stejně tak ženy, jenomže ty většinou nedokázaly jen tak sedět jako muži, a nic nedělat. Také se rády sešly, pusy přitom jely jedna radost, probrali se živí mrtví, to dovedou indiánské ženy stejně dobře jako kterékoli jiné, ale ruce nesměly zahálet. Většinou si na takové popovídání přinesly vlnu a vřeténka, vřeténko jen frčelo a spředené vlny na něm přibývalo. Jindy si vzaly ovčí kůži a nožíkem z kousku zaostřeného plechu – kupodivu podobným starým ženským nožům, jak je znal Mexičan z vykopávek z celé Ameriky – z ní seřezávaly vlnu k pozdějšímu spředení.

Muži však také, aby se jim nekřivdilo, si často na besedu přinesou práci. Buď pletou sítě, nebo ze svazků dlouhé žluté trávy velmi zručně pletou a stáčejí provazce k nejrůznějšímu použití.

Mládež se ve svém volném čase bavila na výšince naproti kostelu, odkud měla výhled na celou ves. Nikdy to nebylo nadlouho, postáli tam, popovídali a zase šli po svém. Jejich hlavní prací je výroba rákosových člunů, zatímco rybolov je záležitostí starších mužů, kteří vyplouvali na jezero časně ráno a vraceli se mezi čtvrtou a pátou hodinou odpolední.

Jak se dověděl, byly poměrně častou zábavou slavnosti či *fiesty*, jejichž podkladem jsou některé obecně uznávané církevní svátky, kdy je fiesta všude, v každé indiánské vsi, nebo jde o svátek čistě místní, obyčejně svátek patrona kostela, světce, jemuž je kostel zasvěcen, kdy se slaví jen v té které vsi. Dny slavností či svátků jednotlivých ostrovů a vsí se vedou všude pečlivě v patrnosti, a tak se ke každé fiestě v okolí vypravují plachetní čluny ze sousedství, na návštěvu.

Lorenzo zatím zažil jeden takový zájezd, na ostrov Pariti, jihovýchodně od ostrova Suriqui. Na takovou fiestu se musí přijet hodně brzy zrána, protože kromě zábavy je to i užitečná záležitost, totiž možnost nákupu, prodeje a hlavně výměny některých produktů či něčeho jiného, co v místě není a co vesničané potřebují. To bylo v oblasti jezera Titicaca obecnou zvyklostí, nepochybně pocházející z dob panství kečujských inků, a snad i z dob ještě starších, kdy byla výměna nejběžnější formou obchodování.

Tato cesta byla něčím téměř dobrodružným. Vzbudili ho okolo jedné hodiny v noci, přibližně hodinu před odplutím, do tmavé noci. Měsíc už zapadl a tma byla jako v pytli. Klopýtali k lodi za svitu blikavé petrolejky a přeskákali po kamenech k žebříčku, který vedl na příď. Tam přešli po širokých příčných lavicích na zadní palubu. Na dně lodi se něco hemžilo! Tam dole, na dně lodi, spali zahaleni v pokrývkách Indiáni, muži a ženy, ti, kdo chtěli navštívit fiestu a trh.

Odrazili od břehu a za svitu petrolejky vztyčili plachtu. Byl to fantastický pohled na matně ozářené postavy zahalené v pruhované pokrývky, v cípatých čepicích, jak se krčí na zadní palubě proti ploše velké plachty. Ráhna zaskřípala, plachta nabrala pomalu vítr a člun se hnul.

Pluli až do rozbřesku, který je zastihl na druhé straně jezera už při břehu. Byly tam už dvě jiné bárky a po jezeře připlouvaly další. Asi tři stovky metrů od břehu se krčil shluk domků, vesnice ostrova Pariti, dějiště fiesty.

Z kuchyní u chalup stoupal dým, vařila se snídaně. V té chvíli pocítil Mexičan chlad, který je nejcitelnější vždy k ránu. Také José byl toho názoru, že by neškodil hrnek horké kávy.

Ve vsi už byla celá řada časnějších příchozích. Na břehu se těch nových ujal jeden z pořadatelů fiesty a zavedl je do jedné z chatrčí, kde dostali po hrnku horké kávy a kus chleba. V tom okamžiku začal být svět jaksi útulnější, a když i sluníčko přidalo své teplé paprsky, nechybělo nic a Lorenzo se mohl vydat k prohlídce dějiště slavnosti.

Napřed si prohlédli tržiště, zaplavené vším možným, od potravin přes nádobí, hliněné i kovové, až po oblečení a všelijakou ženskou parádu. Všude plno Indiánů, všude plno vyjednávání, nakupování a nezbytného smlouvání, jak se na takové tržiště patří.

Na tržišti také potkali přátele z ostrova, kteří ohlásili, že to bude toho dne slavné, že tam bude asi deset skupin tanečníků, každá se svou vlastní muzikou. Zatím se ještě nic nedělo a tak zašli ke kostelíku. Před jeho vraty klečela mladá žena a ve zdvižených rukou držela hliněnou misku s řeřavým uhlím, na niž jakýsi muž v hnědém ponču sypal ostře vonící a kouřící pryskyřici. Zřejmě prosebnice, která si chtěla vyprosit vyslyšení obětí kadidla.

Vešli do svatyně, kde na prostičkém oltáři planula spousta svíček, malých i větších. Před ním klečeli další prosebníci, také s miskami kadidla. Kostelík byl plný dýmu, v jeho oblacích svítilo pozlátko oltáře a rámy dvou primitivně malovaných obrazů jakýchsi světců v indiánském pojetí.

Najednou se z dálky ozvala hudba, břeskná, s výraznými údery bubnu. Přicházela první z ohlášených tanečních skupin. Tvořilo ji dvanáct osob, mužů i žen a s nimi šli ještě další, kterým se říká *preste* – vedoucí, zvolení obcí pro tuto fiestu. Je to funkce čestná, která je stojí dost peněz, protože oni pak musejí hostit celou ves. Odměnou je jim vážnost, kterou potom mají u lidí celé vesnice a okolí.

Tanečníci byli oděni v bohaté kostýmy. Na hlavách měli žluté paruky z koudele a na nich buď klobouky podobné nízkým cylindrům, nebo jakési přilby z plechu s dlouhými pery, která se nad nimi pohupují. Ženy byly oblečeny v bohaté brokátové nebo sametové sukně, pod nimiž měly až patnáct sukní dalších, v bohatě zdobené blůzy pestrých barev, s kloboučky koketně posazenými na hlavách, z nichž splývaly dva tmavé copy.

Tanečníci sami byli rozděleni do dvojic. První z dvojice, jakýsi vedoucí, nese dlouhou tenkou tyč, ozdobenou po celé délce pestrým povlakem. Vedl druhého tanečníka, který měl na sobě navlečenou podobu býčka s rohy, zhotovenou ze dřeva a kůže. Tanečníkova hlava a hruď vystupovaly z býčkova hřbetu.

Tanečník – býček poskakoval a otáčel se podle pokynů svého vedoucího, vzpínal se a dělal, že útočí na diváky svými rohy tak opravdově, a byl to skutečně div, že si při tak divokém tanci nikdo neublížil.

Do toho všeho znělo prskání raket a výbuchy ohňostroje. O ten rámus se staral jeden Indián, který měl před sebou balík v hnědém papíru a vytahoval z něho válečky s krátkým doutnákem. Doutnák zapálil cigaretou, se zájmem se díval, jak doutnák syčí, počkal, až ohořel skoro k válečku a pak ho odhodil asi pětadvacet kroků daleko. Následovala mocná rána, až se všechno otřáslo. Lorenzo se šel ze zvědavosti podívat, jaké to jsou výbušniny. Když uviděl zblízka nápis na balíku, hleděl co nejrychleji zmizet. Byl to docela obyčejný dynamit, s kterým se tam zacházelo jako s prskavkou na vánoční stromeček!

7. KAPITOLA

Končil třetí měsíc Lorenzova pobytu na ostrově.

Etnograf mohl být spokojen, když listoval hustě popsanými stránkami svého deníku. Jedno datum v něm podtrhl červenou tužkou. Označovalo den, kdy ho první vesničan oslovil nikoli *seňor*, ale *virachoča*, tedy výrazem, jakým se aymarský Indián obrátí jen a jen na toho bělocha, k němuž pojal náklonnost a jehož si váží. Od onoho okamžiku se Lorenzo přestal cítit jako cizinec, trpěný na Taquiri jen a jen ze strachu před hněvem a kouzly mladého Kaljaváji.

Jakmile získal důvěru ostrovanů, pracovalo se mu mnohem snadněji. Materiál rychle, rostl, obraz života Indiánů byl stále přesnější. Indiáni si s ním začínali sami od sebe povídat, vyprávěli mu o svých radostech, práci a starostech, a často jej dokonce požádali i o radu. Už nebyl atrakcí ostrova, už byl jedním z nich.

To bylo přesně to, co potřeboval. Už nepochyboval, že bude moci předložit opravdu dobrou práci, dobré dílo – vrátí-li se ovšem živ!

Velkou zásluhu na tom měl nepochybně José. Zůstával nepostradatelný, třebaže Lorenzo už aymarštině docela uspokojivě rozuměl a tlumočníka skoro nepotřeboval. Avšak mladíkova autorita, posílená několika úspěšnými lékařskými zákroky, pomáhala ve chvílích, kdy by si Mexičan – přes rostoucí oblibu mezi Indiány – sám nedokázal poradit.

Od rozmluvy, v níž se Lorenzo přihlásil ke své indiánské krvi, se vztah mezi oběma hodně změnil. José postupně přestal skrývat, že ho etnografův výzkum zajímá. Protože však byl příliš hrdý, než aby se vyptával, začal badatel sám častěji hovořit o své práci a o jejím smyslu.

Časem se takto dostali k obecnějším otázkám, k historii Indiánů. Lorenzo vyprávěl, jak jejich předkové přišli před desetitisíciletími severní cestou z Asie a postupně osídlili obrovskou rozlohu Severní, Střední a Jižní Ameriky.

V jeho líčení ožíval boj severoamerických Indiánů a hrdinové Pontiak, Tekumseh, Sedící Býk, náčelník Josef z kmene Nez Percé, nešťastný náčelník Modoků Kapitán Jack, lstivý náčelník Seminolů Osceola i velcí

náčelníci Apačů. Vedle nich pak ti, kdo se neproslavili tomahavkem na válečné stezce, ale silou ducha, ať už to byli legendární Tiawata nebo geniální vynálezce písma Čerokíů Sequoya. Mladý Indián se dovídal o celé řadě významných kultur na půdě Jižní Ameriky, staletí před příchodem španělských dobyvatelů, o kultuře Tíwanaka a Močiků, o panství Wari, o slavných řemeslnících a umělcích kultury Parakas, o skvělém a poměrně rychlém rozvoji civilizace, která vyvrcholila ohromným, dokonale organizovaným státem kečujských inků.

Josého černé oči zářily při představě dávné slávy předků, ještě raději však mladý Kaljavája naslouchal badatelovým úvahám o budoucnosti Indiánů. Lorenzo tvrdil, že jejich doba pomalu dozrává. Dnes už nikdo nevěří tomu, že jsou Indiáni odsouzeni k vymření. Právě naopak, jejich počet rychle roste a je jen otázkou času, kdy si v Bolívii, Peru, Ekvádoru, Kolumbii a v dalších zemích Latinské Ameriky vezmou zpět to, co jim odedávna plným právem náleželo! Vždyť například právě v Bolívii tvoří Indiáni a jejich míšenci přes osmdesát procent všeho obyvatelstva a stejně tak v Peru či v Ekvádoru. Tam, v oblasti And bude, jednou určitě bude zase indiánský stát, v němž si budou vládnout Indiáni a nebude poroučet bělošská menšina!

Byly to šťastné chvíle pro oba, za dlouhých večerů v těsné chatrči. Venku šumělo jezero, vítr se prohánět v rákosí, Lorenzo vyprávěl a José poslouchal.

Etnograf si uvědomoval, že konečně našel klíč k duši svého společníka, mluvil však z vnitřní potřeby, ne z vypočítavosti. V těch okamžicích skoro zapomínal na tajemnou přehradu mezi ním a Kaljavájou, na telefonické varování v La Pazu, krádež map, na havárii kamiónu, na vysílačku v hrobové věžičce, na poručíka, na kokain…

Zato později, když José usnul tvrdým spánkem mladých lidí, začalo se v Mexičanovi čím dál silněji ozývat špatné svědomí. Připomínalo mu, že pátrání po travičích na jezeře Titicaca, po těch, kdo tudy přepravují nebezpečnou drogu dál do světa, nepostoupilo za ty tři měsíce ani o krok.

Jako snad každý vědec dokázal být i Lorenzo velmi trpělivý. Mnohokrát v životě musel čekat, ale vždycky s vědomím, že před tím udělal pro dobrý výsledek vše, co bylo v jeho silách. Teď poprvé mu tato jistota chyběla.

Nezastíral si, že nemá plán, že neví kudy kam, že neumí pomoci náhodě, která nepřicházela. Mohl si bez velké námahy vymyslet celou řadu důvodů na svou obranu, mohl lehce svalit odpovědnost na ty, kdo ho špatně vyzbrojeného poslali pátrat do nebezpečného terénu. To však odporovalo jeho povaze. Když už se po dlouhém uvažování rozhodl, že úkol přijme, chtěl se s ním vyrovnat co nejlépe, jenže zatím ještě nevěděl jak. V takové situaci dosud nikdy nebyl, taková bezmocnost ho vyváděla z míry a zneklidňovala.

Při cestách s Indiány – ostrovní Aymarové často vyplouvali na trhy či na návštěvy k příbuzným a přátelům – se Lorenzo zatím aspoň podrobně seznamoval s jezerem. Snažil se vidět celou tu oblast očima pašeráků, odhalit způsob jejich myšlení.

Na první pohled se zdála nejpřirozenější cesta přes Tiquinskou úžinu. Proti této volbě však mluvila snadná kontrola toho úzkého pruhu jezera. I kdyby ji podloudníci dokázali nějak obejít, čekalo by je k peruánským hranicím ještě přes deset kilometrů cesty po souši, kde bylo třeba projít další kontrolou na obou stranách hranice. Tato cesta tedy s největší pravděpodobností nepřicházela v úvahu.

Stejně málo slibovala severní část Titicaca. Široká vodní pláň přerušená pouze dvěma ostrovy – proslulým ostrovem Slunce a ostrovem Luny – byla snadno kontrolovatelná a přehledná z peruánské strany, kde hlídkoval oddíl válečného námořnictva.

Čím více badatel o věci přemýšlel, tím víc se utvrzoval v přesvědčení, že zvolil správné stanoviště, že cesta drogy – pokud vůbec vede přes jezero – protíná jeho jižní část. Tady je všechno, co pašerák ke své neblahé činnosti potřebuje, členitý prostor s množstvím úkrytů, ostrovy, poloostrovy, výběžky, a především rozsáhlá rákosiště, jimiž procházejí uměle udržované kanály volné vody. Tudy se plavili Indiáni na svých člunech na rybolov a tudy také sklízeli jezerní rákos – totoru, materiál k výrobě člunů.

Poručík nelhal, na Titicaca pašoval skutečně kdekdo. Indiáni se tím ani netajili a Lorenzo jim nejednou bez nejmenších výčitek svědomí pomáhal naložit nebo složit skromný kontraband, malý příspěvek ke zmírnění jejich chudoby. Tento stav ovšem ještě více ztěžoval pátrání, protože v řadě neškodných narušitelů hranic se mohli skuteční zločinci docela snadno ztratit.

Jednoho dne – jako už několikrát předtím za jasných podvečerů – zůstal etnograf na vrcholu ostrova i po soumraku. Toho večera bylo tak krásně, že se mu prostě nechtělo domů. Měsíc prořízl jezero stříbrným pásem, v jeho světle se na klidné hladině houpaly dva čluny osamělých rybářů.

Když mu začalo být chladno, řekl si, že se zvedne a sejde do vesnice.

Vtom za sebou zaslechl lehký šramot.

„To jsem já, doktore! Vím, že sem chodíte, a vím taky proč. Musím s vámi mluvit," ozval se ze šera známý hlas.

Mexičan pocítil vzrušení, třebaže tuto rozmluvu již delší dobu očekával. Až po chvíli dokázal odpovědět zdánlivě lhostejně.

„Poslouchám, José!"

Kaljavája k němu přisedl, rukama objal kolena a začal hovořit, tiše a s přestávkami.

„Jsem opravdu student, i když tomu třeba nevěříte. Asi tak před dvěma roky jsme s několika kolegy připravili demonstraci proti nepořádkům na univerzitě. Měla být nepolitická, a hlavně pokojná, ale znáte, jak to chodí. Horké hlavy nebo možná provokatéři… Teď už je jedno, kdo tenkrát vytloukl první okno. Zkrátka, pár lidí zatkli a všechny později vyloučili ze školy. Všechny, až na mne."

Mladík se odmlčel a Lorenzo mu nabídl cigaretu. José ji vykouřil skoro celou, než pokračoval.

„Slíbili mi, že můžu zůstat na univerzitě, když jim budu pomáhat. Že po mně nebudou chtít nic nečestného, že se nestanu udavačem. Nakonec jsem souhlasil. Dva roky si tím lámu hlavu, a přece si myslím, že bych se i dnes rozhodl stejně. Víte, hrozně mi záleží na tom, dostudovat, vrátit se domů, do provincie Bautista Saavedra, a učit indiánské děti, aby z nich vyrostli vzdělanější a svobodnější lidé, než jsme my. Ale promiňte, odbíhám. Po několika měsících jsem dostal první úkol. Z La Pazu vyslali na Titicaca výpravu proti pašerákům drog a mne vzali s sebou jako tlumočníka. Je výhodné mít po ruce Kaljaváju, jak jste sám poznal. Výprava byla bezvýsledná, pašeráci se o ní prý včas dozvěděli, jako obyčejně. Dnes si myslím, že je snad varovali přímo ti, kdo nás vyslali, aby se neřeklo, že se nic nedělá, a na druhé straně, aby pár šizuňků nepřišlo o tučné úplatky právě od těch pašeráků. Vrátil jsem se na školu a zdálo se, že mám pokoj. Až mi nařídili doprovázet vás."

„A dali vám na cestu vysílačku, abyste jim mohl ohlásit každý můj krok!"

„Tak vy jste ji našel?" José se nezdál překvapený. „Myslel jsem si to, kosti ve věžičce ležely trochu jinak. Zpočátku mi můj úkol nevadil, domníval jsem se, že jste od policie, a já nemám ať bolivijskou, nebo mexickou policii rád. Brzy jsem ale poznal svůj omyl. Utěšovalo mě, že nedělám nic špatného, naopak, že se starám o vaši bezpečnost, a to je zapotřebí, protože protivník využije každé chybičky, a vy sám žádný detektiv nejste. Jak jsem vás ale poznával, tížilo mě tajemství čím dál víc, až jsem pochopil, že se vám musím svěřit. Nejen kvůli tomu, že jste trochu Indián, ale hlavně za to, co pro Indiány děláte. Teď tedy víte úplně všechno, a jestli je to jen trochu možné, tak mi odpusťte!"

Etnograf hleděl na jezero. V duchu si znovu připomenul varování důstojníka z Interpolu, že právě ten, kdo podává ruku, je často nejvíc podezřelý. Ale Mexičan Josému věřil. V jeho slovech vycítil upřímnost, která sotva mohla být přetvářkou.

Nabízelo se ovšem i jiné vysvětlení: Kaljavája poznal, že Lorenzo objevil schovanou vysílačku. Rozhodl se proto sehrát komedii, přiznat to, co už bylo stejně prozrazeno, a zjistit, co všechno už jeho společník vypátral.

Ani v tom případě se však Lorenzo neměl čeho bát. Protože stále ještě nic nevěděl a nevypátral, nemohl nic

prozradit.

„Není co odpouštět," odpověděl nakonec. „Oba hrajeme cizí role. Dostal jste ještě nějaké jiné pokyny než mne hlídat a všechno hlásit?"

„Nic určitého, doktore. V La Pazu znají vaše poslání a byli by moc neradi, kdyby se vám tu mělo něco stát. Ale ještě větší strach mají myslím z toho, že objevíte cestu kokainu. Tady se po ní tu a tam pátrá, většinou ovšem jen naoko. Stopy vedou vždycky nahoru, dost vysoko a nikomu se nechce pálit si prsty. Vy jste ale cizinec, nezávislý, vám na tom nebude záležet, jestli někomu přiskřípnou prsty."

„Jak se vlastně dověděli, co jsem zač?"

„To opravdu nevím."

Mexičan dal průchod svému zklamání.

„Můžete jim tedy oznámit, že se nemají čeho bát. Že jsem nic nevypátral, a že jsem proto v bezpečí. Že nevím kudy kam, že nemám představu, jak sám mohu hlídat jezero, pěkně dlouhé a široké, kde se to jen hemží pašeráky! Bude sem muset přijet jiný odborník, pokud je to vůbec úkol v silách jednoho člověka. Já se vrátím domů, napíšu dobrou knihu o zdejších Aymarech – bude první z téhle oblasti – a pošlu ji s věnováním jistému náměstkovi jednoho vašeho ministra. A příště se budu držet jen svého kopyta!"

„Snad byste se ještě neměl vzdávat," konejšivě namítl Kaljavája. „Na to je vždycky dost času, i když skutečně nemáte mnoho nadějí. Jestli chcete a jestli mi opravdu věříte, pomohu vám při pátrání. Víte, kdo jsem, přede mnou lidé nic netají. Dovedu…"

José si povšiml, že ho Lorenzo neposlouchá. Otočil se ve směru etnografova upřeného pohledu.

Na tajemném, zapovězeném, liduprázdném ostrůvku Intja blikalo slabé světlo.

8. KAPITOLA

Hned druhého dne si Lorenzo vypůjčil rybářský totorový člun s celým příslušenstvím – s kozlíkovým stožárem, s čtyřúhelníkovou rákosovou plachtou a s dlouhým dvojpádlem.

Majitel člunu se zprvu nabízel, že je doveze, kam budou potřebovat. Jakmile však poznal cíl, odmítl jako ostatní. Tvrdil, že se odtamtud za nocí ozývá nářek mrtvých.

Etnograf a jeho pomocník si tedy museli pomoci sami. Rozhodli se, že na ostrůvek Intja vyplují brzy odpoledne a Lorenzo tam zůstane přes noc, José se pak s člunem vrátí na Taquiri, protože by nebylo moudré nechávat člun na holém břehu tak dlouho, aby zbytečně upozorňoval na jejich přítomnost na místě, kam z Indiánů nikdo nechtěl ani nohou vkročit, natož tam zůstat v noci. José se ráno vrátí a odveze Lorenza na Taquiri.

Tento postup se měl opakovat tak dlouho, dokud Mexičan neodhalí tajemství nočního života na pustém, tajemném ostrově.

Opatrně nasedli, José na příď, Lorenzo se na zádi chopil dvojpádla, vstoje odrazil od břehu a pak začal pomalu pádlovat. Snažil se postupovat přesně tak, jak to vídal u rybářů.

Brzy se ale ukázalo, že člun je dost vratký a nerad poslouchá začátečníky. Kaljavája se sice snažil pomáhat etnografovi při řízení lodi, nezapřel však v sobě horala, kterému je vodní živel cizí. A protože ani Mexičan neměl dost zkušeností, stala se nedlouhá cesta malým dobrodružstvím. Několikrát oba dva málem skončili v ledově studené vodě.

Nakonec přece jen šťastně dorazili ke skalnatému ostrůvku. Lorenzo složil věci, které si vzal sebou, zápisník, fotografický aparát, vlněný tlustý svetr, dvě pokrývky i větší zásoby jídla a pití pro případ, že by se počasí, náhle zhoršilo a José by ho nemohl druhého dne z ostrůvku odvézt.

Mladý Indián se odhodlaně vydal na zpáteční cestu. Lorenzo sledoval s obavami jeho neobratné pohyby s pádlem a oddychl si, když se člunek doplížil k Taquiri.

Třebaže do soumraku zbývalo ještě několik hodin, etnograf se nemusel obávat dlouhé chvíle. Okamžitě začal prohlížet, zakreslovat a fotografovat zbytky poměrně rozlehlé kamenné stavby. Vesničané říkali, že to byl Inka uta, inkův dům. Už toto označení badatelovi mnoho napovědělo a první průzkum jeho domněnky potvrdil.

V patnáctém století si Aymary podmanila vojska kečujských inků ze severu. Svobodymilovní Aymarové se s okupací nikdy nesmířili a podněcovali jedno povstání za druhým. Jejich odpor však byl spíše živelný, jejich náčelníci se v těchto těžkých chvílích nedokázali sjednotit, a proto neměli naději proti nelítostným válečníkům dokonale organizované, dobře vycvičené a vyzbrojené armády Kečuů.

Na podrobeném území zřizovali vítězní Kečuové opěrné body s nevelkými posádkami. Jeden z nich si vybudovali právě na ostrůvku Intja. Jeho posádka – Lorenzo ji podle rozlohy pevnůstky odhadoval na dvacet, nejvýš třicet mužů – měla zřejmě udržovat pořádek ve skupině ostrovů v této části jezera Titicaca.

Léta ubíhala, přišli Španělé a naložili s říší Kečuů stejně jako předtím inkové s Aymary. Posádka Intji snad zahynula v boji, snad se vrátila domů, na sever. Skalnatý ostrov osiřel, dávno přestal být hrozbou pro okolí.

V podvědomí místních Indiánů však přežívala vzpomínka na doby, kdy byla Intja obávaným místem, sídlem krutého nepřítele. Snad tam ti Kečuové v oněch dobách také věznili a popravovali aymarské bojovníky za svobodu, a proto se tím spíše ostrůvku vyhýbali, protože s mrtvými a jejich duchy nejsou podle jejich víry žádné žerty. Proto tam nechtěl nikdo z ostrovanů vstoupit zanic na světě.

Etnograf důkladně prozkoumal zdivo, zejména jeho nejvyšší část na dostupné jižní straně, kde se povrch ostrova svažoval k jezeru pozvolněji.

Znovu měl příležitost obdivovat dílo starých indiánských kameníků. Jen skuteční mistři mohli spojit nepravidelné balvany bez použití malty a opracovat je tak přesně, že se do spár mezi nimi dodnes nevejde čepel nože!

Při prohlídce pevnůstky učinil Lorenzo ještě jeden objev, který ho rychle vrátil zpět do přítomnosti. V trávě, obrůstající zdivo, nalezl dosti velký hnědý knoflík. Nezdálo se, že by tam ležel příliš dlouho. Obyčejný knoflík mohl sotva posloužit jako stopa, dokazoval však, že na ostrůvek přece jen někdo přišel, podle vzhledu knoflíku dokonce nedávno. Souviselo to s tím tajemným světýlkem, které tam viděli blikat?

S příchodem soumraku musel badatel svou práci ukončit. Sklapl zápisník, navlékl si svetr, přehodil přes ramena jednu z přikrývek a do druhé si zabalil nohy, zády ke zdi, aby se trochu chránil před nepříjemným západním větrem.

Protože tentokrát nebyla zcela jasná noc, musel spoléhat především na svůj sluch. Ale ať se namáhal sebevíc, nerozpoznal žádný zvuk, který by nepatřil k uspávajícímu refrénu jezera. Jen z nedalekého Suriqui se občas ozval psí štěkot.

Po hodinách marného čekání pozornost zvolna ochabovala. Lorenzo chvílemi upadal do lehké dřímoty. K ránu ho zvedla na nohy pořádná zima, takže čas do svítání prochodil po ostrově, aby se aspoň trochu zahřál, a když se kolem šesté začalo na východním obzoru, nad pásmem horských štítů, pomalounku jasnit předzvěstí svítání, uvítal to jako vysvobození. Už se nemohl dočkat chatrče na Taquiri, hrnku horké kávy a svého péřového spacího pytle.

José konečně připlul a počínal si na lodi o něco zručněji než při prvním pokusu. Mexičan mu krátce vylíčil své zážitky a ukázal nalezený knoflík.

„Asi nemáme velkou naději, José, zkuste se ale podívat, jestli někomu v okolí nechybí. Hlavně kdyby se objevil Khori, omrkněte jeho bundu. Zdá se mi, že jsem právě na jeho bundě viděl takovéhle knoflíky."

Ani další dvě noční hlídky nepřinesly nic nového. Během třetí noci se vlny jezera zvedly natolik, že následujícího rána nemohl Kaljavája vyplout a Lorenzo byl nucen zůstat na ostrůvku ještě celý den a celou noc. Přes den mu tam bylo docela dobře, většinu času proležel v šikovné prohlubni terénu vedle inkovské pevnůstky a hleděl, aby se na teplém sluníčku prospal. Pohybovat se mnoho nesměl, aby ho nikdo nezahlédl, Indiáni mají neuvěřitelně ostrý zrak. A co víc, v téže prohlubni našel kus střepu hliněné nádoby, bez nejmenší pochyby inkovského typu. Mrazivé noci byly horší, ale i na ty si už začínal zvykat.

Teprve pak se Josému podařilo připlout se zajímavou zprávou.

„Ten knoflík ztratil opravdu Khori," hlásil, sotva se člun dotkl břehu. „Byl jsem na Suriqui za jedním nemocným a Khoriho jsem tam potkal. Na bundě mu chybí knoflík, je to druhý zdola, právě tenhle. Zmýlit jsem se nemohl, u jiného jsem takové knoflíky neviděl, Khoriho bunda je zřejmě z druhé strany, z Peru."

Etnografa Josého objev příliš nepřekvapil. Khori jistě věděl, že má v patách poručíka a jeho karabinéry, protože jim jako jediný v kraji odmítal platit za trpění pašerácké činnosti. Musel tedy mít pro svůj kontraband – ať už kokain, nebo jiné zboží – naprosto bezpečný úkryt a neblahými pověstmi opředená Intja by byla ideálním

místem – za předpokladu, že by právě on dokázal překonat strach.

Badatele zarazila jiná věc. Za těch několik dní důkladně prozkoumal snad každý čtvereční metr nevelkého ostrůvku i zbytky pevnosti, nikde však nenašel ani stopu po pašerácké skrýši. Uměl se přece dívat kolem sebe a byl si jist, že nic nepřehlédl. Ne, rozměrnější náklad se tam prostě nedal schovat! Jestliže je tím tajemným nočním návštěvníkem skutečně Khori – uvažoval dále Lorenzo – budou pátrací výpravy na ostrov stále bezvýsledné. Pašerák má ze Suriqui dokonalý přehled a pomocí dalekohledu – a koneckonců i bez něho, je přece Indián – se může snadno přesvědčit, že na Intju připlouvají dva lidé a vrací se jeden. Stačí mu počkat, až je hlídání omrzí. Přes tuto úvahu pokračoval Mexičan v nočních hlídkách, trpěl zimou, únavou a nevyspáním. Blikavé světélko na ostrůvku pro něho znamenalo až dosud jedinou stopu, jedinou možnost nějakého objevu, a proto se jí tak umíněně držel. Osmého dne byl konečně odměněn. Právě když se u pevnůstky ve své prohlubni chystal na další strastiplnou noc, přiblížil se od jihu motorový člun. Ve večerním šeru poznal Lorenzo snadno otylou postavu v pomačkané uniformě, která se vysoukala z člunu na břeh. Poručík karabinérů upevnil loď, z hluboké kapsy pláště vylovil láhev, usedl na kámen a zhluboka si přihýbal.

Zřejmě na někoho čekal, snad právě na. Khoriho, který mu už dlouho ležel v žaludku. Lorenza ihned napadlo jedno pro a jedno proti k této domněnce. Pro ni svědčilo místo přistání, na straně odvrácené od Suriqui, proti zase zcela bezstarostné a otevřené chování tlustého poručíka, který se nijak nesnažil krýt, a vůbec si nepočínal jako lovec na číhané. Netrvalo dlouho a do vody letěla prázdná, dopitá láhev.

Mexičan vyčkal tmy a začal se opatrně plížit k míšenci. Terén mu nepřál, kamenitý břeh byl přehledný a bez možnosti úkrytu, etnografovi však nezbývalo než riskovat.

Na jezeře zavrčel motor dalšího člunu. Poručík okamžitě vstal, vytáhl z kapsy baterku, rozsvítil a několikrát s ní zeširoka zamával. Ten druhý motorový člun se vynořil ze tmy a zlehka přistál.

„Zhasněte už to světlo, idiote! Tady není žádný karneval," ozvalo se z paluby.

Ostrý povel i rychlost, s jakou míšenec uposlechl, naznačily vztah obou mužů. Karabinér byl podřízený a měl před svým druhem pořádný respekt.

Neznámý ze svého člunu nevystoupil, zůstal na palubě. Lorenzo ho ze svého úkrytu – dobrých patnáct až dvacet metrů od tlustého poručíka – nemohl vidět, nemohl a nechtěl riskovat. V tom tichu však slyšel výborně každé jejich slovo, už proto, že byli dost daleko od sebe, jeden na ostrůvku a druhý na člunu.

„Vezete?" zeptal se člověk na člunu.

„Vezu."

„Kolik?"

„Normálně."

„A příští cesta?"

„Snad za čtrnáct dní, ale není to jisté. Dám vám vědět obvyklým způsobem. Šofér má strach, slyšel prý, že se chystá velká šťára na cestách k jezeru. Budou prý prohlížet každé vozidlo, a dokonce i každého, kdo půjde pěšky."

„To je nesmysl, jeho jistě zastavovat nebudou, to přece víte. Jemu budou uctivě salutovat. Dejte to sem!"

Poručík vlezl s hekáním na svůj člun, chvíli tam šátral, z kajutky bylo vidět světlo. Potom se objevil, svítilnu pod paží, a Lorenzo viděl, že předává neznámému dva nevelké balíky, spíše balíčky. Jak se naklonil, ztratil rovnováhu a málem upadl.

„Zase jste opilý," pokáral ho společník. „Kolikrát jsem vám říkal, že alkohol ničí nervy a bez pevných nervů jste v naší branži vyřízený."

„To je tím, že nejsem úplně zdráv. Potřeboval bych na nějaký čas vysadit, pár měsíců si odpočinout. Potom zase…"

„Tak to ne, příteli! Z vlaku se za jízdy nevystupuje. Museli bychom se porozhlédnout po novém veliteli karabinérů a na vás by čekala posádka někde jinde. Co takhle třeba Rio Beni? Podíval byste se tam dolů, do pralesů, a už nikdy by vám nebylo zima. Tam jsou noci krásně vlažné, kdepak takové mrazy jako tady nahoře na jezeře! To by byl život, co?"

„Proboha, do tropů ne! S mým srdcem?"

„Mohou se stát ještě daleko horší věci. Vy přece víte leccos o tom, jak u nás končí unavení lidé. Bylo by to veliká škoda, hlavně pro vás, milý poručíku. A jít od naší věci teď, když obchody a všechno kolem běží jako po

másle?“

„Právě to mi vadí, pane, že všechno jde až moc hladce. Připadá mi to podezřelé, jako klid před bouřkou, než se stáhnou mračna a uhodí první blesk. Něco je ve vzduchu, určitě se něco stane, něco hrozného. Cítím to a já mám na maléry nos, já cítím nepříjemnosti už zdaleka.“

„Jste pověrčivý, drahý poručíku, jako všichni čolové. A váš nos? Moc na něj nevěřím. Kdyby byl tak vynikající, jistě byste dnes nebyl ve vašem věku ubohým, mizerně placeným poručíkem, ale nejméně majorem. Takže co chcete? Ten váš nos zřejmě nebude stát za moc. Co se vám vlastně nezdá? Co tu nehraje?“

„A co ten charro, co se tady potlouká kolem, tahá z lidí rozumy a strká do všeho nos? Ten vám není nápadný? To je taky jen přízrak?“

„Tak ten vám nahnal strach! Ne, to není žádný přízrak, ale člověk z masa a kostí. Naoko studuje Indiány, ale ve skutečnosti pracuje pro Interpol, hledá tu fakta o kokainu a všechno okolo toho. Nebojte se, ví se o něm a je hlídaný. Šéfové v La Pazu se ho prý pokusili zastrašit a pak i vyřídit, aby to vypadalo jako zlá náhoda. No, nepovedlo se.“

„Musíme tedy zakročit sami!“

„Zatím ještě ne. Nahoře si nepřejí, aby se tomu čmuchalovi něco stalo, dokud by neobjevil nějakou závažnější stopu. A on ještě nic nevyslídil, vím to, mám na Taquiri svého muže. Teprve kdyby na něco přišel, co by nám mohlo uškodit, nám a našim obchodům, pak teprve máme jednat. Pochopitelně energicky, ale dřív rozhodně ne. To je rozkaz a my dva jsme moc malí páni, abychom ho mohli nesplnit. Jasné?“

„Je to jasné, ale nezdá se mi to. Nechápu, proč jezero najednou není dost hluboké pro jednoho fízla.“

„Člověče, pokuste se chvíli neuvažovat jako zupák! Teď už vidím, že vám tak neříkají marně. Co myslíte, že se stane, když ten Mexikán zmizí? Poznají, že na něco vážného narazil, že se tu kokain skutečně pašuje, protože za tímhle ho sem přece poslali. Co udělají? Pošlou sem dalšího, ostřejšího, nebo jich pošlou víc a všechno začne znova, ale bude to setsakramentsky nebezpečnější. Zbavit se jich můžeme jen jediným způsobem. Tím, že jim pověsíme na udici jejich rybu.“

„Rybu? Jakou rybu? Nerozumím.“

„O tom nepochybuji, na to máte pod čepicí málo místa. Tak tedy poslouchejte, milej poručíku! Přes hranice jezdí motorovým člunem jistý Khori, kterému nemůžete přijít na jméno, protože plným právem odmítá vaše vydírání. Vy si ho na jezeře vyčíháte a zlikvidujete ho, to je přece váš obor. Do lodi mu strčíte jeden z těch balíků, jako jste mi dnes přinesl. Tyhle ne, až budete mít další.

Bude to pořádně velká cena, bude to hezky drahý Indián, ale vyplatí se všem. Ten Mexičan bude rád, že pašeráka kokainu, frajera s motorovým člunem, dopadli i s kokainem. Bude mu to stačit, je to přece jen pouhý amatér. Odejde odtud, přestane se nám plést do cesty, vy se zbavíte chlapíka, který si z vás dělá legraci už pár let, a ještě prokážete náramnou služební horlivost. Dost možná, že to pomůže i vaší kariéře. Třeba tam u vás nahoře zapomenou na to, co bylo, a přišijou vám další hvězdičku na límec. Být stále jen a jen ubohým poručíkem, to přece není žádná sláva. Co tomu říkáte teď?“

„To je nápad,“ vydechl důstojník s obdivem. „Vždycky jsem věděl, že jste hlava! Khoriho vyřídím, spolehněte se!“

„Doufám. A ještě něco! Až splníte úkol, neškodilo by, kdybyste se nějak šikovně postřelil, kvůli větší věrohodnosti. Nic vážného, jen tak někam do měkka, škrábnout kulkou někam do nohy, nebo do ruky. To přece svedete. A tu zbraň, nejlíp pistoli, pak jako najdete v Khoriho člunu. Nešklebte se, bylo by to dobré, to by vás určitě povýšili, zranění při výkonu služby, to se přece cení. I nějaká ta medaile by za to mohla být.“

„Panebože, jen to ne,“ míšenci se úzkostí roztřásl hlas. „Udělám všechno, co si přejete, jen po mně nechtějte, abych se střílel. To raději zůstanu poručíkem. Prosím vás!“

„Vy jste ale baba,“ zasmál se společník opovržlivě. „Dobrá, vyváznete tedy bez zranění. Hlavně mu ale nezapomeňte dát do lodi ten balík, ne aby vám zůstal mezi prsty! Počkejte, přivezl jsem vám prachy!“

Zavrzala dvířka kabiny, do níž neznámý na začátku rozmluvy uložil náklad. Lorenzo se nadzdvihl v naději, že přece jen něco uvidí. Přitom zavadil nohou o kámen a ten se z příkrého svahu skutálel do vody.

Poručík zaklel.

„Co je zas?“ muž na lodi se vynořil z kabiny a hodil něco karabinérovi.

„Já nevím, někdo… něco tu žbluňklo.“

„Tak ale teď už toho mám dost,“ řekl poručíkův nadřízený pomalu a výhružně. „Zodpovídám za jezerní úsek a nebudu spolupracovat s chlapem, který se opíjí tak, že slyší mrtvé! Dejte se dohromady, vy nemožná figuro, radím vám dobře a radím vám také naposledy, a tak hezky poslouchejte. Žádný alkohol, radím vám dobře! Nahoře to nemáte nejlepší, už se tam ví o vašem chlastání. Z pití vyplývá nespolehlivost a takové lidi nepotřebujeme. Tenhle úkol, který jsme teď projednali, to je vaše poslední příležitost. Jestliže selžete… Ale co bych vám vykládal, víte sám až moc dobře, co by vás čekalo. Tak tedy budu čekat na signál a vaši zprávu, že akce klapla na puntík. Jedu! Pomozte mi s lodí!“

Míšenec natočil člun a neznámý zapnul motor. Lorenzo využil hluku a jako ještěrka se vplížil do hustého křoví u břehu. Byla to jediná skrýš v blízkém okolí.

Když poručík osaměl, posvítil si baterkou kolem sebe. Její světlo dopadlo až na místo, kde Lorenzo před chvílí ležel. Důstojník vytáhl revolver a bylo vidět, jak se rozmýšlí, jestli má jít prohledat okolí ve směru, odkud bylo slyšet pád kamene. Chvíli tak stál, pak si zhluboka povzdychl, podrbal se v zátylku, schoval revolver a vyškrábal se na palubu člunu. Zřejmě si netroufal poodejít od své lodi. Potom nastartoval a za chvíli zmizel ve tmě.

Ostrůvek Intja patřil znovu duchům.

9. KAPITOLA

Následujícího rána připlul José a oba zamířili na Suriqui. Lorenzo chtěl okamžitě varovat Khoriho.

Rozhodl se k tomu s těžkým srdcem. Chápal, že upozorní-li na spiknutí, bude muset vysvětlit, jak se o něm dověděl, a prozradí tak svůj hlavní zájem na Titicaca. Neměl pražádnou chuť svěřovat své tajemství člověku, kterého skoro neznal, i když na obchodu s kokainem – jak ukázala noční rozmluva – se Khori nepodílel. V sázce však byl lidský život, a proto etnograf nesměl mlčet.

„Ten darebák, ten zbabělý barel piva,“ ulevil si Aymara, když v bratrově chatrči vyslechl Mexičanovo dlouhé vyprávění. „Tohle mu nedaruju, tohle mu náramně spočítám, jako že se Khori jmenuju!“

„Tušíte, kdo by mohl být tím jeho společníkem?“ zajímal se Lorenzo.

„Ne, nevím. Vím, že poručík jezdí sem tam na Intju a s někým se tam schází. Ale že jde o kokain, to mě ani ve snu nenapadlo. Pan poručík má totiž tolik všelijakých – řekněme obchodních – záležitostí, že se v tom sám už sotva vyzná.“

„Musíte se okamžitě schovat, ještě dnes! Předpokládám, že máte dobrý úkryt.“

„Ten nejlepší, jaký si jen kdo dovede představit. Ale dnes to nepůjde, večer jedu na druhou stranu, za hranice. Je to domluvené, čekají tam na mne.“

„Tak ať čekají,“ naléhal Mexičan. „Přece kvůli tomu nebudete riskovat život. To by za to rozhodně nestálo. Zajedete tam jindy, ne?“

Když však pašerák trval na svém, dostal Lorenzo nápad.

„Tak mne vezměte s sebou,“ navrhl. „Jak jste slyšel, já jsem pro ně zatím nedotknutelný. Budeme-li tedy spolu, nemohou udělat nic ani vám.“

„Dobrá,“ souhlasil Khori po chvíli váhání neochotně. „Večer si pro vás na Taquiri přijedu. Zatím si dobře odpočiňte, budete to potřebovat!“

José byl trochu zklamán, když poznal, že se s ním pro tuto cestu nepočítá. Lorenzo mu vysvětlil, že tři lidé jsou na tu pašeráckou výpravu mnoho, že Aymara jen nerad souhlasil s jedním pasažérem a docela určitě by nepřistoupil na dva.

Kaljavája dostal jiný úkol. Měl odjet do osady Puerto Pérez, kde sídlili karabinéři, a snažit se tam vyzvědět o jejich veliteli a poměrech na stanici co nejvíce.

Khori připlul před setměním. Slunce se už dotýkalo věčně zasněžených štítů hor na západním obzoru a od růžové Cordillery Real začínal vanout studený vítr.

Když spatřil Mexičana, pašerák překvapeně hvízdl. Lorenzo si vzal na cestu tmavé pončo a vlněnou čepici s cípy přes uši. V tomto oblečení se skoro nelišil od Aymarů; silné ultrafialové záření na jezeře změnilo za těch

pár týdnů barvu jeho pleti pěkně do hněda a dalo vyniknout dříve skrytým indiánským rysům obličeje.

Nasedli, Khori vhodil do vody několik lístků koky jako oběť k usmíření jezerních duchů a člun zamířil na severozápad. Pohyboval se velmi tiše, takže Lorenzo v prvním okamžiku myslel, že plují na jiné lodi než na té, která je dovezla na Taquiri při první návštěvě jezera. Dosud se nikdy nesetkal s tak tichou motorovou lodí. Khori mu na jeho dotaz vysvětlil, že si na své pašerácké jízdy namontovává dokonalý tlumič výfuku, a v tom zřejmě vězela hlavní příčina jeho nepolapitelnosti.

Stmívalo se rychle, jak to je obvyklé v těchto zeměpisných šířkách. Pohoří na západě se ostře a tmavě odráželo na pozadí žlutooranžového nebe, ozářeného posledním odrazem slunečních paprsků. Hladina jezera zneklidněla, v polotmě svítily bílé hřebínky vln, poháněné velmi chladným větrem, který přicházel denně v tuto dobu od zasněžených horských velikánů. Protože však pluli téměř přesně v jeho směru, nebylo na palubě nijak zvlášť chladno.

Khori mlčel, a tak se jeho společník mohl v duchu vrátit k událostem poslední noci. Po dlouhé době tápání a nejistoty konečně našel pevný bod. Především se potvrzovalo, že cesta drogy vede skutečně přes Titicaca. Středním článkem řetězu je poručík karabinérů. Je to dobře vymyšlené, velitel policie by měl být mimo podezření. Přejímá zboží od člověka, jemuž říká šofér, a odevzdává je muži, s kterým hovořil na ostrůvku.

Ten poslední je asi z těch tří nejdůležitější, ani on však zřejmě nehraje v rozvětvené síti pašování nebezpečné drogy žádnou významnější roli. Skuteční vůdcové gangu určitě sedí v teple a bezpečí někde na vysokých místech v La Pazu a zůstanou tam i v případě, že Mexičanova mise na jezeře bude úspěšná. Postarají se jen – podle pokynů zahraničních odběratelů kokainu – aby přeprava pokračovala, s novými lidmi a novou cestou. Má tedy vůbec cenu nasazovat tady životy a obětovat tolik času?

Lorenzo raději zaplašil trpkou úvahu a začal přemýšlet o tom, co podnikne dál. Pochopil, že výchozím bodem jeho případu se stal poručík; od něho musí vést pátrání oběma směry, k těm dvěma neznámým, k dodavateli a příjemci. Proto také poslal Josého do Puerto Pérezu, aby obhlédl situaci u karabinérů. Také bude třeba odhalit pomocníka pašeráků mezi vesničany na Taquiri. Neznámý muž řekl přece jasně, že má na ostrově svého špeha.

V myšlenkách na příští úkoly cesta etnografovi rychle ubíhala. Asi po hodině plavby se přiblížili k plochému ostrovu Suana, už v peruánských vodách. I na něm žili Aymarové, ovšem trochu jinak než jejich bratři na Taquiri či Suriqui.

Zatímco Bolívie provedla pokrokovou pozemkovou reformu a půdu ze zrušených statků – haciend – rozdělila Indiánům, v Peru[1] stále přetrvával starý, skoro feudální systém. Spočíval v tom, že statkář pronajímal drobným indiánským rolníkům – bezzemkům – ze své půdy tu nejméně kvalitní, tu, která sotva stačila ze sebe vydat na holou obživu a za to museli pracovat do úmoru i na jeho pozemcích, které si ponechal pro sebe, na těch nejlepších.

Z vyprávění Indiánů Lorenzo věděl, že haciendu – prakticky skoro celý ostrov Suanu – vlastní italský přistěhovalec, jakýsi Rivelino, spolu se svými dvěma syny. Podle všeho si však počínal přece jen jinak než ostatní statkáři. Alespoň Aymarové z obou stran hranice ho měli rádi, mluvili o něm s úctou a říkali mu *virachoča.*

Od ostrova se odlepila motorová loď a zamířila k našim plavcům.

„To budou Rivelinovi hoši," řekl Khori. „Raději se schovejte! Zlobili by se, že beru na druhou stranu někoho cizího. A měli by docela pravdu…"

Pašerák otevřel dvířka kabiny a Lorenzo vklouzl dovnitř. Cizí člun se přiblížil a hluk jeho motoru přehlušil tichou rozmluvu obou posádek.

V úplné tmě nahmatal etnograf plachtu přehozenou přes náklad. Nedokázal přemoci zvědavost; vzal zapalovač, zakryl jej cípem svého ponča, na okamžik zakřesal a poodhrnul plachtu.

Na podlaze leželo několik desítek japonských tranzistorových přijímačů.

Lorenzo uznale pokýval hlavou. Toto byl docela jiný kontraband než vlnitý plech nebo zápalky! Japonci si v Bolívii postavili podnik na montáž svých znamenitých přístrojů ze součástek vyrobených v Japonsku.

[1] Týká se poměrů v první polovině sedmdesátých let

Vyplácelo se jim to, protože jim stát poskytoval značné daňové výhody. Mohli tedy prodávat poměrně levně, a přesto se ziskem. Naproti tomu do Peru se rádia dovážela a jejich cenu ovlivňovala vysoká cla.

Opravdu, Khori se vyznal!

Asi po deseti minutách otevřel Aymara dvířka kabinky.

„Můžete ven, už jsou pryč," ukázal do tmy indiánským způsobem, lehkým, pohybem hlavy a našpulením úst. „Chystají se dnes v noci také vyjet a chtěli vědět, jestli je u nás čistý vzduch."

„Také pašují?"

„Jistě, jako každý tady. Hodní hoši, skoro jako jejich táta. Znáte ho?"

„Jen z vyprávění."

„Škoda, je to správný chlap. Spoustě lidí už pomohl a je mu jedno, jestli jste Indián nebo běloch. Mne ukryl dvakrát u sebe na ostrově, když jsem měl za zády karabinéry."

To už začala nádherná andská noc.

Měsíc ještě nevyšel, ale na sametově tmavé obloze zářily v křišťálovém vzduchu hvězdy, velké a jasné jako nikde jinde. Jen šišatý Jižní kříž trochu zklamal Lorenzovy představy opěvovaného souhvězdí. S o to větším pohnutím pozdravil Orion, čnící nízko nad severním obzorem, připomínku svého domova na druhé straně rovníku, na severní polokouli.

Potom si na něco vzpomněl. Vytáhl z kapsy onen Khoriho knoflík a pověděl mu o nálezu.

„To mám z toho, že jsem sám jako kůl v plotě," ušklíbl se Aymara nevesele. „Kdybych měl ženu, neztrácel bych knoflíky a nenechával po sobě tak nápadné stopy. A že jsem byl na tom ostrůvku? Víte, doktore, já se tam nebojím, jednou vám to snad vysvětlím."

„Podívejte se, Khori, já zas nejsem tak zvědavý. Myslím si ale, že při tomhle vašem způsobu života ženu sotva najdete," usoudil Lorenzo.

„Naopak, doktore! Už jsem ji našel a tohle všechno, to cestování na druhou stranu, do Peru a zase zpátky, znovu a znovu, to všechno dělám jen a jen proto, abych se mohl oženit, abych svou ženu mohl přivést do pěkného domova – pro nás oba a pro naše děti."

Tichá hvězdná obloha jako by pootevřela duši jinak málo sdílného Khoriho.

„Mám dívku v Huatajatě, čeká na mne už tři roky. Mohl bych si ji vzít třeba zítra, jenomže nemám kde s ní žít. Jsem v naší rodině nejmladší, a tak na mne z toho, co naši mají, už nic nezbylo. Ani kousek půdy, kde bych

si mohl postavit domek pro nás dva. A tak si musím sehnat něco někde jinde. Našel jsem. V zátočině u Chúy jsme si vyhlídli pěkný domek a něco půdy kolem. Chlapík, co mu to patří, bývalý *mayrdomo*[1] z haciendy, chce všechno prodat a jít do města, za synem. Dohodli jsme se na slušné ceně, ale on pospíchá, chce žít se synem, a tak musím sehnat peníze, jak se dá, hlavně tímhle způsobem, pašováním, ve stálém strachu, že mě dostanou karabinéři. Mám toho někdy až po krk, ale co mám dělat?

Jak jinak by chudák Indián přišel k penězům? A jak by k tomu přišla ta moje milá, kdybychom se nemohli vzít? Proto musím jezdit, nejen s turisty po jezeře…“

Lorenzo si povšiml, že Aymara mluví španělsky docela plynně. Jeho lámaná a kostrbatá řeč při prvních setkáních byla tedy jen léčkou pro turisty, měla mu dovolit mnohé vyslechnout a rozumět tomu, čemu rozumět chtěl.

Ve tmě před přídí se objevila drobná světla. Byla to Zepita, peruánské městečko na pobřeží. Etnografovi se zdálo, že světélka kmitají nahoru a dolů, bylo to však jen působení tepla, které vyzařovalo za noci z půdy, z pevniny a způsobovalo v mrazivé noci vlnění vzduchu.

Khori změnil směr plavby tak, že světla zůstala poněkud vlevo. Blížili se ke břehu. Lorenzo nejasně rozeznával skalnaté útesy, které vybíhaly dost daleko do jezera rozervanými hřbety i jednotlivými balvany.

Indián ubral plyn a člun klouzal po temné hladině jako stín. V jedné ze zátočin mezi skalnatými valy zablikalo světélko a Khori k němu zamířil. Signál se několikrát opakoval, až se loď přiblížila asi na sto kroků od břehu. Ještě několik obrátek šroubu, a na písčině mezi kameny spatřili tmavou postavu. Ponču, do něhož byl neznámý zahalen, vlálo ve větru jako netopýří křídla.

Khori vypnul motor. Jakmile příď lodi zaskřípala o hrubý písek, vyskočil do mělké vody, otočil člun přídí na jezero, vzal z paluby tenké lanko a přivázal plavidlo ke kůlu či větvi – ve tmě to Lorenzo nemohl rozeznat. Člun tak zůstal asi pět kroků od břehu, v poloze, z níž mohl v případě nutnosti či nebezpečí okamžitě vyrazit. Druhé lanko poutalo záď ke kolíku, zaraženému těsně nad čarou příboje.

Teprve pak se oba pašeráci pozdravili. Lorenzo vyslechl rozmluvu vedenou španělsky – Khoriho společník zřejmě nebyl Indián.

„Kdo je to s tebou na lodi?“

„Přítel.“

„Jak se jmenuje?“

„Na jménu nezáleží, stejně ho neznáš.“

„No dobrá, co vezeš?“

„Osmdesát kusů středních a deset velkých.“

„Potřeboval bych spíš malé. Přivezeš je příště?“

„Teď nějaký čas asi nepřijedu, mám potíže. Dáš mi za rádia zboží, nebo peníze?“

„Dám ti dva balíky, samé prima zboží, utrhnou ti za ně ruce. Ten zbytek zaplatím hotově, jako posledně.“

„Beru, s tebou je radost pracovat! Posledně jsem to tvé zboží také dobře prodal. A ty malé, ty ti přivezu co nejdříve, hned jak bude všechno zase v pořádku a klidu. Dám ti včas vědět, jako obyčejně.“

Khori převzal peníze a oba muži si vyměnili své zboží. Lorenzo chtěl pomoci, aby si mohl zblízka prohlédnout toho člověka na břehu, Aymara ho ale pokynem ruky zarazil.

Za několik minut se Khori znovu vyhoupl na palubu. Přitáhl uvolněné lanko, odvázal příď, lanka stočil a pečlivě uložil, bidlem odstrčil loď na hlubší vodu a nastartoval.

Nepluli daleko. Asi pět kilometrů od pobřeží zajel Indián na kraj rákosiště a zakotvil – spustil z přídě do vody na lanku uvázaný větší kámen.

„Tady přespíme,“ oznámil Lorenzovi. „Zpátky bychom museli plout celou cestu proti větru, a to by v nočním mrazu byla moc zlá cesta. Vyrazíme brzy, ještě před úsvitem, to už bude tenhle ledový vítr spát.“ Zabalili se do všeho, co měli, zavázali si cípy čepic pod bradou a ulehli do malé kabiny. Zkřehlý Mexičan neodmítl, když mu jeho společník nabídl pár lístků koky proti zimě.

Venku hvízdal vítr a loď se kymácela na dosti vysokých vlnách.

---

[1] *mayrdomo* (špaň.) – správce statku

„V tom se nedá spát," povzdechl si etnograf a pohlédl na světélkující ciferník svých hodinek. Ukazovaly teprve půl čtvrté.

„Asi někde padaly kroupy," zívl Khori, „to pak vždycky tenhle noční vítr vyvádí. Není to ale nejhorší, mohlo by to být daleko ostřejší, v rákosí se vítr vždycky zdá silnější. Zkuste usnout, doktore, nic lepšího se teď nedá dělat."

Indián si dal pod hlavu jeden ze dvou balíků, které dostal na břehu, druhý přisunul Mexičanovi. Balíky byly lehké a měkké. Lorenzo hádal, že jsou v nich nejspíš nylonky a dámské prádlo; toto zboží patřilo k nejvýnosnějším nákladům při pašeráckých cestách z Peru do Bolívie.

Khori klidně usnul a badatel se marně pokoušel napodobit ho. Když po půlhodině poznal, že se mu to nepodaří, opatrně se zvedl a proklouzl na palubu.

Jakmile otevřel dvířka, ledový vítr ho udeřil do obličeje a vyrazil mu dech. Už byl rozhodnut vrátit se zpátky do kabiny, když vtom na jezeře asi tak dvě stě metrů od člunu vyšlehlo ostré světlo. Chvíli hledalo po hladině, pak objevilo Khoriho loď a znehybnělo.

Oslepený Lorenzo se vrhl k Aymarovi a zatřásl jím. Pašerák měl spánek jako kočka, v příštím okamžiku stál na nohách, bdělý a ve střehu. Oba vyběhli na palubu, Indián mávl rukou směrem k přídi a skočil k motoru. Mexičan pochopil, bleskurychle vytáhl kámen – kotvu, zatímco Khori spustil motor.

Světlo se zvolna blížilo a zvětšovalo. Sotva se Khoriho člun pohnul z místa, houkl výstřel a kulka pleskla do vody sotva dva kroky od člunu.

10. KAPITOLA

Osada Puerto Pérez, Aymary postaru nazývaná Chililaya, se nemohla pochlubit žádnou strategickou důležitostí. V blízkosti nebyl hraniční přechod, ani větší město, ani frekventovaná silnice, ani významnější přístaviště. Z nepochopitelných důvodů se však velitelství policejních sil celé jižní oblasti jezera Titicaca nacházelo právě tam.

Místní trh se Indiánům nezamlouval. Tvrdili, že tam chodí málo lidí, že se tam objevuje málo zboží, že tam není odnikud pohodlný přístup, v Chililayi se jim zkrátka nelíbilo nic. Jejich výmluvy měly zakrýt skutečnou příčinu – nikomu se nechtělo zbytečně na oči povedeným strážcům zákona, každý byl rád, když měl uniformované bandity co nejdál od těla.

Dokonce i Josému dalo práci zajistit si do Puerto Pérezu dopravu. Nakonec přemluvil Claudia, mladého Aymaru ze Suriqui, a jeho přítele.

Claudiova bílá plachetnice se zeleným pruhem na boku zpočátku po jezeře jen letěla, zato na konci se všichni tři zapotili. Puerto Pérez, něco mezi větší vesnicí a malinkým městečkem, se rozprostírá za protáhlým, dosti vysokým výběžkem pevniny, kde je třeba ostře změnit směr plavby. Odtud museli plout téměř přímo proti větru, a tak nezbylo než dobré dvě hodiny namáhavě křižovat proti větru.

V jednoduchém přístavišti José vystoupil, oba Aymarové však zůstali raději na lodi a nejistě se rozhlíželi.

Velitelství okrsku vypadalo velmi omšele. Otlučený, dosti velký bídně omítnutý barák z cihel sušených na slunci a s ježatou doškovou střechou z jezerního rákosu už hodně dlouho nikdo neopravoval. Nade dveřmi byl umístěn oválný plechový štít se zašlým státním znakem, na křivé žerdi před vchodem zplihle visel špinavý hadr, který kdysi dávno mohl být bolivijskou vlajkou.

José se opatrně přiblížil k baráku, pro jistotu velkým obloukem k zadní stěně, kde bylo dosti vysoko jen malé okénko. Z otevřených dveří a z rozbitého okna doléhal rozzlobený hlas poručíka. Mlaskl políček, o chvíli později důstojník vyšel a zamířil k výstavnějšímu domu proti kostelu, zřejmě zapít zlost něčím ostřejším.

Kaljavája vstoupil do místnosti, neútulné jako každá vojenská ubikace. U velkého stolu z nenatřeného dřeva seděli tři karabinéři. Na příchozího pohlédli velmi nevlídně.

„Co sem lezeš? Kdo jsi, neznám tě?“ vyštěkl dlouhán s tváří ještě červenou.

„Přijel jsem na návštěvu, lodí z Taquiri.“

„Lodí? Tak to dostanu dvě stě boliviánů, místní poplatek za použití přístaviště.“

„Dostaneš starou bačkoru, kamaráde,“ usmál se José.

„Co si to dovoluješ, ty…,“ zaječel dlouhán a strhl ze zdi starou pušku-mauzerovku. „Jdeme za poručíkem!“

„Zrovna to jsem chtěl právě navrhnout. Poručík bude skákat radostí, až se dozví, za jak neschopné chlapy zodpovídá. Já totiž nejsem jen tak nějaký Indio, ale úřední osoba, na kterou si nesmíte otvírat hubu, a už vůbec ne hrozit zbraní. Jsem tlumočník a polní pobočník seňora profesora doktora Carlose Lorenza, experta ministerstva školství a kultury Spojených států mexických, vzácného hosta bolivijské vlády. Čeká vás pěkná ostuda. Tak půjdeme?“

Ale karabinér ztratil chuť.

„Tak ty jsi ten Kaljavája?“ řekl ustrašeně.

„Jsem! Uhodli jste! Jsem Kaljavája.“ José si ne bez hrdosti uvědomil, že jeho původ působí na policistu víc než Mexičanovy honosné tituly. „Pomáhám dobrým lidem, když se dostanou do úzkých, když je něco trápí. Umím ale i jiné věci. Dovedu například přičarovat vředy po celém těle, na které se umírá dlouho a v bolestech. Dovedu taky…“

„To úplně stačí,“ rychle ho přerušil dlouhán. „Posaď se a zapomeň, co jsem prve říkal.“

„Už se stalo. Nepřišel jsem se hádat, ale pobýt chvíli mezi novými přáteli.“

Mladík smířlivě hodil na pobryndanou desku stolu bankovku, víc, než kolik se z něho pokusili dostat po zlém. Karabinérovi zasvítily oči.

„Tomu říkám návštěva! Pedro, skoč pro něco k napití, ale opatrně, ať tě nevidí poručík!“

Pedro odběhl, zatímco José uchopil dlouhánovu paži a začal si prohlížet vyrážku na kůži pod vyhrnutým rukávem. Třebaže nešlo o nic nebezpečného a docela by stačil prostý lék – častější použití dobrého mýdla – Kaljavája se tvářil ustaraně, něco si pro sebe brumlal a kroutil hlavou. Četník ho vyděšeně pozoroval.

„Nelíbí se mi to,“ řekl nakonec José. „Když budeš mít někdy cestu kolem Taquiri, zastav se! Moje kouzla jsou tam!“

„Přijdu,“ kýval horlivě karabinér. „Určitě

přijdu.“

Pedro se vrátil s několika lahvemi, jejichž barevné etikety namlouvaly kupujícím, že uvnitř je plzeňské pivo, pochopitelně bolivijské výroby. Snad proto nepřinesl z bankovky nic nazpátek.

Dlouhán a Pedro se dali do pití a alkohol jim brzy rozvázal jazyk. Zato třetí karabinér usrkával mlčky, s nohama na stole, a každou chvíli se upřeně zadíval na hosta. Josému se od první chvíle nelíbil.

Obratně a nenápadně usměrňoval Lorenzův pomocník rozhovor, až se začalo mluvit o tom, co ho zajímalo. O poručíkovi.

„Nechtěl bych sloužit pod takovým vzteklounem,“ José dopil a prázdnou sklenicí ukázal na dlouhánovu tvář.

„Dá se to vydržet, facka sem, facka tam. Jiní oficíři nejsou lepší,“ odpověděl karabinér. „Tenhle náš se na vztek vždycky namaže a pak dá aspoň pokoj, pak je tu zase nějaký čas klid a mír.“

„Smůla je v tom, že vás strčili do takové díry. Kdyby měl nějaké rozptýlení, jistě by si vás tolik nevšímal.“

„To je pravda, tady ho máme pořád za zadkem. Co tady taky má? Jediná hospoda, a to rychle omrzí. Jen jednou za čas si vyjede do Desaguadera, za nějakou ženskou. Aspoň se to o něm povídá.“

„Desaguadero, Desaguadero,“ nahlas přemýšlel José. „To je to město, co jím prochází hranice?“

„Jo.“

„Kecáš, kamaráde! Náš poručík tam nejezdí za žádnou ženskou, abys věděl, ale na trh,“ vpadl do rozmluvy Pedro hádavým způsobem opilých. „Jezdí vždycky v pátek, a to je v Desaguaderu trh.“

Dlouhán trval na svém:

„Hlouposti, proč by jezdil takovou dálku, když tu máme trhy všude kolem? A co si vozí? Dohromady nic. Povídám, má tam určitě ženskou, na to vem jed!“

„Od ženské se člověk vrací obyčejně s prázdnou kapsou, ale poručík bývá po takové cestě skoro vždycky při penězích, platí dluhy tady v obchodě u dona Dominga, v krčmě taky a někdy i to, co prohrál v kartách. Kdepak, jezdí na trh a prodává tam věci, které sebere Indiánům.“

Hádka by pokračovala, kdyby ji nepřerušil třetí karabinér. Promluvil poprvé od okamžiku, kdy José vstoupil.

„Moc povídáte, kamarádi,“ zašklebil se a vyzývavě pohlédl na Kaljaváju. „Řek bych, že je to tím, že se tadyhle náš host nějak moc zajímá.“

„Nebuď protivný, Migueli, musíš pořád kazit náladu?“ okřikl ho dlouhán a obrátil se na Josého. „Toho si nevšímej, bolí ho zuby, už kolikátý den.“

„Ukaž, trochu se v tom vyznám!“ nabídl se návštěvník, ale Miguel jeho nabídku zhurta odmítl.

„Nech si svoje kejkle, na mě neplatí!“

Mladík pokrčil rameny a pokračoval v zábavě s dlouhánem a Pedrem. Příznivá chvíle však už minula, nálada byla tatam a karabinéři nebyli tak opilí, aby na ně Miguelovo varování nezapůsobilo. Přišel čas rozloučit se.

Při odchodu nechal José na stole tři krabičky cigaret. Jako mimochodem poznamenal, že kouření pomáhá při bolení zubů.

„A poručíkovi o mé návštěvě snad raději ani neříkejte,“ obrátil se ve dveřích. „Určitě by se zlobil, že jsme ho taky nepozvali a nepohostili.“

Slunce se už klonilo k západu, José ale neměl ještě chuť vrátit se k čekajícím Aymarům. Byl mladý a ctižádostivý. Cítil, že mu etnograf ještě úplně nedůvěřuje, chtěl ho proto přesvědčit o své dobré vůli, přinést co nejvíce důležitých zpráv.

Pomalu obešel barák velitelství a stanul před jeho zadní částí, ještě omšelejší než průčelí. Holou, otlučenou stěnu přerušovalo jen ono malé okno dobré dva metry nad zemí.

Indián se opatrně, rozhlédl. Za domem začínal svah s terasovitými políčky. José nikoho nespatřil, věděl však, že z úkrytu, křoví, balvanů i kamenných zídek může být snadno pozorován. Přesto se rozhodl nečekat na soumrak; zbývalo do něj ještě dost času a poručík se mohl vrátit každým okamžikem.

To okénko vzadu ho velice zaujalo. Co kdyby zkusil podívat se, co je za ním tam uvnitř? Muselo vést do nějaké zadní místnosti, v té, kde seděl s karabinéry, je neviděl. Možná že by se jím dokázal protáhnout dovnitř. Je štíhlý, snad by to šlo. Natáhl ruce nad hlavu a hmatal. Ne, nedosáhne tam, potřebuje něco pod nohy.

Pár kroků od něho ležel šikovný kámen. Sem s ním! Teď už dosáhl, pevně se zachytil a nohama v sandálech

hledal oporu v nerovné zdí, ve spárách mezi velkými hliněnými cihlami. Šlo to špatně, a tak se raději zul.

Bosé nohy byly citlivější, a i když si odřel prsty do krve, podařilo se mu konečně dostat hlavu a ramena na úroveň okna. Už na zemi si všiml, že v okénku chybí jedna tabulka skla a je nahrazena naolejovaným papírem. Opatrně papír protrhl, aby dovnitř prošla štíhlá dlaň, a nahmatal zástrčku.

Do otevřeného okénka se vsoukal bez obtíží. Oslepený náhlým přechodem do šera, Kaljavája v první chvíli neviděl skoro nic. Teprve pak začal rozeznávat předměty kolem.

Ocitl se v nevalně osvětlené místnosti, která karabinérům zřejmě sloužila jako skladiště a dílna. Na podlaze ležely v neladné směsi a nepořádku nějaké kanystry, asi s benzínem, plechovky vazelíny, pneumatiky, náhradní součásti nějakých motorů a na kusu plachtoviny rozebraný kulomet vedle hromady brambor a hlíz oky.

V jednom rohu byly navršeny věci sebrané Indiánům při „soudech“: tretky nevalné ceny, které nešťastní chudáci po léta ukrývali ve svých bedničkách a pytlech jako svátost, ale i kořist, na níž tlustý poručík pořádně vydělá. K ní patřily zejména pokrývky a ženské přehozy, krásně barevné a tkané s velkou péčí a trpělivostí. Při koupi takového zboží nebudou obchodníci se suvenýry pro turisty příliš smlouvat, a už vůbec ne sběratelé lidového indiánského umění.

José opatrně prošel pootevřenými dveřmi – jedinými ve skladišti – a stanul v menší místnosti. Podle všeho to byla kancelář i příbytek poručíka. Vedle služebních rekvizit velitele karabinérů – oběžníků, map, předpisů, vysílačky v jednom koutě a stařičké pokladny v koutě druhém – se válely zbytky jídel a především lahve, spousta lahví od piva a tvrdého alkoholu, kam se člověk podíval, dokonce i na posteli.

Indián se pustil do zevrubné prohlídky hromádky papírů na stole, když tu zaslechl těžké kroky, blížící se k místnosti. Vběhl do skladiště a vmáčkl se za hromadu kanystrů a plechovek do tmavého kouta. Pro všechny případy uchopil kladivo, které leželo na podlaze před ním.

Dveře do přední místnosti se otevřely a zavřely, kroky zamířily k posteli, která vzápětí zavrzala. O několik minut později už hlasité chrápání dokazovalo, že poručík neví o světě.

Kaljavája toho chtěl využít, otevřít okno a zmizet. Vtom však vpředu někdo zaklepal, nejdřív lehce, pak důrazněji a důrazněji.

„Co je, k čertu?“ ozval se poručík rozespale.

Pak bylo slyšet, jak se dveře otevřely, a José poznal hlas, který promluvil. Patřil Miguelovi, nedůvěřivému karabinérovi s bolavými zuby.

„To jsem já, můj poručíku. Musím vám něco oznámit.“

„Teď nemám čas. Potřebuji se vyspat, v noci jedu na hlídku. Radši naplň nádrž a všechno pořádně prohlídni!“

„Ale to, co vám chci říci, je důležité. Zítra by třeba bylo pozdě. Slídil tu před chvílí Kaljavája, sluha toho charra na Taquiri.“

„Cože?“

„Jo, moc se vyptával a ti dva blbci mu za několik lahví piva dost pověděli.“

Několik okamžiků bylo ticho, pak se důstojník zeptal se špatně hranou lhostejností:

„Co mu pověděli?“

„Třeba to, že jezdíte tu a tam do Desaguadera a že se vracíte s plnou kapsou.“

„V pořádku, vyřídím si to s nima. Co se má kdo plést do mého soukromí. Tobě zatím děkuju, můžeš jít. Tak můžeš jít! Neslyšel jsi? Zmiz odtud, potřebuju se pořádně vyspat!“

Ale Miguel se neměl k odchodu. Tón jeho řeči se měnil každou větou. Před poručíkem už nestál ponížený donašeč.

„Loni jsem sloužil na úžině, v San Pedru, a tam jsem právě tohohle Kaljaváju potkal poprvé. Pomáhal těm chlapíkům, co šli po pašování kokainu. Teď je tu znova, s tím Mexičanem. Není to zvláštní shoda, můj poručíku?“

„Proč mi to říkáš?“

„Protože vás to zajímá! Podívejte, mám oči a hlavu. Vždycky jsem věděl, že ty vaše cesty nejsou jen tak obyčejná zlodějna, ale do včerejška mi chyběl důkaz. Včera v noci jsem nemohl spát kvůli zubům. Viděl jsem, když jste se k ránu vracel, a sledoval jsem vás k tomu starému eukalyptu za kostelíkem. Dnes jsem si tam zašel za světla a trochu jsem si to tam prohlédl. Báječná skrýš! Tak skvěle nenápadná, že bych ji nenašel, a ani

nehledal, kdybych nevěděl, že tam někde musí být. Ten balíček, co jste v ní nechal, může vážit tak tři kila, nemám pravdu?“

„Drž hubu, idiote!“

„Budu držet, ale jen za půl miliónu boliviánů[1]!“

„Ty jsi se zbláznil!“

„Vůbec ne. Slyšel jsem, že se na kokainu dá vydělat spousta peněz, a já nechci pracovat za pár piv jako ti druzí. Půl miliónu není zase tolik, vy si vyděláváte tímhle kšeftem milióny. Stačí to ale, abych mohl shodit tuhle uniformu a odejít daleko od jezera, daleko od vás. Já už nechci být v tomhle s vámi! Když nedáte, zajedu si na Taquiri, až budu na patrole na jezeře, a navštívím toho Mexikána. Moc si nepomůžete, jestli ten balík uklidíte jinam. Řeknu jim, že jsou na správné stopě, a oni si už důkazy seženou sami.“

„Tak dobrá, Migueli, vyhrál jsi,“ také poručík změnil tón. „Budeš mít svoje peníze za mlčení, ale ne hned. Teď je nemám po ruce, dostanu je právě za ten balík, co jsi objevil, do týdne ti ten půl miliónu přinesu, to ti slibuju! Ty zase zatím nikomu ani slovo, rozumíš? Jinak by bylo zle! S tebou, samozřejmě!“

„Nejsem padlý na hlavu. Počkám, ale jenom ten týden. Zatím žádné hlouposti, můj poručíku! Pušku neodkládám a spím lehce. A teď, když je mezi námi jasno, připravím člun na noc.“

Miguel vstoupil do skladiště a vzal si dva plné kanystry. Naštěstí stály hned u dveří, takže karabinér nepotřeboval obejít hromadu, za níž se s kladivem v ruce krčil José.

Po Miguelově odchodu už poručík nedokázal usnout. Chvíli se převaloval, pak ošklivě zaklel, natáhl si boty a vyšel ven.

Jakmile jeho kroky dozněly, Kaljavája přistoupil k oknu, vyhoupl se na výklenek, zavřel stejným způsobem, jakým vnikl dovnitř, a spustil se dolů.

Jeho ústup usnadnilo večerní šero. Nedaleko, u jednoho z kamenných domků, zaštěkal pes, ženský hlas ho okřikl. Od jezera zaznělo slabé vrčení, to Miguel zkoušel motor.

José pohlédl váhavě ke kostelíku. Měl tisíc chutí pokračovat v pátrání, nakonec se však přece jen rozhodl k návratu. Jaképak pátrání, věděl přece, že tam ten balík někde v nějaké skrýši leží, a víc vědět nepotřeboval. Ten kokain byl v této chvíli stejně nedostupný, poručík i karabinér budou určitě jeden před druhým střežit balíček jako oko v hlavě. Jít k eukalyptu by znamenalo padnout do pasti.

Mladík se otočil a zamířil k místu, kde s trpělivostí pravých Indiánů čekali Claudio a jeho přítel. Pro tuto chvíli věděl dost.

11. KAPITOLA

Lodní motor naštěstí naskočil skoro okamžitě a člun se pohnul proti rákosové hradbě. Za ním třeskly další dva výstřely, ten druhý rozbil okno kabiny.

Khori se přikrčil u kormidla a strhl Lorenza na podlahu plnou střepů. Příď plavidla prořízla pás totory a ocitla se v kanálu volné vody. Aymara vedl loď kanálem asi dvě stě metrů, potom zabočil doprava do užšího a zpola zarostlého průplavu. Voda se chvílemi skoro ztrácela v hradbách stvolů, jejichž konce šlehaly oba muže do tváře.

Byla to cesta pro totorové čluny rybářů, ne pro motorové lodě, kterým hrozilo, že se rákos namotá na šroub i na hřídel a znemožní další plavbu. Pašerák také brzy vypnul motor, uchopil bidlo a pomalu je ponořil do nehluboké vody.

Neslyšeli nic než hvízdání větru v rákosišti. Pronásledovatel či pronásledovatelé nemohli být daleko, obě lodi však oddělovala hustá zelená stěna, naprosto neprůhledná, zeď výšky dospělého člověka. Kdo se v bludišti totory, rákosiště, vyznal tak, jako právě Khori, ten měl dobrou naději uniknout.

Hrozilo jediné nebezpečí – že člun a jeho prodírání jezerním rákosem vzbudí vodní ptactvo, jež tam žije a hnízdí, a jeho pronikavý hlas upozorní útočníka, kde se skrývá vyhlédnutá oběť. Zkušený Khori však vedl loď

[1] Podle tehdejšího stavu měny stála např. krabička cigaret asi 3000 boliviánů

velmi opatrně. Pluli jen zvolna, aby voda pod přídí příliš nebublala.

Asi po půlhodině plavby východním směrem opustil člun úzký průplav a vrátil se na hlavní kanál. Khori odložil bidlo, usedl na palubu, zády se opřel o poškozenou kabinu a zapálil si cigaretu. Lorenzo věděl, že Indián přemýšlí a že nepromluví, dokud si poslední události nenechá projít důkladně hlavou. Mlčel tedy také, i když ho otázky pálily na jazyku.

„Byla to moje chyba," ozval se konečně jeho společník a odhodil do vody zbytek cigarety. „Měl jsem zajet dál do rákosí. Ale vůbec mě nenapadlo, že by nás tam mohl někdo najít. Na tom místě kotvím skoro pokaždé."

„Třeba vás tam hledali právě proto, že o tom vašem oblíbeném místě věděli. Přemýšlejte, kdo by to mohl být! Loď jste nepoznal?"

Khori zavrtěl hlavou. „Všechno se stalo moc rychle. A to světlo mě skoro úplně oslepilo."

„Mohla to být peruánská hlídka?" zeptal se Mexičan.

„Sotva. Jsou to sice ostří hoši, ale že by stříleli bez varování… To se mi nezdá. A kdyby to byli oni, sotva by stříleli z pušky, když mají na lodi kulomet."

„Váš známý z pobřeží?"

„Ten je v pořádku," hněvivě blýskl očima Indián. „Je to můj přítel, za něho ručím!"

„Promiňte. Tak tedy poručík?"

„Nejspíš. I když má také kulomet a i když si nedovedu představit, že by se jen tak odvážil přes hranice. A jak se mohl dovědět, že budu na druhé straně právě dnes? To by byla buď náhoda, nebo mu opravdu nic jiného nezbývá, a tak hlídá, aby mě dostal. Ten by to mohl být. Ten by v téhle situaci také asi raději střílel z pušky, kulomet by byl příliš nápadný."

„Jistě teď na nás čeká na jezeře, na volné vodě, kde má přehled," usoudil Lorenzo. „Snad by bylo nejlepší zůstat tu do rozednění."

Ale Aymara rozhodl jinak.

„Ať to byl kdo chtěl, unikli jsme mu. Poplujeme hned, ale kanály v rákosištích, chci být při východu slunce na druhé straně. A pak se na nějaký čas schovám, začíná tu být horko."

Pašerák přidal plyn a zanedlouho se ocitli v širším kanálu s volnou vodou. Vítr se také trochu utišil, nebo alespoň nesvištěl tak hrozivě jako v rákosišti uzoučkého kanálku. Pluli proti němu, člun vedený zkušenou rukou klouzal z jedné vlny na druhou plynule, bez nepříjemného kymácení z boku na bok.

Khori pojednou zaklel a ukázal rukou do tmy po pravé straně. Lorenzo se otočil tím směrem a spatřil bílou skvrnu, která se pohybovala asi tři sta metrů od jejich člunu.

„Dřevěná loď s vytaženou plachtou," vysvětlil Aymara. „Ale je to moc divné, plachta se zmítá ve větru a loď trčí nosem proti němu. Jako by ji nikdo neřídil."

„Třeba se někde utrhla a silný vítr ji přihnal až sem," napadlo etnografa.

„Kdyby byla někde uvázaná, nebo zakotvená, neměla by plachtu nahoře a dolní ráhno by upevnili. Podívejte se, jak lítá ze strany na stranu. Vůbec se mi to nelíbí."

Oba muži na sebe pohlédli a poznali, že myslí na totéž. Mohlo to znamenat, že se tam něco stalo a že by měli těm lidem na lodi hledět pomoci v nouzi. Na druhé straně by to ale mohla být i obratně nastražená léčka.

Khori chvíli zvažoval obě možnosti. Pak mávl rukou a opatrně se začal přibližovat k plachetnici. Pomoc bližnímu v nouzi, to je pro Indiána vždycky přednější. Teď už loď viděl dokonale i Lorenzo. Stavěla se neustále přídí proti větru, kormidlo se volně pohybovalo a dlouhé spodní ráhno bilo do okrajů plavidla. Plachta hlasitě pleskala a zmítala se ve větru. Indián manévroval tak, aby se jeho člun přibližoval k plachetnici na její závětrné straně.

„Přistaneme na zádi," upozornil etnografa. „Vezměte tohle lanko, a jakmile budete moci, hoďte je na trámec, co vyčnívá vzadu z paluby. Pak je opatrně přitahujte a uvažte těsně k té lodi. Ale pozor, aby vás nepotlouklo to ráhno a abychom se nedostali příliš dozadu. Jejich kormidlo by nám mohlo prorazit člun."

Třebaže v tom silném větru musel Khori křičet, aby mu jeho společník rozuměl, na plachetnici se nikdo neukázal.

Přistáli hladce, protože Lorenzo přesně splnil Indiánovy pokyny. Aymara se vyhoupl, na vyvýšenou kormidelní palubu záhadné lodi. Také Mexičan se zachytil okraje plachetnice a nahlédl dovnitř. Vzápětí ucukl hrůzou.

Byl to děsivý pohled v přízračném šeru prvního svítání! Loď plná lidských těl, muži i ženy, jeden přes druhého, v směsi trupů, hlav, končetin oděvů i klobouků.

Dokonce i Khori se zdál být v první chvíli otřesen, brzy se však vzpamatoval.

„Vlezte tam a přidržte kormidlem loď, doktore, ať se tak strašně nezmítá," nařídil. „Já se podívám, co se tam vlastně stalo."

Lorenzo nebyl zbabělec, přesto však zaváhal, než vylezl na palubu. Při cestě ke kormidlu překračoval ruce a nohy, které se strašidelně komíhaly sem a tam v rytmu kymácející se lodi.

Opatrně zkusil kormidelní páku. Zdálo se, že funguje, jakmile jí pohnul, ucítil, že se pohyb plavidla vyrovnává. Stlačil ji silněji a nastavil plachtu větru, velmi obezřetně, protože člun neznal a nevěděl, jak se loď bude chovat.

Veliká plachta zvolna nabrala vítr a zpod přídě se ozvalo pravidelné bublání rozrážené vody. Plachetnice se pohnula.

Etnograf, plně soustředěný na kormidlování, plachtu a otěže dlouhého ráhna, mohl jen koutkem oka sledovat Khoriho. Jeho druh se skláněl nad hromadou těl.

„Tak co je s nimi?" zavolal Lorenzo. „Jsou mrtví?"

„Pěkně mrtví," ušklíbl se Aymara zjizvenou tváří. „Jsou docela obyčejně namazaní. Jak zákon káže. Určitě byla včera někde nablízku *fiesta*[1]."

Badatel pocítil úlevu, kterou vzápětí vystřídala nová starost.

„Chcete říci, Khori, že tak leží celou noc? Vždyť mohli zmrznout!"

„Ale kde! Indián už něco vydrží. Nechat je tu ale skutečně nemůžeme, i když by si nic jiného nezasloužili. Loď by se mohla při náhlém silném poryvu větru převrhnout, nebo najet na něco. V tomhle stavu by se všichni určitě utopili. A lodě by bylo také škoda."

Pašerák vlezl pod kormidelní palubku a vytáhl odtamtud prázdnou plechovku od lihu. Její horní víko bylo částečně odříznuto a vyztuženo kusem dřeva, takže nádoba sloužila jako vědro. Nahnul se přes okraj člunu, nabral do plechovky ledovou vodu z jezera a nemilosrdně polil alkoholem zmožené výletníky, nejvíc ty, které měl nejblíž. „Léčbu" doprovázel lehkými kopanci na všechny strany a dobromyslnými nadávkami.

Dva mladí Aymarové – muž a žena – se konečně pohnuli, pak potácivě vstali a vyjeveně mžourali na oba neznámé muže i na spoušť kolem sebe. Studený vítr, který ještě zvyšoval chlad vody, jíž byli politi, i Khoriho výčitky je ve chvíli dokonale probudily. Když pochopili, oč jde, začali sami probouzet a křísit i ostatní.

Lorenzo a Khori zatím spustili velkou plachtu a upevnili těžké spodní ráhno. Indián připoutal lankem svůj motorový člun k přídi plachetnice a lano přivázal ke čnělce. Nahodil motor a pomalu se rozjížděl. Lanko se napnulo – a prasklo. Khori se vrátil, navázal je a zkusil to znovu, ještě opatrněji. Prasklo zase, na váhu plachetnice bylo příliš slabé.

„Doktore, podívejte se, jestli tam někde neleží kus silnějšího lana!" zavolal z motorové lodi Aymara.

„Nic tu není," odpověděl Mexičan. „Co kdybychom zkusili vzít otěž ráhna nebo zvedací lano plachty?"

„To by trvalo dlouho, než bychom lano vymotali z kladek a z plachty. A uříznout kus, to bych dělal nerad, lano je tu cenná věc, to si nemůžeme sami udělat, to se musí kupovat. Uděláme to jinak. Zajedu na Suanu a půjčím si tam něco pořádného. Pak je tam odtáhneme, je to nejblíž."

„A budou ti Italové na Suaně souhlasit?"

„Samozřejmě! Tady si lidé musejí pomáhat. Brzy budu zpátky, dávejte dobrý pozor na loď. Vidím, že si s plachetnicí umíte poradit."

Člun vyrazil směrem, kde se jevil obrys peruánského ostrova. Mezitím se už úplně rozednilo, slunce se však dosud neukázalo, mladý den byl ještě mrazivý.

Lorenzo se úžeji zahalil do ponča a sedl si ke kormidlu. Cítil na sobě nejisté, vylekané pohledy ubožáků, kteří už přišli k sobě a motali se v prostoru člunu, vrážejíce jeden do druhého. Stále se ještě nedokázali zbavit otupujícího vlivu alkoholu.

---

[1] *fiesta* (špaň.) – slavnost

Etnograf dobře znal indiánské slavnosti, které s malými přestávkami trvají několik dní a nocí. Účastnil se jich, spolu s ostatními musel popíjet z lahví ředěného čistého lihu. Povšiml si, jak brzy se Indiáni opili do němoty, jak se z nich stávali několika vydatnými doušky lidé útoční, nebezpeční, chtiví rvačky. Jako všichni Indiáni se nikdy nenaučili pít, s alkoholem přicházeli do styku jen o fiestách, tak pětkrát šestkrát do roka, a stačilo docela málo k tomu, aby se přestali kontrolovat a ovládat.

Ti na plachetnici svou lehkomyslnost málem zaplatili životem. Na slavnosti byli jako hosté, popíjeli a nemysleli na to, jak to dopadne, až se budou muset vrátit domů. Pití jim chutnalo, a tak se nikdo neomezoval, nikdo nepočítal skleničky, ani majitel člunu, který Indiány přivezl a který je měl zase v pořádku dopravit domů. Když slavnost skončila, dokázali jen nalézt do člunu, odrazit a napnout plachtu. Pak do jednoho ztuhli, přiotráveni alkoholem. A jejich stejně opilé hostitele ani nenapadlo, že by jim měli za těchto okolností ve vyplutí zabránit.

Khori se vrátil asi za hodinu s pořádným lanem. Spojili obě lodi a motorový člun odvlekl plachetnici k Suaně.

Ostrov se už čile probouzel k životu, ze střech chatrčí stoupal modravý kouř z eukalyptového dřeva, byl čas přípravy snídaně. Na břehu postávalo několik Indiánů ve svetrech, s rukama v kapsách, s čepicemi přes uši a s vlněnými šálami kolem krku. Pomohli zmoženým nenadálým hostům přistát, nešťastné cestovatele přijali přátelsky, s pochopením a dobromyslnými žertíky.

U přístaviště už čekalo občerstvení, pořádný hrnec silné horké kávy, hustá, vydatná bramborová polévka, placky a sýr. Nejdříve dostali Lorenzo s Khorim, potom přišli na řadu ostatní.

Za studeného rána a po probdělé noci chutnala káva dvojnásob. Zatímco si hřál prokřehlé ruce otlučeným plecháčkem, Mexičan se pozorně rozhlížel kolem. Byl tu poprvé, sem, na peruánskou stranu jezera se kromě podloudnického zájezdu s Khorim ještě nedostal. Byl tedy zvědavý dvakrát, jednou jako etnograf – na to, jak žijí Aymarové na druhé straně hranice – podruhé jako pátrač y záležitosti pašování a rozšiřování nebezpečné drogy. Měl dobrý rozhled, protože ostrov byl na rozdíl od Suriqui či Taquiri velmi plochý, s nejvyšším bodem sotva deset dvanáct metrů nad hladinou jezera.

Pár kroků od můstku se rozkládala hacienda, podobná těm, jež bolivijská vláda vrátila původním majitelům půdy, aymarským Indiánům. Zde, na peruánské straně, dosud patřila statkáři. Přízemní budovy tvořily podkovu obrácenou bokem k jezeru, nádvoří bylo hrubě dlážděné. Celou stavbu obklopovala řada pěkných velkých

eukalyptů, jejichž temnou zelení prosvítaly bílé domky dosti vzdálené vesnice Indiánů, pracovních sil velkostatku.

Od haciendy až k vesnici se táhla pole, úrodnější, méně kamenitá a lépe obdělávaná než na Taquiri. Celkový dojem, posílený pohledem na dobře živené a oblečené Indiány, byl příznivý. Na první pohled bylo vidět, že na Suaně vládne zkušený hospodář.

„Seňor Rivelino přichází," upozornil Lorenza Khori. V jeho hlase zazněla opravdová úcta.

Muž, který se blížil od haciendy k přístavišti, skutečně budil respekt. Třebaže už jistě překročil padesátku, pohyboval se vzpřímeně a pružně, jako důstojník ze staré školy. Dlouhý gumový plášť obepínal štíhlou postavu sportovce, který dosud nevyšel z formy. V jeho přirozené eleganci, v pohybech, a především ve tváři se šedým knírkem pod orlím nosem bylo cosi aristokratického. Toho, kdo by tento rys snad považoval za změkčilost, varovaly oči, prozrazující sílu a odhodlám.

Majitel haciendy obhlédl ruch kolem můstku, kývnutím hlavy a pokynem ruky odpověděl na pozdravy svých i cizích Aymarů a přistoupil k Mexičanovi. „Srdečně vás vítám na našem ostrově," promluvil čistou španělštinou. „Dovolte, abych se představil. Natalio Rivelino, zdejší sedlák. A vy, jestli se nemýlím, jste profesor doktor Carlos Lorenzo, znamenitý etnograf a představitel národa, k němuž jsem vždycky choval nejhlubší úctu. Promiňte mi až nezdvořilou informovanost, ale na Titicaca nebývá mnoho novinek a zprávy se mezi Indiány šíří rychleji než telegrafem."

„Děkuji vám za milé přivítání, vážený sousede z peruánské strany jezera. Snad vám nebude vadit, že jsem se sem vetřel bez pasu a peruánského víza…". Statkář se zasmál. „Vážený doktore, to mi opravdu nevadí, co bych právě já s vaším pasem dělal? Jsem rád, že vás poznávám, věřte mi. Takové vzácné hosty tu nemáme často. Člověk tu, žije jen a jen s těmi Indiány a hrabe se v půdě."

„I já jsem o vás, seňore Rivelino, už také něco slyšel. To nejpěknější je, že si vás moji aymarští přátelé z naší strany velice váží. To jistě není maličkost."

„To opravdu rád slyším. Bude to nejspíš tím, že jsem původem Ital, ne Španěl se spoustou předsudků. Jistě jste si sám všiml, že převážná část Španělů a jejich latinskoamerických dědiců stále ještě uvažuje stejně jako v počátcích novověku, kdy nad jejich říší nezapadalo slunce. Indián je pro ně mezek, kterého stačí jakžtakž nakrmit, občas vyhřebelcovat a dát mu místo ve stáji či ohradě, aby dřel na pána od rána do noci. Jenže ty časy jsou pryč. Kdo nedokáže pochopit dobu, ve které žije, nemůže mít úspěch. V tomto směru se musíme stále ještě učit od Yankeeů. Říkám to hodně nerad, protože je jinak nemohu ani cítit."

„Váš vztah k Indiánům, takový pěkný vztah, zaslouží uznání, ať k němu máte jakékoli důvody, pane Rivelino," ujistil ho Mexičan. „Rád bych vám poděkoval jménem těch chudáků, které jsme vám sem právě přivezli a jimž jste tak ochotně poskytl útulek a občerstvení."

„Ale to je přece přirozené! Najedí se, trochu se prospí a poplují dál, domů. A pak, nebýt jejich poklesku, neměl bych potěšení přivítat tak vzácného hosta. Mimochodem, omluvte prosím mé dva syny, že vás ještě nepřišli pozdravit. V noci pracovali a teď dospávají. Říkali mi, že večer potkali přítele Khoriho, o vás se však nezmínili."

„Khori se uvolil vzít mne s sebou do Peru. Mám-li jako etnograf poznat život na Titicaca, nemohu si ovšem nechat ujít ani věc tak běžnou, jako je pašerácká cesta přes hranici."

„Chápu. Rozumí se samo sebou, že zpátky nepojedete ve dne, ale počkáte si na soumrak. Nesmíte mne připravit o radost postarat se o vás. Až si trochu odpočinete, milý doktore, ukážeme vám s chlapci ostrov, třeba vás zaujme z vědeckého hlediska. Khori se zatím vyspí a potom ochutná s majordomem nějakou tu láhev z mého sklepa. Souhlasíte?"

Khori se zatvářil spokojeně, ale Lorenzo ho vzápětí zklamal.

„Děkuji za neobyčejně laskavé pozvání, pane Rivelino," řekl. „Bohužel, jedna zcela neodkladná a pro mne velice důležitá záležitost mne nutí poprosit vás, zda bychom vaší nabídky a pozvání mohli využít někdy později. Vždycky jsem toužil navštívit Suanu a poznat člověka, který se v kraji těší té nejlepší pověsti. Zůstanu na Titicaca ještě nějaký čas a jsem přesvědčen, že toto není zdaleka naše poslední setkání."

„Jak si přejete," Italův tón byl stále zdvořilý, ale o Doznání chladnější. „Povinnost především, to je jasné. Tak vám tedy přeji šťastnou plavbu na Taquiri a nezapomeňte, že tento dům, tento ostrov a jeho majitel i s rodinou vám jsou kdykoli k dispozici."

Rivelino odešel zpátky k haciendě a Khori rozmrzele obrátil a nastartoval člun. Indiáni z plachetnice mezitím zase usnuli pod teplými paprsky horského sluníčka, které už hezkou dobu viselo nad jezerem.

„Zajeďte do rákosí! Vyspíme se tam a počkáme do tmy," vyzval Mexičan pašeráka asi po půlhodině plavby. Aymara na něho vyčítavě pohlédl.

„Nic mi do toho není, doktore, ale neměl jste odmítnout Rivelinovo pozvání. To se tady u nás nedělá. K čemu urazit tak prima chlapa, jako je ten Talián?"

„Ten váš prima chlap," řekl unaveně etnograf, „vás, Khori, odsoudil k smrti. Je to ten poručíkův kumpán, muž z ostrůvku! Poznal jsem ho bezpečně po hlase."

12. KAPITOLA

Pašerák pohlédl na etnografa s úžasem, který rychle přecházel v hněv.

„Nesmysl," vybuchl, „vy zkrátka podezíráte každého, ale tentokrát jste vedle! Seňor Rivelino to prostě nemůže být, on takový není."

„Milý Khori, je ml líto, ale je to tak. Ten hlas si budu pamatovat do konce života," pokračoval Lorenzo. „A potom, všechno do sebe dokonale zapadá, mělo mě to napadnout už dřív. Poručík přece musí pracovat s někým z druhé strany hranice, a nedokážu si představit vhodnějšího společníka, než je pán na Suaně. Uvažte jen ideální polohu jeho ostrova! Rivelino pravidelně jezdí se zbožím na pevninu a zpátky, sem tam přiveze nějaký ten běžný kontraband jako vy ostatní, určitě také uplácí hlídky, protože jak to teď vidím, kdyby tady někdo na Titicaca nepašoval, byl by okamžitě podezřelý. Není lakomý, každému pomůže, všichni ho mají rádi, všichni jsou mu zavázáni, všechno se dozví. Koho by napadlo, že takový prima chlap by mohl být také zapleten do špinavostí kšeftů s drogami!"

„To je moc vážné obvinění, doktore!"

„Řeknu ještě víc. V noci jsme si lámali hlavu, kdo to po nás střílel. Teď už nepochybuji o tom, že to byl ten Ital, nebo jeho synové. Večer viděli jenom vás, a já se schovával v kabině. Mohlo je napadnout, že bude daleko lepší, když vás zabijí sami a nespolehnou se na poručíka, kterému se třesou ruce a selhávají nervy. Nezapomeňte, že Rivelino vrátil poručíkovi jen jeden balík, druhý si vzal s sebou. Potom by někdo, třeba právě jeden z nich, našel vaši loď, vás mrtvého v ní a někde by tam byl šikovně jakoby schován právě ten balík. To by přece byl jasný důkaz, že jste kokain na druhou stranu, do Peru, vozil vy. Spousta lidí by tomu uvěřila. Všichni přece vědí, že nejste jen tak obyčejný pašerák."

Khori zajel do rákosiště a vypnul motor. Dlouho seděl nehybně u kormidla. Když se otočil k Lorenzovi, byla jeho tvář bledá a hlas nejistý.

„Snad máte pravdu, doktore. Jak znovu přemýšlím o všem, co se v noci stalo, zdá se mi, že ji máte. Ale přece jen… Rivelino není poručík, dvakrát mi zachránil život, běloch Indiánovi! Proč mi ho teď chce vzít?"

Etnograf se trpce pousmál.

„Vy neznáte lidi, jako je Rivelino. Necítí k vám zášť, možná vás má dokonce svým způsobem rád. Ale je ohrožen on sám, jeho synové, celá síť pašování toho prokletého kokainu, a koneckonců i jeho velké zisky z toho všeho. Vaše smrt podle jeho názoru zamete právě jeho stopy. Všude se pak bude říkat, že jste vy byl tím pramenem zla, a on bude čistý jako lilie. Proto by vás zabil po chladné úvaze, ne z nenávisti. Ti lidé prostě potřebují nějakou oběť a vy byste se jim báječně hodil, protože jste docela jiný pašerák než všichni ostatní. O to je pan Rivelino nebezpečnější."

Až do večera už nepadlo na palubě jediné slovo. Pašerák zakotvil člun, usedl na příď a kouřil pomalu jednu cigaretu za druhou. Mexičan ho potají pozoroval, nešťastný, že mu v té těžké chvíli nedokáže pomoci. Khori se ale musel sám vyrovnat s poznáním, že možná první běloch, který se k němu zachoval lidsky, ho chtěl bez mrknutí oka obětovat, aby zachránil vlastní kůži a zisky.

Horské slunce a křik vodního ptactva ukolébaly unaveného Lorenza k dlouhému a hlubokému spánku. Probudil se až pozdě odpoledne.

Khori seděl stále ještě na tomtéž místě. Když zpozoroval, že etnograf nespí, vstal, protáhl se a beze spěchu

připravil loď k vyplutí.

Kličkovali kanály v rákosišti, za šera vyrazili na volné jezero, za tmy přejeli hranici. Čím víc se blížili k domovu, tím obezřetněji si Khori počínal. Ztlumil lodní motor a před sebe položil revolver, který neustále nosil zavěšený pod paží. Byl to Colt 38 Special, modravě se lesknoucí zbraň s poměrně dlouhou hlavní.

Nedaleko Taquiri spatřili rybářský člun z totory. Jeho větší část mizela ve stínu velkého trsu jezerního rákosu, jen jedna z labutích šíjí se houpala v úzkém pásu měsíčních paprsků. Pašerák se přiblížil tak, že motorová loď ani na okamžik nevplula na plně osvětlenou plochu jezera.

„Khori?“ ozvalo se z rákosového člunu.

„Ano, Khori,“ odpověděl oslovený aymarsky. „Co se děje?“

„Zlé věci. Poručík ti dnes zase prohledal dům. Zlobil se a křičel víc než jindy. Všech se vyptával, jestli nevíme, kde bys mohl být. Když jsem teď k večeru vyplouval, trčel se svým motorákem v rákosí, asi půl *leguy*[1] od naší zátoky. Zřejmě na tebe číhá, až se budeš vracet. Dej si na něho pozor!“

„Lov tedy začíná,“ zasmál se Khori nevesele. „Dobrá, přijímám! Děkuji ti, Ceferino! Ani ti nemusím připomínat, abys nikomu neříkal, že jsi mě viděl. A vám, doktore, teď ukážu něco, co vás bude určitě moc zajímat.“

Kormidelník změnil směr a člun se velkým obloukem stočil k jihozápadu, k ostrůvku Intja. Nedaleko břehu zastavil Aymara motor a několik minut naslouchal. Když nezaslechl nic podezřelého, znovu se pomalu rozjel proti skaliskům. Třebaže byla tma, Lorenzo se dobře orientoval. Jako etnograf měl znamenitou zrakovou paměť a za těch svých hlídkových pobytů poznal ostrůvek tak dokonale, že si dokázal přesně vybavit každou jeho část. Na tom místě, k němuž právě pomalu a tichounce pluli, spadala téměř kolmo do vody nevysoká skála. Z jejích štěrbin vyrůstalo křoví a shora splývala až k hladině vody hustá směs popínavých rostlin.

Khori k nim připlul a opatrně rozhrnul šlahouny. Na tmavé skále se začernal ještě tmavší otvor, jen o málo vyšší než kabina motorové lodi. Zelená záclona se znovu uzavřela, příď člunu zvolna pronikala do úzkého vjezdu.

Pašerák rozsvítil baterku. Její světlo bloudilo po nevelké a nízké jeskyni. Khoriho plavidlo ji skoro celou zaplnilo, po obou bocích chybělo ke stěnám sotva půl metru. Na pravé straně byl do skály těsně nad hladinou vylámán úzký chodníček.

„Tak tomu říkám skrýš!“ vydechl Mexičan. „Když si jen pomyslím, že jsem kolem prošel snad padesátkrát a nic mě nenapadlo! Khori, nic lepšího nemůžete ani mít.“

Indián se spokojeně usmíval.

„Objevil jsem ji jako kluk. Nikomu jsem nic neřekl, jen jsem se postaral, aby keře a šlahouny ještě trochu zesílily a zhoustly. To víte, kluci mají rádi svá tajemství. A pak jsem se dozvěděl od dědečka, že to je vlastně naše rodinné tajemství. Později jsem skrýš vylepšil, otesal zdi, udělal chodníček, a teď tu mám svou tajnou garáž. Pěkná, že? Ale to ještě nic není, počkejte, co budete říkat za chvíli!“

Khori podal etnografovi baterku a provazem upleteným z trávy přivázal loď k vyčnívajícímu kamenu. Pak vzal do náruče zboží z Peru a spolu s ním jakýsi asi tak půl metru dlouhý a plochý předmět, který se v matném světle kovově zaleskl.

Oba muži vystoupili na chodníček a vysunuli se z jeskyně. Clonou křoví a šlahounů popínavého rostlinstva opatrně prolezli, aby ji nepoškodili, a Khori ji pak ještě pečlivě urovnal do původní polohy.

Úzká stezka je dovedla vzhůru k pevnůstce. Zastavili se u její jižní strany, kde – jak se Lorenzo pamatoval – bylo zdivo, sestavené z nepravidelných balvanů, které do sebe dodnes dokonale zapadají, nejvyšší.

K jednomu z těchto balvanů Khori přistoupil a vsunul do drobné, nenápadné štěrbiny onen dlouhý předmět, který si přinesl z lodi. Potom se opřel ramenem do okraje kamene a – balvan povolil, tiše a hladce se otočil okolo skryté osy!

Ukázalo se, že je to nepříliš silná, velká kamenná deska upevněná na nějakých čepech. Aymara ji otočil, až stála kolmo ke zdivu.

Lorenzo pocítil zvláštní mrazení v zádech, jaké míval na prahu větších objevů. Mezi kolegy tím byl už

[1] *legua* – asi čtyři a půl kilometru

proslulý, zejména proto, že ty jeho předtuchy skoro vždycky vycházely. Smáli se mu a dobírali si ho, že se od indiánských čarodějů naučil vzácnému a výjimečnému umění, jak si přivolávat štěstí v práci, všichni však velmi stáli o spolupráci s ním. Kamenná deska odkryla skoro čtvercový otvor, asi sedmdesát centimetrů široký a vysoký. „Polezu první," řekl tiše Khori, když desku nastavil do žádoucí polohy a převzal od etnografa baterku. „Držte se těsně za mnou, jen a jen za mnou, a nikam neodbočujte, mohl byste lehce přijít k úrazu nebo i o život! Lezte pomalu po čtyřech, povrch je rovný, až narazíte na zeď. Pak zahněte doprava! Tam už uvidíte světlo. Za rohem se už můžete postavit, ale držte si ruku nad hlavou, ze stropu někde vyčnívají kameny." Lorenzo se pustil za Indiánem. S překvapením cítil, jak čistá a suchá je chodba, kterou prolézal, nikde ani stopy po vlhkosti. Jeho ruce se v té tmě dotýkaly stěny z hladce a pečlivě opracovaného kamene. To jistě nemohlo být dílo Khoriho nebo jiného současníka, tak dokonale ovládali svoje řemeslo pouze kameníci starých inků. Někteří badatelé se dokonce domnívali, že kameníci kečujských inků, a před nimi ti z dávného Tíwanaku[1], znali způsob, jak kámen změkčovat, jen tak si lze prý vysvětlit dokonalost jejich práce. Lorenzo oné teorii o změkčování kamene nevěřil, a tím více si dovednosti starých mistrů vážil.

Po několika minutách nahmatal Lorenzo zeď. Podle příkazu zahnul doprava, kde zahlédl světlý obdélník. S úlevou vstal a opatrně se zvolna narovnal, s rukou vzpaženou. Strop chodby čněl na šířku dlaně nad jeho hlavou.

Chodba ústila do pašerákovy skrýše. Nevelká místnost s rovnými, hladce otesanými stěnami měla rozměr přibližně dvakrát tři metry a byla asi dva metry vysoká, pokud se dalo odhadnout v pohybujícím se světle baterky a nevalném svitu primitivní indiánské tukové lampičky, kterou Khori právě rozsvěcoval.

Podél jedné strany tam byla široká kamenná lavice pokrytá silnou rohoží z totory a barevnou vlněnou přikrývkou. U protější stěny se vršil podloudnický sklad zboží, řada krabic, krabiček, balíků i zásoby potravin na dosti dlouhou dobu. Na kamenné podlaze před vchodem ležela vybělená lidská lebka.

Vědec zapomněl na celý svět, na poručíka, na Rivelina, a dokonce i na Khoriho, který ho s úsměvem pozoroval. Přecházel z místa na místo, kroky odměřoval vzdálenosti, v ruce nerozlučný zápisník, který se plnil poznámkami a náčrty. V té chvíli litoval Lorenzo jediného – že s sebou nemá svůj magnetofon. Pracoval s ním rád, svá pozorování většinou namlouval a po večerech si je v klidu z pásku přepisoval. Bylo to mnohem pohotovější, rychlejší a přesnější než zápis na papír.

„Vy chcete o mé skrýši psát?" zeptal se Indián. Prostá otázka zasáhla Mexičana jako šíp. Teprve teď si uvědomil trpkou pravdu. Učinil velký objev, jaký se vědci povede jednou, dvakrát za život. Jestliže jej ale uveřejní, vzbudí pochopitelný zájem ostatních, především archeologové si určitě budou chtít místo pečlivě prohlédnout a podrobit důkladnému průzkumu. A důvěřivý Aymara přijde o úkryt, na němž závisí nejen jeho pašerácká činnost, ale teď už i holá existence. Lorenzo sklapl zápisník.

„Omlouvám se, Khori. Ztratil jsem hlavu, protože tohle, co tady vidím, tato vaše skrýš, má pro vědu nesmírnou cenu. Ale je vaše a já přišel jako váš host a jako přítel. Přesto vás chci poprosit o dovolení, abych si směl pro sebe zaznamenat, co vidím. Dávám vám své čestné slovo, že se o tom nedozví nikdo, dokud neseženete dost peněz, nekoupíte si svůj domek a nepřestanete jezdit za hranici. Pak už přece nebudete tenhle úkryt potřebovat!"

„Věřím vám," přikývl Khori, „i když jste mi dnes dokázal, jak nebezpečné je věřit bílým. Prohlédněte si a zapište co chcete, ale prosím vás snažně, nechte si to opravdu pro sebe, dokud se neusadím, nebo – dokud mne nezabijou… Ani v jednom, ani v druhém případě pak už tuhle skrýš nebudu potřebovat."

Indián vytáhl odkudsi petrolejový vařič a za malou chvíli zavoněla z plechové konvice káva. Etnograf zatím zkoumal onu lidskou lebku u vchodu.

„Byl to ještě dost mladý muž," uvažoval nahlas. „Podle lebečních švů mu mohlo být tak kolem třiceti. Zdá se, že byl obětován nebo padl v boji, lebka je vzadu proražena."

„Ležela tam, co tohle místo znám, a já ji tam nechávám," vysvětlil pašerák. „Mám alespoň jistotu, že kdyby se nějakou náhodou dostal někdo z Indiánů až k ní, dál už se určitě neodváží. Mrtvý je spolehlivý hlídač."

„Ale vy jste se odvážil!"

---

[1] *Tíwanaku* – vyspělá indiánská kultura, která kvetla v okolí jezera Titicaca v období 500 př. n. 1. až 1000 n. l.

„Ano, já spoléhám na jiné věci.“ Pravou rukou si Khori poklepal na levou paži, do míst, kde měl zavěšený revolver.

„Tahle skrýš, to je naše rodinné tajemství,“ pokračoval hostitel, když oba muži usedli ke kávě a ke krabici sušenek. „Ukázal mi ji můj děda, *yatiri*[1], a před svou smrtí mi odevzdal klíč.“ Khori vzal do ruky tenkou bronzovou čepel, kterou uvolnil uzávěr kamenného bloku před vstupní chodbou. „Můj dědeček znal spoustu věcí, dovedl vyprávět o životě našich předků, dnešní kouzelníci mu nesahají ani po kolena. Ten váš na Taquiri umí jen jezdit po okolí a štvát lidi proti tomu vašemu Kaljavájovi, protože na něho žárlí, že umí víc než on. Děda přišel taky na nápad strašit tady na ostrůvku, aby si sem nikdo netroufnul, a já ho občas napodobím. Vezmu někdy v noci lampu, zajedu sem a projdu se trochu po břehu.“

„Takže světlo, které jsem viděl…“

„Bylo nejspíš moje. Ale nakonec vás přece jen přivedlo na stopu. Teď už víte, kdo pašuje kokain. Co s tím chcete dělat?“

„Pokusím se přistihnout je při činu, obstarat důkazy a svědky. Potom je odevzdám spravedlnosti.“ Lorenzo sám cítil, jak hluše a nepřesvědčivě vyzněla jeho poslední věta.

„Spravedlnost,“ posmíval se Khori. „Spravedlnost tady, na bolivijské straně téhle části jezera Titicaca, to je přece náš pan poručík. Jaký je, to víme oba, a ví to tady každý, co si budeme vykládat. Můj dědeček mi jednou vyprávěl, že za starých inků platily v celé jejich ohromné říši tři hlavní zásady – nebuď líný, nebuď darebák, nelži! Co myslíte, že by tehdy udělali s našim milým velitelem karabinérů?“

„Ale Khori, vždyť jde právě o to, aby zákony na jezeře a na celém světě neurčovali takoví lidé, jako je tenhle poručík!“

„Znamená to, že ti nad ním, ti nahoře, jsou spravedlivější? Měl bych znát odpověď, když vám mám pomoci. Pochopte, doktore, vy odjedete, já zůstanu. A každý bude vědět, že jsem spolupracoval při odhalení nedovoleného obchodu, na kterém vydělávali také jiní páni než náš darebácký poručík a hodný seňor Rivelino. Zavřou všechny? Myslím i ty vyšší a nejvyšší pány, kteří v tom kšeftě jedou také, nebo ty druhé aspoň kryjí.“

„To sotva,“ připustil etnograf. „Asi máte pravdu a proto vás také o pomoc nežádám. Naopak budu klidnější, když zůstanete tady, hezky v bezpečí, dokud se celá záležitost nevyřeší.“

„Ale já vám přesto pomůžu, když, k tomu bude příležitost. Říkám vám rovnou, že to neudělám pro tu vaši slavnou spravedlnost ani kvůli kokainu. Slyšel jsem, že tam, kde ho šňupou, nebo co s ním vlastně dělají, je hezky drahý, a že si ho tedy můžou dovolit jen lidi s plnou kapsou. A já jsem poslední, kdo by měl chuť zachraňovat bohaté nebo blázny. Když se chtějí kokainem zničit, ať se k tomu klidně nechávají svádět. Přes to všechno vám pomůžu, nejen proto, že jste můj přítel, ale hlavně proto, že mě podvedli, proto, že mě chtěli zabít, i když jsem jim nepřeložil jediné stéblo přes cestu.

Tady mi už nic jiného nezbývá – bud oni, nebo já! Víte, kde jsem; když budete potřebovat mě, nebo můj revolver a můj člun, přijďte a pořádně zabouchejte na ten otvírací kámen! Jen dejte dobrý pozor, aby vás nikdo nesledoval. Teď vás odvezu domů, na Taquiri, než začne svítat.“

Byl opravdu nejvyšší čas, měl-li se Khori vrátit do svého úkrytu ještě za tmy. Mexičan se naposledy rozhlédl po místnosti, aby si vryl do paměti každý detail. Úzkou chodbou se pak dostali ven, z jeskyně vytáhli loď a zamířili na Taquiri. Aymara nevjel do zátoky, ale přistál na opuštěném cípu ostrova, u pohřebních věžiček. Rozloučili se mlčky pevným stiskem ruky.

Lorenzo se přesvědčil, že Josého vysílačka je stále na svém místě. Potom zamířil k vesnici, která ještě spala, hlavu plnou toho, co právě prožil.

Když vstoupil do chatrče, Kaljaváju v ní nenašel a marně hledal nějaký lísteček s vysvětlením. Druhé překvapení bylo ještě nepříjemnější: někdo se hrabal v jeho věcech, zájem měl především o písemnosti a magnetofonové pásky.

---

[1] *yatiri* (aymarsky) – kouzelník

13. KAPITOLA

Z Puerto Pérezu se José nevrátil na Taquiri, ale zůstal s Claudiem na Suriqui. Šťastná náhoda mu umožnila pokračovat v pátrání a Kaljavája neváhal ani chvíli.

Byl právě čtvrtek a Claudio s příbuznými a přáteli se chystali odplout na trh do Desaguadera. Trhy v oblasti Titicaca se konají na různých místech, odnepaměti pevně stanovených, aby každý věděl, kam si může zajet, když něco potřebuje. V Desaguaderu se koná trh vždycky v pátek; protože však toto město leží od Suriqui dosti daleko, museli obyvatelé ostrova vyplouvat vždycky už v předvečer, ve čtvrtek, aby byli na tržišti včas.

Bylo to významné tržiště, Indiáni z celé oblasti tam rádi zajížděli. José využil příležitosti a rozhodl se, že popluje s nimi. Zajímal ho cíl oněch podivných výprav velitele karabinérů, pana poručíka.

Cesta vskutku trvala celou mrazivou noc. Aby se alespoň trochu zahřál, pomáhal mladý Indián Claudiovi při řízení plachetnice. Ostatní se choulili na dně lodi a žvýkali koku. Byly to většinou ženy neboť obchod je u Aymaru především jejich záležitostí.

Muži se zabývají v první řadě obděláváním svých políček, péčí o úrodu a její sklizeň, stavbou a opravami obydlí, výrobou totorových člunů a lovem ryb. O rákosové rybářské čluny z ostrovů měli zájem Indiáni z celého pobřeží jezera, a tak byla jejich výroba pro obyvatele ostrovů výhodným zaměstnáním.

Nedlouho po úsvitu dorazili do Desaguadera, pozoruhodného pohraničního města na břehu jezera. Řeka stejného jména – jediný odtok vody z ohromného jezera – je rozděluje na dvě části, na menší bolivijskou a větší peruánskou. Přes řeku vede most, území nikoho, a celnicemi na jeho obou koncích musí projít každý, kdo se chce podívat na druhou stranu.

Prohlídky nejsou nijak přísné, strážci hranic nechávají Indiány procházet celkem volně, pokud nezpozorují něco nápadného, něco neobvyklého. Ve dnech trhů láká rozdělené město s hraničním přechodem pestrou společnost – Indiány, míšence, bělochy, překupníky, pašeráky, dobrodruhy, turisty, ale i prosté venkovany, kteří vědí, že nikde nenakoupí a neprodají tak dobře jako právě v Desaguaderu.

José se nejdřív prošel po přístavišti. Když nikde nespatřil policejní člun, zamířil do města. Třebaže bylo časně ráno, ulice se už naplnily lidmi, převážně Indiány, kteří stejně jako Claudio a jeho přátelé připluli v noci.

Nejživější ruch panoval na tržišti. Ještě za tmy rozložili obchodníci své zboží, a tak první jitřní paprsky ozařovaly prostranství naplněné vším, čeho je třeba k životu na Titicaca.

Na zájemce tu čekaly výrobky z umělých hmot, nádobí, levné sklo, jednoduchý porcelán, hromady nejrůznějších předmětů vystavené bez ladu a skladu, od holicích čepelek až po dřevěný tovární nábytek. V záplavě textilu vynikaly pestré blůzy i široké sukně živých barev pro Indiánky i míšenky, typické černé, šedé či hnědé kloboučky podobné starobylým buřinkám, vlněné svetry, pulovry i dlouhé ženské košile ušité z pytlů od mouky či cukru.

S příchodem prvních kupujících se rozběhly obchody v malém i ve velkém. Balíčky, balíky, bedničky i soudky měnily majitele, málokde se platilo penězi, k těm se Indián dostane zřídka, musí si pomoci jinak. Hromádku brambor získá za hrst koky, ženský tvrďáček se stříbrnými stuhami za hromádku pěkných ryb. Každý se nejdříve důkladně přesvědčí, zda vyhlédnuté zboží svou hodnotou skutečně odpovídá vyměňovanému předmětu.

K polednímu už na tržišti nebylo k hnutí a do Desaguadera stále přijížděly další nákladní i osobní auta a autobusy.

José prošel několikrát křížem krážem celé prostranství, ale v zástupu bolivijských i peruánských Aymarů a turistů s fotoaparáty či filmovými kamerami ani nezahlédl toho, kterého hledal.

Pach ryb a ostrá vůně koření na místě, kde se prodávaly potraviny, připomenuly Kaljavájovi, že už dlouho nic nejedl. Protlačil se z tržiště, přešel *plazu*, pravoúhelníkové náměstí, a v nevelké restauraci si pochutnal na výborném bifteku, po tamním zvyku podávaném s volským okem z vejce.

Z okna restaurace bylo vidět na most vedoucí do Peru. U celnice trpělivě postávala dlouhá řada těch, kdo měli v úmyslu přejít na druhou stranu hranice.

Řada postupovala dosti rychle, protože celníci už znali své lidi a měli velké zkušenosti. Nijak zvlášť je nezajímalo zboží, které bylo zjevně zakoupeno na tržišti, ať už v Peru nebo v Bolívii. Větší pozornost věnovali namátkovým prohlídkám příručních kabel, tašek, kufříků a dalších zavazadel, kde mohl být schován daleko

cennější kontraband než pár nějakých košil nebo svetr.

Josého, který byl v Desaguaderu poprvé, zaujal zejména služební pes, pomocník celního úředníka. Pečlivě očichával každého, kdo přecházel hranice, a stejně tak i jeho zavazadla.

„Zajímavá podívaná, že?“

Kaljavája se otočil po hlase, v němž zazněla hrdost místního patriota. Uviděl holohlavého stařečka, sedícího u vedlejšího stolku nad šálkem poledního *cafecita*[1].

Přikývl a zeptal se na psa.

„Ó, to je náš slavný čtyřnohý detektiv, mladý pane! Je vycvičen na drogy, vyčmuchá je všude, nikdo ho neoklame. Jediný neúplatný!“ Stařec spiklenecky přimhouřil oko.

To byla důležitá informace! Lorenzova pomocníka předtím napadlo, že by se kokain mohl prostě přenášet přes hraniční most a že to třeba nějak souvisí s poručíkovými výlety do Desaguadera. Šlo přece o to, dostat kokain z Bolívie! Přítomnost psa – spolehlivého živého detektoru – tuto možnost vylučovala prakticky beze zbytku. Pašerákům tedy zbývala jediná cesta, cesta přes jezero. Proč sem ale velitel karabinérů ze vzdáleného Puerto Pérezu jezdil?

Bez odpovědi na tuto otázku se Indiánovi nechtělo zpátky. Věděl, že příští pátek sem pojedou i lidé z Taquiri. Proč by tedy nemohl ten týden zde zůstat a vrátit se až s nimi? A doktor Lorenzo jen uvítá, podaří-li se mu něco závažného objevit.

Dal se proto do řeči s hovorným sousedem a zeptal se ho na nějakou možnost levného ubytování. Stařík mu dal ochotně adresy dvou rodin, které pronajímají noclehy nenáročným zájemcům.

José poděkoval, zaplatil útratu za oba a vrátil se na trh. Znovu se přesvědčil, že poručík toho dne do města skutečně nepřijel. Potom zašel do přístaviště, vyhledal Claudiův člun a počkal, až se objevilo jeho osazenstvo se svými ranci. Odvedl si přítele kousek stranou a požádal ho, aby vyřídil doktoru Lorenzovi, že jeho pomocník zůstává v Desaguaderu do příštího týdne, že se tam chce trochu porozhlédnout a podívat se i do zajímavého okolí. Odtud se vydal shánět nocleh. Hned na první adrese měl štěstí. Nabídli mu kumbál v podkroví, skladiště veteše s jednoduchým lůžkem, právě tak jen na přespání, zato ale za nepatrnou cenu.

Uběhl týden a nestalo se nic. José chodil pravidelně k přístavišti, pozoroval provoz u mostu, pokoušel se dát do řeči s celníky, žádnou stopu však neobjevil. A potom přišel ten druhý pátek.

Za úsvitu připluli Aymarové z Taquiri. Mladému Kaljavájovi, který je už netrpělivě vyhlížel, měli o čem vyprávět, a nebyly to novinky jen tak ledajaké.

Karabinér Miguel Suxu byl nalezen mrtev na břehu jezera, tak hodinku cesty do Puerto Pérezu, někdo mu zezadu prostřelil hlavu – zatím se nic nevyšetřilo. Poručík provedl další domovní prohlídku u bratra Khoriho na Suriqui i v domku Khoriho na pobřeží a tvrdí, že tam našel pušku, která Miguela zabila. Pašerák prý byl přistižen při nějaké mimořádné akci, proto se karabinéra zbavil, a nyní se skrývá. Po Khorim opravdu jako by se země slehla, i když po něm karabinéři pátrají ve dne v noci.

Josého ta zpráva příliš nepřekvapila. Od samého začátku tušil, jaký osud potká toho karabinéra-vyděrače, který přecenil své síly. Poručík to ovšem udělal chytře, zabil jednoho nepřítele a jeho smrt svedl na druhého.

Zatímco Indiáni z ostrova odešli připravit se na trh, Kaljavája zůstal v přístavišti. Usedl na zem mezi prázdné sudy a pozoroval jezero.

Asi po dvou hodinách spatřil člun, na který čekal. Znamenitě vedená motorová loď se přiblížila ke břehu a lehce provedla přistávací manévr.

Poručík připlul sám, vylezl na můstek, obtočil řetěz kolem jedné ze železných skob a zajistil visacím zámkem. Pracoval rychle a přesně, bylo zřejmé, že toho dne není opilý a že tam není zdaleka poprvé.

Pak se vydal k tržišti. Kráčel pomalu, s rukama v kapsách, zdánlivě bezstarostně, přece jen se však několikrát jako by náhodně ohlédl. José se postaral, aby ho nezahlédl, v ulicích plných lidí to ani nebylo těžké.

Na náměstí vytáhl poručík ruce z kapes, znovu se obezřetně ohlédl a vstoupil do kostela. Indián zaváhal. Následovat důstojníka až tam bylo zřejmě velmi nebezpečné, na druhé straně však, měl-li se velitel karabinérů s někým nenápadně setkat, mohl si sotva vybrat vhodnější místo.

---

[1] *cafecito* (vyslov *kafesito)* – kafíčko (špaň.) Bolivijci mnohé výrazy zdrobňují, chléb je u nich chlebíček, pokoj pokojíček atd.

V Kaljavájovi znovu zvítězila zvědavost nad rozvahou. Vyběhl po několika schodech a otevřel těžké, železným kováním opatřené dveře.

Kostel byl plný vonného dýmu kadidla, plameny desítek malých i velkých svíček ozařovaly obrazy svatých, které malíř koloniálního období obdařil indiánskými rysy, aby je tak přiblížil srdcím místních věřících.

José poklekl mezi prosebníky s miskami kadidla v rukou a očima hledal svého muže. Ten klečel vpředu na nejnižším stupni prostého oltáře, s hlavou hluboko skloněnou a příliš sám, než aby se mohl s někým domlouvat. Modlil se dlouho, a dříve než odešel, koupil a zapálil velkou svíčku.

Z kostela zamířil „zbožný“ poručík rovnou na tržiště. Do Desaguadera přijelo toho dne ještě víc lidí než minulý pátek, rozsáhlé prostranství s vystaveným zbožím připomínalo ohromné mraveniště.

José si uvědomil, že dál důstojníka jen tak sledovat nemůže. Musel by mu jít dost těsně za zády, tak blízko, aby ho v hustém zástupu neztratil z očí a aby mu z jeho počínání nic neušlo. V tom případě by bylo téměř zázrakem, kdyby opatrný karabinér svůj stín neobjevil.

Na pokraji tržiště spatřil Kaljavája asi patnáctiletého chlapce, který mu padl do oka už před týdnem. Čilý mladý Indián v texaskách a v námořnickém tričku měl před sebou na bedničce docela hezké hliněné figurky zvířat a prodával je turistům jako suvenýry, těm naivnějším a hloupějším pak mnohem dráž coby starožitnosti. José k němu přistoupil, jako by se zajímal o koupi něčeho z vystavených figurek a přitom nenápadně chlapci ukázal větší bankovku.

„Co si seňor vybere?“

„Nic z toho, co tu máš. Spíš bych měl pro tebe malý úkol za tyhle peníze. Potřebuju vědět, co bude támhleten tlustý čolo v uniformě dělat na trhu a s kým se tu sejde!“

„Spolehněte se, šéfe,“ zašklebil se hoch, zřejmě zvyklý na podobné choulostivé úkoly. „Jen mi to tu zatím pohlídejte a nikomu neprodávejte pod dva tisíce za kus!“

José se posadil k hromádce starožitností – s otazníkem. Asi po půlhodině znovu spatřil poručíka a srdce se mu skoro zastavilo překvapením. Velitel karabinérů, který přišel na trh s holýma rukama, nesl nákupní tašku vrchovatě naplněnou velkými šťavnatými pomeranči! Nedíval se napravo ani nalevo, pomalu jako stroj kráčel k přístavišti.

Kaljavája ucítil ruku na rameni. Za ním stál mladý prodavač suvenýrů a tvářil se důležitě.

„Víš, kdo mu dal tu tašku?“ rychle se zeptal José. Chlapec pokrčil rameny, mazaně zamlaskal a nenápadně nastavil dlaň. Když dostal další odměnu, houkl na souseda, aby mu pohlídal figurky, a pokynul Josému, aby šel za ním. Pak zamířil znovu do středu tržiště.

Protlačili se k místu, kde nabízeli své výrobky hrnčíři. Kolem postával hlouček zvědavců a zaujatě sledoval vyvolavače, který vychvaloval zboží v řeči plné žertů a peprných vtipů.

„Ten vysoký s kornoutem,“ zašeptal hoch a zmizel jako pára.

Byl to mladý a urostlý chlapík, oblečený do plátěných kalhot a sněhobílé košile, elegantní a sebevědomý. Josému se od prvního okamžiku zdálo, že ten jeho hezký obličej, orámovaný hnědými kudrnatými vlasy, už někde viděl, nedokázal si však vzpomenout, kdy a kde.

Zatímco poslouchal vyvolavače, okusoval muž *čoklo,* vařenou kukuřici. V druhé ruce držel velký papírový kornout, z něhož cosi přikusoval. Když se dost pobavil u hrnčířů, poodešel dál, beze spěchu, jako člověk, který přišel na trh zabít čas, ne nakupovat. Nakonec dojedl, zahodil okousaný kukuřičný klas a papír a u pumpy si umyl ruce. Pak zamířil loudavě k nedalekému parkovišti automobilů.

José ho sledoval až ke vjezdu. Tam se zastavil, opřel se ležérně o plot, z kapsy vytáhl noviny a přes jejich okraj pozoroval projíždějící automobily.

Po chvíli znovu spatřil, poručíkova komplice. Seděl za volantem tmavě modrého opela s diplomatickým označením. Vůz vyjel z parkoviště prudce, s bravurou, ne však tak rychle, aby Indián nedokázal přečíst a zapamatovat si jeho číslo.

Sotva auto zmizelo v oblacích prachu, pustil se José klusem k přístavu. Když tam dorazil, brázdil už policejní člun vody jezera tak daleko od břehu, že by jej Kaljavája nepoznal, nebýt dosti velké bolivijské vlajky na zádi. Jeho pátrání v Desaguaderu bylo u konce. Na Taquiri se José vrátil v noci. Mexičana našel u lampy, shrbeného nad bednou, která mu sloužila jako psací stůl. Oba muži měli radost ze setkání, oba věděli, že mají jeden druhého čím překvapit.

Za chvilku už v chatrči hučel primus pod konvicí s vodou. Uvařili si kávu a posadili se k vyprávění. Lorenzo začal. Vylíčil svou cestu do Peru, noční útok na člun, návštěvu na Suaně i odhalení, že majitel tamější haciendy se podílí na přepravě kokainu, že je to ten tajemný muž, s nímž se sešel poručík na ostrůvku Intja. Do nejmenších podrobností popsal Khoriho skrýš, v níž se nyní Aymara schovává, stíhán pro údajnou vraždu karabinéra. „A ještě něco. Za naší nepřítomnosti nám někdo důkladně prohledal chatrč. Ptal jsem se po vesnici, říkají, že toho dne nikdo cizí na ostrově nebyl. Musel to tedy udělat někdo z Taquiri, nejspíš ten člověk, který pracuje pro Rivelina. Měli bychom se po něm porozhlédnout.“ Pak přišel ke slovu José. Vyprávěl o svých zážitcích v Puerto Pérezu, opakoval osudný rozhovor nebožtíka karabinéra Miguela s poručíkem, vysvětlil, proč se na vlastní pěst rozhodl k cestě do Desaguadera, jak tam čekal na velitele karabinérů, jak ho sledoval a jakým způsobem si podloudníci drogy předávají. Nakonec nadiktoval Lorenzovi ono číslo diplomatického vozu.

„Prosté a přitom dokonalé! Musí být mazaní, když přišli na to, že nejbezpečnější úkryt je uprostřed velkého davu. Koho by napadlo, že obyčejná nákupní taška s ovocem má větší cenu než všechny krámy na tržišti, ale co povídám, nejmíň ještě pětkrát tolik!“

„Udělal jste pořádný kus práce,“ pochválil svého pomocníka Lorenzo, když vyslechl jeho příhody.

Mladík zrudl radostí, vzápětí se však jeho tmavá tvář zakabonila.

„Ale vůbec ne, často si počínám jako hlupák. Zaboha si například nedokážu vzpomenout, odkud znám toho chlapíka z toho auta s diplomatickým číslem. A přitom vím docela určitě, že jsem se s ním už někde setkal. Nebo třeba v Puerto Pérezu! Vyptával jsem se tak nešikovně, že ten karabinér Miguel okamžitě uhádl, proč jsem tam přišel. Myslím, že jsem vlastně zavinil jeho smrt, i když nepřímo.“

„Nesmysl,“ odporoval etnograf. „Že pátráme po kokainu, to tady stejně tuší od počátku kdekdo z těch, kdo v tom mají prsty. A pokud jde o toho muže z trhu, s tím se netrapte. Docela stačí, že jste zjistil číslo jeho auta. Je to diplomatický vůz a to znamená, že jsme na správné stopě. Rivelino přece říkal poručíkovi, že toho jejich společníka policie na silnicích kontrolovat nebude. Teď je jasné proč.

Zdá se, že už víme, kdo se stará o technickou stránku přepravy kokainu přes Titicaca. Jsou to ten váš známý z opelu – známý neznámý – pak poručík a seňor Rivelino. Jenže vědět, to ještě neznamená někoho usvědčit. A pořád zůstávají ve tmě ti, na jejichž příkazy a za jejichž peníze se to všechno děje. Bojím se, milý José, že to nejhorší na nás teprve čeká. Ale na to se napřed vyspíme,“ uzavřel Mexičan rozhovor, když zpozoroval, že jeho mladý pomocník je duchem jinde.

Kaljavája byl však příliš zaujat myšlenkou na poručíkova dodavatele drogy, než aby dokázal usnout. I když byl hodně unavený, převaloval se na své rohoži z boku na bok jako v horečce. Čím víc ale týral unavenou hlavu, tím jasněji cítil, jak se vzdaluje od slabounkého světélka, které blikalo kdesi v hlubinách jeho paměti.

Nakonec ve tmě nahmatal a rozsvítil baterku, aby se přesvědčil, kolik času ještě zbývá do rána. Jeho hodinky však znovu stály. Nojo, vždyť přece takhle vynechávají každou chvíli, jejich strojek zlobí od toho nárazu tenkrát při té havárii kamiónu na silnici do Huatajaty! Rýha přes celé sklíčko byla památkou na tu nešťastnou událost…

Náhlé poznání vymrštilo Josého z lůžka. Odpověď, kterou marně hledal dlouhé hodiny, přišla nečekaně jako blesk při pohledu na číselník poškozených hodinek! Z mlhy až dosud marného přemýšlení a vzpomínání se mu vynořila zcela nečekaně korba onoho nešťastného kamiónu a houfek lidí, s nimiž tam nahoře seděl. Z toho houfku najednou jako by vykoukla jedna z tváří. Tvář onoho muže, který pak při zastávce v Huarině zmizel! Krátce nato pak kamión havaroval, a oni jen zázrakem unikli smrti.

Teď už Indián bezpečně věděl, odkud toho řidiče diplomatického vozu zná.

14. KAPITOLA

Po několika dnech studených dešťů se znovu ukázalo slunce. V jeho paprscích oživli lidé i příroda.

Lorenzo a José vystoupili na vrcholek Taquiri. Bylo klidné nedělní odpoledne, ze zátoky doléhal křik Indiánů honících se za kopacím míčem, v přestávkách mezi výbuchy veselí náruživých hráčů zněl odkudsi z vesnice zvláštní hlas rákosové flétny. Vlny jezera se třpytily jako motýlí křídla.

Přes všechnu tu pohodu kolem zůstávaly tváře obou mužů vážné. Jejich oči napjatě sledovaly policejní člun, který už hezkou chvíli kroužil podél břehů ostrůvku Intja.

„Mám strach o Khoriho," řekl etnograf. „V poslední době se odtud karabinéři skoro nehnou, jako kdyby tam na něco přišli. Jestli se rozhodnou pročesat celou tu nevelkou plochu ostrůvku, mohli by najít i tu sebedokonalejší skrýš."

Mladý Indián ukázal na jezero.

„Třeba se něco dovíme. Vypadá to, že tu budeme mít návštěvu."

Opravdu, s obavami sledovaný člun změnil náhle směr a zamířil k zátoce na Taquiri.

Když se vrátili do vesnice, čekal tam na ně k jejich překvapení nikoli poručík, ale jeden z jeho poddůstojníků, vytáhlý karabinér. Přešlapoval před chatrčí a cucal si palec levé ruky. Jakmile spatřil Kaljaváju, pokročil k němu, pak si ale všiml Mexičana a zůstal nerozhodně stát. Nakonec si přece jen dodal odvahu.

„Jsem Francisco, Francisco Becerra, pamatuješ?" zeptal se Josého. „V Puerto Pérezu jsi povídal, že se ti nelíbí moje ruka a že se mám u tebe zastavit. Když jsem dnes ráno zase spravoval loď, píchnul jsem se o rezavý hřebík, a protože hlídkuju tady nedaleko, tak jsem si řekl…"

Mladík beze slova zašel do chatrče, přinesl lékárničku, vyčistil nevelkou ránu a začal ji obvazovat.

„Proč vlastně nestudujete medicínu, José?" zajímal se etnograf, zatímco s obdivem sledoval zručné pohyby svého šikovného pomocníka.

„To je osud, doktore. U nás, u Kaljaváju, je zvykem, že kouzelník a lékař si za nástupce zvolí pouze jednoho ze svých synů. Tomu předá všechny své lékařské a kouzelnické zkušenosti, znalosti léčivých bylin a recepty, jak se z nich připravují léky. Naučí ho také mluvit jazykem, kterým mezi sebou mluví jen lékaři a kouzelníci, který nikdo jiný nezná a nesmí znát, jakousi latinou Kaljaváju. Nu, a náš otec si vybral mého bratra, je šikovnější, a já umím jen to, co jsem sám odkoukal."

„Umíte toho dost, jak jsem viděl a vidím. Litujete otcovy volby?"

„Ani ne, být prvním učitelem z nás, Kaljaváju, v celém kraji, to přece také není špatné. To bude něco znamenat pro naše děti, protože až dosud tam u nás, v Charazani – to je naše hlavní městečko –, byl ve škole vždycky učitel odjinud a ten tu školu, tu svou práci bral všelijak. Hotovo," kývl student na karabinéra. Znovu si zběžně prohlédl vyrážku na paži a stanovil jediný správný recept, dvakrát denně vodu a mýdlo. Aby tomu docela všednímu receptu dodal zdání kouzla, prohlásil slavnostním hlasem, že léčba může mít úspěch jen tehdy, jestliže bude pacient nabírat k tomu umývání jezerní vodu dřevěnou nádobou, čelem k severu a pouze ve chvíli, kdy se slunce ráno vynoří nad obzor, a večer, když se zase obzoru dotkne. K radě přidal dva neškodné aspiriny; mnohokrát se přesvědčil, jak velké úctě se u prostých lidí těší tabletky všeho druhu.

„A ještě něco, seržante," řekl dlouhánovi, který přijal aspiriny a držel je v ruce jako svátost. „Tvoje nemoc a moje kouzla potřebují klid, aby šlo všechno rychleji. Měl bys na pár dní vypřáhnout ze služby, zlé kouzlo ti pak z ruky rychleji odejde. Těch pár dní, to ti přece váš poručík dopřeje."

„Kdepak klid, z toho nebude nic," povzdychl si karabinér. „Máme teď práce nad hlavu, však víš, hledáme Miguelova vraha. Zrovna dnes v noci jedeme s poručíkem na Intju, vypadá to, že teniente objevil nějakou stopu. Pomalu se budu muset vrátit. Moc děkuju, kamaráde, za pomoc! A co jsem dlužen? To víš, moc toho nemám, dám ti ale rád, co můžu!"

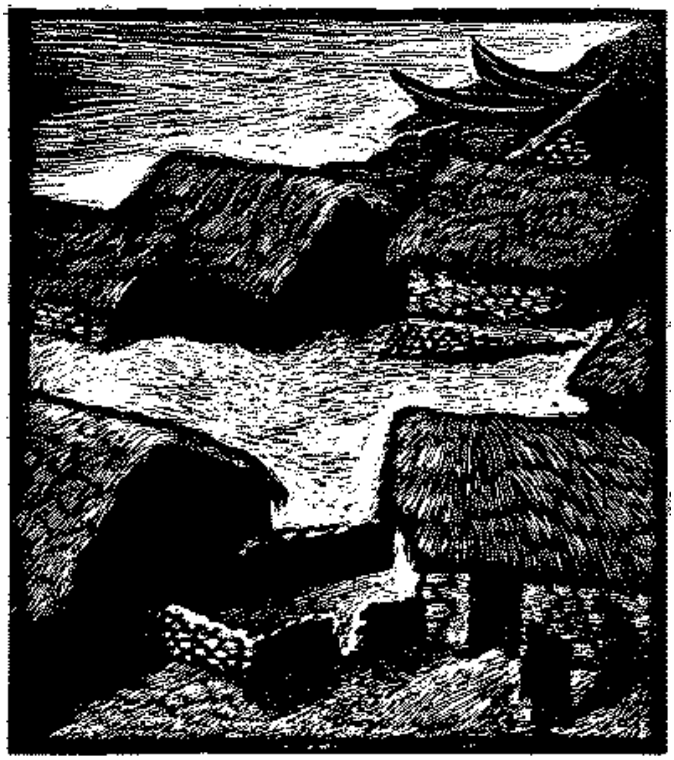
„Cenu určím já, Francisco!" nečekaně zasáhl etnograf. Rozhodl se v jediné chvíli, bez úvahy a přesného plánu. Chyběl čas a v sázce bylo příliš mnoho – Khoriho život. Jen najít slova schopná přesvědčit vojáka, který se k němu obrátil, ústa překvapením dokořán.

„Jako zkušený karabinér jsi už jistě poznal," začal pomalu a co nejsrozumitelněji, „že když sleduješ nějakého darebáka, je pro tebe výhodnější, když ten druhý neví nic o tobě a o tvém úmyslu. A to je náš případ. Chci říci, že já nejsem jen a jen badatel a můj přítel José není jen kouzelník.

Nejvyšší policejní místa v La Pazu nás poslala sem na Titicaca, abychom tu nenápadně vyšetřili jednu špinavou záležitost, do které je zapleten tvůj představený. Miguel Suxu se o ní náhodou dozvěděl, a proto ho poručík zezadu zastřelil. Teď chce zabít i Khoriho, aby na něho svalil tu svou vraždu a další zločiny. A kdo ví, jestli za Miguelem nepůjde ještě další. Rozumíš mi?"

Francisco neodpověděl. Stál jako přibitý, z přihlouplé tváře se nedalo vyčíst nic než nesmírný údiv.

„V nejbližší době," pokračoval Lorenzo, „shromáždím důkazy a poručíka odevzdám do rukou spravedlnosti.

Můžeš mi pomoci, když budeš chtít. Když nebudeš chtít, vezmeš na sebe vážnou odpovědnost. Víš přece, že kdo odmítne přispět k dopadení pachatele trestného činu, stává se sám spoluviníkem. To přece jako karabinér, a navíc seržant, jistě moc dobře víš.“

„Co po mně chcete?“ konečně ze sebe vypravil z míry vyvedený dlouhán.

„Maličkost. Jistě se dobře vyznáš ve své lodi, vždyť ji často opravuješ, už dávno přece není nová. Dokážeš tedy jistě zařídit malou poruchu, která bude vypadat jako nešťastná náhoda a vyřadí člun na pár dní z provozu. Zabráníš tak poručíkovi spáchat další zločin a odklidit stopy.“

„Rozbít ten starý krám, to je to nejmenší, stejně už jezdí jen zázrakem,“ připustil Francisco. „Ale já vás neznám a nevím, proč bych vám měl věřit. A jestli máte pravdu, byla by naše hra moc nebezpečná. Když se teniente něco doví, zabije mě!“

„Docela určitě, jako se zbavil Miguela. Právě proto nesmíš o naší rozmluvě říci nikomu ani slovo, i když můj návrh odmítneš. Já však věřím, že si nedáš ujít velkou příležitost. Do měsíce bude volné místo velitele v Puerto Pérezu. Rád se za tebe přimluvím, jsi přece poddůstojník a znáš tu všechno kolem dokola jako nikdo jiný. Dokážeš-li, že si to místo zasloužíš, budeš je mít.“

„A jestli ten úkol nepřijmeš,“ přišel etnografovi na pomoc José, „zavolám na tebe ty nejkrutější duchy. Tvoje tělo se jedné noci pokryje boláky, začnou ti opadávat prsty, budeš umírat dlouho a v hrozných bolestech, dokud se ti jed z ruky nedostane k srdci.“

„Myslím, že mi začíná vynechávat lodní motor,“ oznámil vyjevený seržant. „Budu rád, když se dostanu zpátky do Puerto Pérezu, a bojím se, že budu muset hezký kus veslovat, až motor vysadí. Jo, zase budu spravovat, co se dá dělat!“

„Výborně,“ pochválil ho Kaljavája. „A ještě něco. Teď vezmeš mne a mexického doktora, vypluješ s námi kus na jezero, obeplujeme ostrov Suriqui, za ním se obloukem znovu stočíš k Taquiri a vysadíš nás na východním cípu ostrova, kam není z vesnice vidět. Pak se můžeš vrátit domů, samozřejmě s porouchaným motorem.“

Lorenzo překvapeně naslouchal podivnému příkazu. Marně se snažil uhodnout, co má jeho společník za luhem.

Sešli k zátoce a José se hlasitě pozdravil s houfem Aymarů kolem kopacího míče. Ještě na palubě lodi vykřikoval žertovné poznámky o jednotlivých hráčích a jejich výkonech. Etnograf pochopil, že se Indián záměrně chová tak, aby si co nejvíce lidí povšimlo jejich odjezdu.

Seržant Francisco provedl přesně dohodnutý manévr. Vysadil své pasažéry u pohřebních věžiček a odplul, když ještě jednou slíbil čestným slovem, že se postará o to, aby jeho člun nemohl v několika příštích dnech vyplout na jezero.

„Malý pokus, doktore,“ odpověděl José na Mexičanův tázavý pohled, jakmile osaměli. „Na Taquiri žije Rivelinův špicl, který má za úkol hlídat každý náš krok. Ten člověk jistě viděl, že jsme se sešli s karabinérem a že jsme s ním odpluli. Je vzrušen, neví, co si má myslet. Sebrali nás karabinéři – to sotva, to bych si nedělal legraci z fotbalistů – nebo jsme se s ním nějak domluvili? Já na jeho místě bych využil příležitosti a pokusil se najít v naší prázdné chatrči nějaké vysvětlení. Třeba se pletu, v tom případě ale nic neztratíme.“

Po strmé východní straně obešli vrchol ostrova a zezadu se přiblížili k vesnici. Vtěsnali se mezi hromadu

velkých kamenů, zatímco badatel vytáhl z kapsy svůj malý, ale velmi dobrý dalekohled, který nosil stále s sebou.

Osada ležela pod nimi jako na dlani, rákosové střechy ubohých nízkých obydlí barevně skoro splývaly s kamenitou zemí. Chatrč, v níž bydleli Lorenzo a José, stála na samém kraji, asi dvě stě metrů od jejich pozorovacího stanoviště.

Čekali hodinu, dvě, ale stále marně. Vesnice byla skoro liduprázdná, jen tu a tam se na cestě k jednomu ze dvou pramenů pitné vody objevila bosá žena, nesoucí tmavě hnědý hliněný džbán s úzkým hrdlem. Muži a děti se bavili dole u zátoky.

„Co myslíte, doktore, nezradí nás Francisco poručíkovi?“ zeptal se tiše José.

„Nevím, pořád si lámu hlavu, jestli jsem jednal dobře, ale musel jsem pro Khoriho něco rychle udělat. A jak tak o tom dodatečně přemýšlím, zdá se mi, že i když náš karabinér nesplní, co slíbil, bude aspoň mlčet. Není přece tak hloupý, aby mu Miguelova smrt nebyla aspoň trochu podezřelá. Strach mu snad udrží jazyk za zuby, už proto, že neví dost, aby se taky mohl pokusit poručíka vydírat. Určitě ale ví, že by ho čekala jistá kulka, kdyby se s poručíkem rozkmotřil. V téhle záležitosti se nežertuje!“

„Bylo by ovšem lepší, kdyby nejen mlčel, ale i jednal!“

„To jistě, kvůli Khorimu, a taky kvůli nám. Dá se předpokládat, že poručík má pod tím eukalyptem stále ještě ten kokain, kterým chce usvědčit zabitého pašeráka. Bez lodi by s ním mohl sotva něco podniknout, a to by bylo dobře, protože ten kokain pro nás znamená zatím jediný důkaz.“

Mezitím se šeřilo, muži i děti se vrátili od zátoky, šťastní, uřícení a hladoví. Ze střech stoupal dým, byl čas večeře i přípravy ke spánku, čas krátkých besed u červenavé záře primitivní tukové lampičky.

„Našeho přítele se už sotva dočkáme,“ zalitoval José.

„Vypadá to tak. Jestli je chytrý, vystoupil po našem odplutí na vrchol, viděl, jak se vracíme, a teď se nám směje do hrsti. Zůstaneme ještě půlhodinku, a pak se taky půjdeme najíst.“

Do stanovené doby chybělo asi deset minut, když se u jejich chatrče objevila mužská postava. Tvář nebylo možno v šeru rozeznat a z oblečení se také nedalo pranic usoudit; tmavé pončo s cípatou čepicí nosil přece na ostrově prakticky skoro každý dospělý muž.

Už se zdálo, že neznámý jen kolem chatrče projde. Najednou se však zastavil, rozhlédl a jako had zmizel ve dveřích.

José a Lorenzo se úprkem pustili dolů z kopce, mladík o hezký kus vpředu. Když se přiblížili k chýši, vetřelec zaslechl jejich kroky a pokusil se vyklouznout ven, to už však byl Kaljavája u dveří a v plném běhu mu beze slova narazil skloněnou hlavou rovnou do žaludku. Napadený vykřikl, jeho tělo se s žuchnutím svalilo zpět do místnosti.

Mexičan vpadl dovnitř a škrtl zapalovačem.

Na podlaze s tváří zkřivenou bolestí i strachem ležel yatiri, místní kouzelník. Byl to chytrý a úlisný stařec, který se k oběma cizincům choval s poníženou uctivostí, třebaže je nemohl ani vystát. Lorenzo i José dobře věděli, že je yatiri za zády pomlouvá a štve proti nim. Zejména nesnášel mladého Kaljaváju jako mladšího a úspěšnějšího kolegu.

José uchopil krátkou dýku, kterou měl etnograf pro všechny případy připravenou u hlavy lůžka, a namířil její špici na kouzelníkovu kostnatou hruď.

„Mluv!“ poručil. „Co jsi tu hledal?“

„Tvoje kouzla, Kaljavájo,“ naříkavým hlasem odpověděl čaroděj. „Dokud jsi tu nebyl, chodili lidé jenom za mnou, když něco potřebovali. Teď jsi tu ty, lidé říkají, že máš silnější léky a kouzla, a chodí skoro všichni jen za tebou, když je něco trápí. To není spravedlivé, tady na Taquiri jsem přece yatirim já!“

José přitiskl dýku silněji. „Tak ještě jednou a pravdu! Kdo tě sem poslal a proč?“

Kouzelníkova kulatá očka poděšeně zamrkala. „Když to prozradím, zabije mě.“

„Kdo tě zabije?“

„To nemůžu prozradit… aúúú… dej tu dýku pryč, já to tedy povím. Majordomo dona Rivelina, ten hromotluk. Poprvé jsem se měl podívat, jestli nenajdu něco, co by se týkalo pašování. Teď mi řekl, že musím sebrat všechny zápisky mexického doktora a přinést mu je na domluvené místo.“

„Kdy je máš odevzdat?“

„Zítra o půlnoci.“

„Kde?“

„Prosím vás…“

„Kde? Jinak přitlačím!“

„U bývalé haciendy na Suriqui.“

„Přijede si pro ně ten správce?“

„Ne, prý tam bude člověk, kterého neznám. Vezme si ty papíry a dá mi za ně peníze. Ale já o peníze nestojím, věřte mi, chci jenom, abyste co nejdřív odešli z ostrova, chci, aby tady zase byl starý pořádek!“

„Víc nevíš?“

„Namouduši ne.“

José pohlédl tázavě na etnografa. Ten pokrčil rameny, další výslech neměl smysl.

„Můžeš jít,“ řekl Kaljavája. „Ale dobře si pamatuj, od dnešního dne žádné špehování a donášení, z Taquiri se nehneš ani na krok, jinak…“

„Nebuď hloupý, yatiri,“ vmísil se do nepříjemného rozhovoru Lorenzo. Bylo mu vylekaného kouzelníka trochu líto. „Podívej se, my tu nezůstaneme dlouho, snad ještě nějaký ten týden, pár dní a odejdeme. Pak budeš mít zase svůj klid a lidé budou chodit se svými bolestmi zase jen za tebou. Buď přece rozumný!“

Kouzelník horlivě přikyvoval a s pohledem upřeným na chvějící se dýku prudce vraženou do dřeva překlopené bedny couval ke dveřím. Oběma rukama si držel pohmožděnou hruď.

Sotva vykročil do tmy, výraz jeho tváře se změnil. Ale muži uvnitř už nemohli zahlédnout prohnaný úšklebek, ve kterém se nenávist mísila se škodolibou radostí. Však ono na ty dva cizí chlapy také dojde!

„Jestli mluvil pravdu,“ začal Lorenzo, jakmile venku utichly kroky yatiriho, „zítra poznáme dalšího z té kokainové bandy. Potom by ale jejich řetěz měl více článků, než si myslíme.“

„Nelíbí se mi to,“ zavrtěl hlavou José. „Přísahal bych, že nám ten dědek nepověděl všechno, že něco důležitého tají. Příliš nás nenávidí, než aby vyklopil celou pravdu, i když měl nůž skoro v srdci. Co chcete dělat, doktore? Co myslíte?“

„Samozřejmě se zítra vydám na Suriqui. Jen tak můžeme poznat, jestli dědek mluvil pravdu, nebo jestli nás tahá nějak za nohu.“

„Ale co když je to léčka? Dovolte mi aspoň doprovázet vás! Půjdu s vámi, a rád.“

„Nedovolím, milý José. Oceňuji vaši ochotu, ale uvědomte si, že bychom spadli do pasti oba, kdyby to měla být past. Budete mít jiný úkol, stejně důležitý. Od této chvíle nespustíte z kouzelníka oči. Musí to vědět, že ho sledujete a hlídáte. Bez vašeho vědomí nesmí opustit ostrov, nesmí mluvit s nikým, kdo vypluje, nesmí dávat žádná znamení na jezero. A kdybych se ze Suriqui dlouho nevracel, máte přece vysílačku a víte, jak se dostat do Khoriho skrýše.“

„Ale vy sám přece nemůžete…“

„To je rozkaz, José!“

Když nespokojený Indián vyšel ven, aby strávil noc před obydlím yatiriho, přistoupil Lorenzo k magnetofonu. Chvíli přemýšlel, pak zmáčkl knoflík, a když se páska rozběhla, přiložil k ústům mikrofon. V nočním tichu zazněla jasná, zřetelná slova svědectví:

„Já, profesor doktor Carlos Lorenzo Oyarzún, občan Spojených států mexických, prohlašuji při plném vědomí…“

15. KAPITOLA

Před odjezdem na Suriqui se Lorenzo vydal za Josém. Našel ho nad vesnicí mezi kameny, na místě, z něhož předešlého dne pozoroval svou chatrč.

„Yatiri nevytáhl paty z doupěte,“ hlásil Kaljavája. „Byli u něho jenom nemocní, aspoň podle mého soudu, žena s dítětem a dva staří muži. Žádný z těch tří z ostrova neodplul, zatím.“

Etnograf spokojeně přikývl. „Také já mám příznivou zprávu. Od svítání hlídám s velkým dalekohledem

nahoře na kopci a za celý den jsem nikde na jezeře nezahlédl policejní člun. Mohlo by to znamenat, že náš milý Francisco přece jenom splnil svůj slib.“

Když se potom v zátoce loučili, vsunul Lorenzo pomocníkovi do ruky malý balíček.

„V noci jsem zaznamenal na magnetofonový pásek, co všechno jsme spolu na Titicaca objevili. Dobře ten pásek ukryjte, bylo by zle, kdyby ho ti lotři u vás našli. A kdybych se ze Suriqui nevrátil, odevzdejte jej osobně mexickému velvyslanci v La Pazu, nikomu jinému!“

Na Suriqui dorazil badatel už za tmy. K přistání zvolil severní část ostrova, nedaleko dlouhého skalnatého výběžku. Rákosový člun zatáhl do skalní rozsedliny a pustil se po břehu k jihu. Krátce před půlnocí stanul u cíle.

Hacienda ležela asi tři sta metrů od vesnice. Byl to rozsáhlý dvorec, ze tří stran uzavřený přízemními domky. Čtvrtou stranu směrem k jezeru rámovala nízká zídka, která nebránila výhledu na zátoku. Uprostřed dvora stál starý, obrovitý eukalyptus, jehož kmen měl přes metr v průměru.

Po agrární reformě připadla půda kolem statku Indiánům. Dosavadní držitel, statkář z města, se vzdal nároku na zbytek půdy, který mu byl ponechán, a haciendu opustil. Co bylo v prostorách haciendy cenného, to si odvezl a to, co se nehodilo obyvatelům Suriqui, rychle chátralo pod náporem času a drsných přírodních podmínek.

Etnograf se pustil do hledání úkrytu. Nakonec zvolil tmavý a uzoučký průchod mezi dvěma baráky s výhledem na cestu od zátoky. Vtěsnal se do štěrbiny a čekal.

Čekal dlouho a bezvýsledně. Stanovená doba dávno minula, ale nic nenarušilo klid krajiny hned osvětlené, hned zase zahalené do šera, podle toho, jak měsíc proplouval mezi cáry roztrhaných mraků. Ve tři hodiny po půlnoci už ani trpělivý Lorenzo nepochyboval, že ho mazaný yatiri napálil; buď si schůzku na Suriqui prostě vymyslel, aby se zbavil nepříjemného výslechu, nebo nějakým záhadným způsobem přece jen dokázal svoje kumpány varovat.

Přesto se Mexičan rozhodl, že si haciendu před návratem důkladně prohlédne. Nic hezkého to rozhodně nebylo. Začal obcházet polorozbořené budovy z vepřovic, vyvrácenými dveřmi i rozbitými okny vstupoval do místností většinou prázdných nebo naplněných harampádím tak bídným a nepotřebným, že o ně neměli zájem ani chudí a potřební Aymarové. Ledový vítr z nekryté strany od jezera se opíral o rozježené, léta neopravované doškové střechy, svištěl ve štěrbinách, v jeho poryvech skřípaly okenice a uvolněné trámy.

V jednom rohu dvorce stál malý kostelík. Hlavní část stavby přesahovala jen o málo přízemní domky okolo, kamenná, zvonice se tyčila do výše asi osmi metrů.

Z prvního pohledu bylo zřejmé, že na rozdíl od ostatních budov je kostelík jakžtakž udržován. Lorenzo poznal důvod, jakmile vytáhl petlici, uvolnil železnou tyč, opatrně otevřel pevné dubové dveře, vstoupil dovnitř a škrtl zapalovačem. Někdejší místo modliteb sloužilo nyní ostrovanům jako skladiště rákosu. Suchá, rovná podlaha z kamenných desek byla vystlána vrstvou totory, na níž byly uloženy desítky snopů dlouhého, vyschlého rákosu, které tu čekaly na to, až z nich dovedné ruce ostrovanů postaví své vynikající čluny, nebo vyrobí rohože.

Mnohem víc zaujaly etnografa zbytky malby na stěnách, zřejmě z koloniálního období, z doby panství Španělů. Litoval, že si nevzal lepší světlo, a sliboval si, že se sem musí jednou vypravit za denního světla a s fotoaparátem. Z prohlídky ho vyrušil zvuk přicházející zvenčí; zdálo se mu, že zaslechl lehké kroky. Zhasl

zapalovač a několik minut stál bez pohnutí, v nočním tichu však slyšel jen tlukot vlastního srdce. Ztrácím nervy, pokáral se v duchu a pokročil k východu. V tom okamžiku se dveře začaly pomalu a s vrzáním otevírat.

Mexičan skočil do rákosu a ukryl se za hromadou svazků. Vzápětí blikla ve tmě baterka a světelný kužel klouzal po místnosti. Na jedné z krátce osvětlených stěn se objevily dva mužské stíny.

„Říkám ti přece, že jsem ho viděl vejít sem," řekl někdo tiše španělsky.

„Kdoví co jsi viděl," ozval se druhý, hašteřivý hlas. „A kdyby tu přece jen někde byl, tak si dej pozor na svou bouchačku. Nezapomeň, že ho musíme za každou cenu dostat živého, nesmíme mu ublížit!"

„Nestarej se, a radši pořádně sviť!"

Muži začali světlem baterky pozorně a důkladně prohledávat každý stinný kout mezi snopy totory. Lorenzo pochopil, že zůstane-li ležet, je ztracen. Zbývalo mu několik vteřin do odhalení a jediná naděje – pokusit se o útěk. Vytáhl z kapsy zapalovač, mrštil jím proti oknu a prudce se vyřítil kupředu.

Okamžik, v němž se pozornost pronásledovatelů obrátila k místu, odkud zaznělo řinčení rozbitého skla, etnografovi stačil. Když si ho povšimli, byl už vedle nich, přeskočil nastavenou nohu muže s baterkou a několika skoky se dostal ven. Přibouchl dveře, nasadil železnou závoru, a dřív než ho náraz dvou těl mohl odhodit stranou, zasunul petlici. Tak, chlapci, a teď se z kostelíka dostaňte, jak umíte!

Otočil se, připraven utéci z prostoru haciendy. Čekalo ho však kruté zklamání.

Tři kroky před ním se proti světlejšímu nebi hrozivě tyčila – svým postojem podobná spíš veliké opici než člověku – obrovitá postava s dlouhýma rukama! V jedné z nich držel chlap hůl a s tichým smíchem jí švihal strašlivou silou Lorenzovi těsně před obličejem, jakmile se etnograf jen trochu pohnul. Z rozbitého okna se zatím vysoukali jeho uvěznění společníci.

Mexičan byl v pasti, světlo baterky ho skoro oslepilo. Přesto spatřil revolver v dlani jednoho z pronásledovatelů. To vypadalo zle!

Když se vzpamatoval z prvního úleku, začal horečně přemýšlet. Revolveru se nebál, zbraň měla posloužit určitě jen k zastrašení a neznamenala skutečno nebezpečí, neboť útočníci, jak prozradila jejich rozmluva v kostelíku, měli za úkol chytit ho živého. To však badatelovo postavení příliš neulehčovalo. Byl stejně v pasti, vpředu tři muži rozestavení tak, aby nemohl proklouznout, za zády kostelík se zavřenými dveřmi. Nevysoký kostelík…

V předstírané beznaději zdvihl etnograf paže. Přiznání porážky protivníky ukolébalo – v té tmě si nikdo nepovšiml, že prsty vztyčených, vzdávajících se rukou nenápadně, ale pozorně ohmatávají spodní okrajový trámec střechy, jeho pevnost a místa, kde by bylo možné se zachytit a opřít se aspoň jednou nohou.

Proto všechny dokonale překvapilo, když se obklíčený najednou bleskurychle otočil, vyskočil, uchopil ten trámek – zdál se být dost pevný – vzepřel se rukama, opřel se špičkami bot ve spáře mezi kameny zdiva, vytáhl se vzhůru a začal šplhat po kluzkých doškách, pryč z dosahu té hrozné hole. Zastavil se pod vrcholem střechy, chytil se jejího hřebene a pohlédl dolů.

Zaražení pronásledovatelé se chvíli šeptem dohadovali, pak jeden z nich zmizel a zanedlouho se vrátil se dvěma bidly, kterých používají rybáři na Titicaca při plavbě mělčinami k poháněnípříčlunů. Muži začali ta bidla svazovat, nespouštějíce oči ze své oběti.

Lorenzo si uvědomoval, že mu předcházející malé vítězství příliš nepomohlo, že se na střeše neudrží, že bude sražen. Stále častěji obracel oči ke zvonici. Proti sobě viděl jen její holou kamennou zeď, avšak na čelní straně – jak si povšiml při vstupu do kostelíka – byl výklenek a z něho visel konec nějakého provazu, snad od dvou malých zvonů.

Když se z hřebene hodně natáhne, snad by mohl na ten provaz dosáhnout. S jeho pomocí by se pak mohl vyhoupnout do výklenku ve zdivu věže. Co bude dál, to uvidí. Snad by se potom mohl udržet na věži a rozhoupat zvony na poplach. Až by se seběhli vesničané, nemohli by ho ti lotři jen tak sebrat. Za pokus to rozhodně stojí.

Na další úvahy nebylo kdy, protože lidé pod ním už ta bidla spojili. Etnograf rychle sklouzl na okraj střechy, natáhl se, jak nejdál mohl, a levou rukou se přidržel hrany věže. Dosáhl na provaz! Zachytil se ho co nejpevněji, odrazil se nohama a přehmátl na provaz také levou rukou.

Byl to dobrý skok, prsty se křečovitě zachytily cíle. V rozhodující chvíli však při Lorenzovi nestálo štěstí. Stářím zpuchřelý provaz se utrhl, neunesl váhu jeho těla.

Mexičan sjel po došcích na zem za žalostného akordu po letech probuzených zvonů. Pocítil bolest v pravé noze, pokusil se vstát, ale to už ho kdosi chytil zezadu kolem pasu. Začal nerovný zápas, v němž měl hlavní slovo ten člověk s holí. Vůbec nepotřeboval pomoc svých druhů, kteří klidně přihlíželi. Sám srazil Lorenza, zkroutil mu paže za záda, svázal mu ruce a nohy, do úst vrazil kus hadru a přehodil si ho přes rameno, jako by to bylo dítě.

Probouzel se první úsvit nového dne, když dorazili ke břehu, kde čekal motorový člun. Nepluli dlouho, asi po půlhodince zabočili do hustého rákosí a lodní motor zmlkl. Nastalo ticho, do něhož se ozývalo jen štěbetání a pípání vodního ptactva.

Únosci si zřejmě netroufali vydat se s kořistí na jezero za světla. Posnídali, vystřídali se ve spánku a v hlídání, odpoledne hráli karty a kostky. Žádný z nich však nepil. Lorenzo ležel na tvrdé podlážce člunu, jen pod hlavu mu ti chlapi podložili kus složené houně. Ruce mu svázali vpředu, aby mohl ležet na zádech, pouta na nohách jen trochu uvolnili. Také roubík v ústech mu nechali. Jak tam tak ležel, měl dost a dost času prohlédnout si své únosce.

Na první pohled poznal oba muže, vlastně ještě chlapce, kteří ho sledovali do kostelíka. Asi osmnáctiletá dvojčata s aristokratickými způsoby, hezkou tváří a studenýma očima ve všem připomínala svého otce, seňora Rivelina ze Suany.

Obrovitý společník bratrů byl také běloch, na rozdíl od obou chlapců však vypadal jako zabiják z povolání. Měl býčí šíji, rozpláclý nos a typické pohyby bývalého boxera těžké váhy, který se po odchodu z ringu pro nepřekonatelný odpor k jiné práci nechal najmout jako gorila, jako osobní strážce, slepý a krutý vykonavatel jakýchkoli příkazů svého pána. Spolehlivý nástroj k likvidaci odpůrců a nepřátel.

Po setmění se vydali na další cestu. Podle jasných hvězd by bylo snadné určit směr, kurs plavby, etnograf se však o to ani nepokoušel. Věděl dobře, kam plují.

Na Suaně přistáli kolem půlnoci. Zabiják uchopil zajatce a vystoupil s ním na můstek pod haciendou. Alejí eukalyptů se přiblížili k domu uprostřed podkovy budov, přízemnímu jako všechny ostatní.

Octli se v místností, která podle zařízení sloužila jako pracovna pána ostrova. Celou jednu stěnu pokrývaly police s knihami a krabicemi na ukládání listin, v rohu vedle velkého okna stála starobylá železná pokladna. Nábytek doplňovaly houpací židle, stolek, několik jednoduchých dřevěných křesel a psací stůl, za nímž seděl sám seňor Rivelino v červeném županu, na rozdíl od příchozích čistý, vyspalý, pečlivě oholený.

„Představ si, otče, že u sebe neměl vůbec žádnou zbraň," udiveným hlasem řeklo jedno z dvojčat. Majitel haciendy se zasmál.

„Nediv se tomu, Dino, tenhle pán je amatér. Rozvažte ho!" nařídil synům. „A ty, ty běž ven hlídat!" Hromotluk beze slova opustil místnost. Přes svou velkou váhu se pohyboval překvapivě tiše a pružně.

Rivelino mezitím vytáhl láhev koňaku, nalil dvě sklenky a jednu postavil na stolek před etnografa, už zbaveného pout i roubíku.

„Měl jste pravdu, doktore," začal. „Sešli jsme se ještě jednou, tentokrát bez masek, a bude to naposledy. Víte, co mne napadá? Jaký byl to byl námět pro mravoučnou povídku! Vy, neohrožený zastánce takzvaných zákonů, a já, který se těm zákonům vždycky vysmíval. A nejen já, stejně tak dělali i můj otec a dědeček. Proto museli pryč z naší rodné, milé Itálie. Tady, v Andách, bylo všechno snadnější, a tak jsme tu zůstali.

Takový je život, všude na světě je světlo a stín, dobro a zlo. Jenomže život rozlišuje naše skutky jinak než literatura – prostě na úspěch a neúspěch, bohatství nebo chudobu. Naštěstí pro mne, naneštěstí pro vás. Ale doktore, napijte se u nás, je to opravdu výborný koňak!" Ital upil ze své skleničky a po chvíli pokračoval:

„Jelikož z tohoto ostrova neodejdete živ, můžete znát celou pravdu. I když jste na mnohé přišel sám – proto jste ostatně tady a já se klaním vašemu důvtipu – celkový obraz snad nebude nezajímavý a třeba vám dokreslí některé podstatné podrobnosti.

Ústřední postavou přepravy kokainu přes jezero je poručík karabinérů. Čas od času – v průměru tak jednou za měsíc – jezdívá na páteční trhy do Desaguadera, kde v davu Indiánů z celého okolí, míšenců a turistů přejímá zásilky kokainu od šoféra jistého velvyslanectví z La Pazu. To vyslanectví samo v tom nemá prsty, jen ten jejich šofér a jeho auto s diplomatickou značkou. Diplomatická nedotknutelnost, chápete! Neobyčejně výhodné pro nás a výnosné pro něho.

Možná že vás udivuje, proč v Desaguaderu prostě nepřepravíme balíčky s kokainem přes hranici, z jednoho

břehu řeky na druhý. Nebylo by to bezpečné z celé řady důvodů, to vám nebudu vykládat – prostě to nejde. Pro celou naši organizaci je daleko jednodušší dopravit kokain sem a odtud na klidné místo na břehu jezera. Kam putuje dál, to nevím, a také mě to nezajímá. Mě zajímá můj výdělek, a ten není zanedbatelný. A to víte, čím člověk míň ví, tím míň může vyzvonit, když ho zmáčknou.

Vraťme se ale na naše jezero. Poručík se vrací odpoledne do Puerto Pérezu. Pluje tak, aby ho mohla vidět moje hlídka. Když veze zboží, vztyčí vzadu na svém člunu bolivijskou vlajku. To znamená, že se v noci sejdeme na ostrůvku Intja, kam se žádný Indián neodváží vstoupit. To je tedy v podstatě celý náš systém. Nic geniálního, ale zatím bohatě postačoval, tím spíš, že se nikdo ve skutečnosti ani příliš nesnažil odhalit pravdu, protože by byla nepříjemná několika vysoce postaveným lidem nahoře, na místech, kde byste je zaručeně nehledal. Ano, za tím vším je naše stará, dobrá matka mafie, a ta má respekt!“

Rivelino přistoupil k Lorenzovi. Mluvil klidně, skoro přátelsky.

„A najednou jste se tu objevil vy, skutečné nebezpečí. Zástupce mezinárodní organizace, nestranný, nezkompromitovaný, neúplatný. Vědělo se, že někdo přijede do Bolívie pátrat po kokainu, a protože si přirozeně platíme schopného člověka i na ministerstvu, měli naši šéfové ještě ten večer na stole magnetofonový záznam vašeho rozhovoru s náměstkem.

Prý se vás nejdřív pokusili polekat, potom připravili malou dopravní nehodu, jakých jsou v zemi s tak hroznými cestami a šílenými řidiči spousty. Vy jste se však sem na Titicaca dostal a od té chvíle jste byl tabu, pokud se nedozvíte něco podstatného. To se bohužel stalo. Když tak o tom přemýšlím, vychází mi, že jste nejspíš vyslechl moji poslední rozmluvu s poručíkem na Intje. Měl jsem věřit tomu opilému blbci, když říkal, že tam asi nejsme sami. Chytří lidé často chybují tím, že přeceňují neschopnost hlupáků.“

Zatímco si Ital zapaloval cigaretu, zaslechl etnograf lehký šramot za dveřmi. Zoufalá snaha chytit se posledního stébla naděje, vlastní všem odsouzeným k smrti, mu vnukla neurčitý nápad. Aby ten tichý zvuk přehlušil, hlasitě se zasmál.

„Ale seňore Rivelino, slíbil jste mi přece novinky! Tohle všechno, co jsem tu od vás slyšel, to už znám.“

„Ujišťuji vás, že zanedlouho vám tato okolnost vůbec nebude připadat směšná,“ odpověděl majitel haciendy, trochu překvapen projevem až dosud mlčenlivého zajatce. „Vyslechl jste tedy náš rozhovor, varoval Khoriho a byl s ním na člunu, když se tady moji chlapci pokusili udělat práci za toho neschopného poručíka. I váš tlumočník se činil, nejdřív vyzvídal v Puerto Pérezu, pak slídil v Desaguaderu. Náš šofér ho viděl a poznal. Šikovný hoch, ten Kaljavája! Také na něho dojde, i když pro nás není zdaleka tak nebezpečný jako vy.

V tak velkém případu, jako je tenhle náš, nemá velký význam svědectví obyčejného, malého policejního špiclíka, a navíc jenom a jenom Indiána. To také víte, doktore, že váš čilý pomocníček je kromě studování také donašeč, kterého vám pověsili na paty naši lidé z řad policie, upozornění panem náměstkem?“

Lorenzo napínal uši, ale dům byl znovu dokonale tichý.

„Zkrátka, doktore, přesvědčili jsme se, že musíte zmizet. Nedalo nám žádnou práci najít na Taquiri spolupracovníka. Ten břídil kouzelník pochopitelně nenávidí vašeho Kaljaváju a udělal by cokoli, aby se ho zbavil. Dostal za úkol dát se chytit a vylákat vás na opuštěné místo, kde budeme čekat. Povedlo se. Věřte mi, prosím, že lituji toho, co přijde, nejen jako člověk, ale i jako příslušník organizace. Vaše smrt není šťastné řešení, způsobí mnoho potíží, v La Pazu nás za ni rozhodně nepochválí a ti nahoře také ne. Nejlepším východiskem by bylo, kdybyste se dal podplatit. Kdybych uvedl sumu, kterou bychom vám mohli za mlčení nabídnout, vyrazila by vám dech. Já vás ale už znám, vy byste nakonec stejně odmítl, nedal byste se koupit, a kdybyste přijal, bylo by to stejně jen naoko a udal byste nás stejně. Já vím, lidé jako vy jsou nenapravitelní.“

Badatel cítil, jak mu duši svírá strach, dokázal jej však zakrýt. Když promluvil, hlas se mu nezachvěl.

„Děkuji za poučný výklad, Rivelino. Byl tak podrobný, že mi zbývá už jen jedna otázka. Proč mne vaši synové nezastřelili rovnou tam v noci na Suriqui? Proč mne vlekli živého až sem, k vám? Jistě ne proto, abyste mi mohl říci všechno to, co jste mi teď vyprávěl, abych zemřel náležitě poučen.“

„To jistě ne,“ usmál se Ital. „My se od vás potřebujeme dovědět ještě jednu maličkost: Kde se skrývá náš přítelíček Khori. Po vaší smrti ho budeme potřebovat dvojnásob. Jako falešnou stopu, protože on přece bude vaším vrahem, my ho přistihnem při činu, a přitom přijde o život, takže ho nebudeme moci dodat soudu. Úřady se budou muset spokojit s naším svědectvím.“

„Nevím, kde je Khori. A i kdybych to věděl, nechápu, proč bych vám to měl říkat, když mne tak jako tak

zabijete.“

Rivelino se sklonil k zajatci. Pohledy obou mužů se setkaly a v jejich střetnutí maska Italovy lhostejné a žoviální povýšenosti nevydržela. V tom okamžiku Lorenzo poznal, že i jeho věznitel se něčeho bojí, že i jemu jde o život. To mu znovu dodalo sílu.

„Hloupá otázka, doktore,“ řekl majitel haciendy výhružně. „Smrt je ovšem jen jedna, ale vedou k ní různé cesty. Nejstrašnější z nich zná můj majordomo, ten chlapík, co vás sem přinesl. Vyučil se v Chicagu, u tamních ostrých hochů, a tady, tady si k tomu ještě osvojil muka starých Indiánů. Snadno vás přesvědčí o tom, že vůbec není jedno, jak umíráte. Viděl jsem pár jeho produkcí, a zapřísahám vás, nehrajte si na hrdinu! Stejně povíte, co chceme slyšet, jako všichni před vámi. Řekněte to po dobrém, doktore, a já vám zaručuji důstojný a klidný odchod ze života. Jenom se nepokoušejte vodit nás za nos, nedokážete si představit, co by vás čekalo!“

Když etnograf neodpovídal, Ital tleskl do dlaní.

Dveře se prudce otevřely. Na prahu stanul – Khori!

Zvedl revolver a střelil do lampy.

16. KAPITOLA

Téměř ve stejném okamžiku se Lorenzo vymrštil ze židle a skočil ke dveřím. Ve tmě za ním zahřměla rána z revolveru, kulka proletěla nad jeho skloněnou hlavou. Další výstřel rozbil okno.

Etnograf cítil, jak ho někdo chytil za paži. Zakopl o práh a skoro vyletěl ven. Na malou chvilku blikla baterka a hned zase zhasla. V jejím záblesku stačil Mexičan rozeznat Khoriho tvář a obrovitou postavu majordoma. Gangster ležel na podlaze verandy s rozhozenýma rukama a ze zad mu trčela rukojeť dýky.

„Za mnou!“ sykl pašerák a rozběhl se ke břehu jezera.

Lorenzo ho následoval. Běželo se mu mizerně, tak bídně, až se mu zdálo, že se skoro nehýbe z místa, že vůle ani strach nedokážou poručit tělu ztuhlému mnohahodinovým vězením v pevných poutech. Na nerovné kamenité půdě při každém skoku ostře zabolel kotník poraněný minulé noci při pádu ze zvonice. A přece vzdálenost mezi etnografem a jeho zachráncem zůstávala stejná.

Po několika desítkách metrů se dokonce začala zmenšovat. Lorenzo si všiml, že ani Aymara není v pořádku. Běžel nepřirozeně shrbený a pohyboval jen jednou rukou, tu druhou držel strnule ohnutou při těle.

Vřítili se do hustého rákosí, které končilo v jezeře asi pět set metrů od pobřeží. Ledově studená voda oslabila bolest badatelova kotníku.

Totorovou houštinou se prodrali k dosti velkému balvanu, jen o málo nižšímu než okolní rákos. U tohoto ideálního pozorovacího stanoviště byl uvázán Khoriho motorový člun.

Zatímco Indián začal připravovat loď k vyplutí, Mexičan vylezl na kámen, klekl si a opatrně se rozhlédl kolem. Dával přitom dobrý pozor, aby svou hlavu nevysunul zbytečně nad úroveň rákosového porostu. Celá hacienda byla osvětlená, všude se míhala světla. Na cestě k molu právě sbíhaly k jezeru tři postavy.

Lorenzo stiskl Khoriho rameno, aby ho tiše upozornil na nebezpečí. Ozval se tlumený výkřik, Indián zavrávoral. Jeho přítel okamžitě stáhl ruku zpět; byla mokrá, lepkavá, s nasládlým pachem krve.

„Proboha, Khori, nevěděl jsem… Ukažte, obvážu vám to!“

„Teď není čas. A jakápak rána, obyčejný trochu hlubší škrábanec! Horší je, že mi při tom vypadl revolver, jsem teď beze zbraně jako vy. Zachránit nás může už jen naše loď.“

„Viděl jsem Rivelina a jeho syny běžet k můstku,“ polohlasně oznámil etnograf. „Snad bychom tu mohli počkat, až se trochu vzdálí od břehu.“

„Nemohli,“ zavrtěl hlavou pašerák. „Jejich Indiáni už určitě prohledávají ostrov. Do deseti minut bude někdo z nich na tomhle místě, uvidí polámanou totoru a bude vědět, kde vězíme. O tomhle balvanu určitě vědí. Musíme pryč, tak rychle, jak to jen půjde!“

Skoro neslyšně prokličkovali totorovým bludištěm a zamířili na jezero. Za rákosím se na malou chvíli ukázala část plochého ostrova. Khori měl pravdu, od vesnice se přibližovala světla pátračů, první už došli k okraji rákosiště.

Aymara sáhl zdravou rukou do kapsy bundy, hodil jezerním duchům hrstičku koky, pokřižoval se a srazil

páčku plynu až dolů. Motor začal pracovat naplno a člun vyrazil proti nočnímu východnímu větru, který zvedal dosti vysoké vlny. Voda kropila celý člun tak vydatně, že oba muži byli v několika okamžicích mokří až na kůži.

Netrvalo dlouho a od můstku pod haciendou se po hladině jezera rozběhl světelný kužel. Brzy našel svůj cíl a Rivelinova motorová loď se odlepila od břehu. Pronásledování začalo.

Khori nezvolil přímý východní kurs, místo toho zamířil na sever, k nedalekému rákosišti. Ale Italové jeho úmysl vystihli a kratší cestou se blížili k uprchlíkům. Lorenzo měl nepříjemný dojem, že jsou přece jen o trochu rychlejší. Pak se nad reflektorem jejich lodi zablesklo, do nočního ticha zaznělo ostré prásknutí kulovnice a kulka pleskla do vody vedle Aymarova člunu. Indián prudce změnil směr. Klikatou plavbou sice protivníkům znesnadňoval míření, ztrácel však další drahocenné metry. Do rákosiště vjel s náskokem necelých dvou stovek metrů.

Nezmenšenou rychlostí pluli hlavním kanálem. Útočníci jim zmizeli z dohledu a přestali střílet, neboť před jejich kulkami chránily nyní pronásledované neprůhledné hradby dvoumetrové totory.

A přece se Khori neodvážil zabočit do některé z polozarostlých bočních cest. Nevěděl, jak jsou pronásledovatelé daleko a kde vůbec jsou, protože i oni zhasli reflektor. Mohli být také už v hlavním kanálu, mohli se ale i pokusit o nějaký obchvat. Věděl, že s nepřítelem těsně za zády by to byl pokus příliš riskantní, neli zcela nemožný a bez vyhlídky na úspěch. Věděl také, že se svým zraněním; paže by nemohl úspěšně pracovat s bidlem, které, v uzoučkých a nevyčištěných průplavech musí nahradit motor. Stačila by jedna jediná zlá náhoda, křik vylekaného vodního ptactva, a octli by se v pasti, bezbranní a bez naděje. Zbývalo tedy jediné útočiště – úkryt v pevnůstce na Intje.

Zatímco Khori zůstal u kormidla, nepřestávaje se ohlížet dozadu, využil Lorenzo chvíle uklidnění a obvázal přítelovu ránu kusem látky, kterou našel v kajutě. Při ošetření mu Indián krátce vysvětlil, co ho přivedlo na peruánský ostrov.

„Byl za mnou váš Kaljavája, když jste se ráno nevrátil ze Suriqui. Měl o vás strach, bál se, že se vám něco stalo, a tak mi všechno pověděl. Hned jsem se sebral a jel na Suanu. Napadlo mě, že jestli jste vůbec živ, můžete být jenom tam, u Rivelina. Dostal jsem se tam dokonce o pár hodin dřív, než vás přivezli. Schoval jsem člun tam u toho balvanu, zalezl jsem do křoví při cestě od přístaviště a čekal jsem. Potom vás přivezli. Toho majordoma se mi podařilo překvapit, a pak už to znáte.“

„A José?“

„Chtěl mermomocí se mnou, že mi musí pomáhat, jenomže když jsem se dověděl, že má na Taquiri vysílačku, přemluvil jsem ho, aby tam zůstal a zkusil přivolat pomoc.“

„Dobře jste udělali! Možná že už na nás čekají na Intje, třeba nám připluli naproti k hranicím. Museli přece jednat okamžitě!“

„Možná,“ přikývl Aymara, ale bylo vidět, že tomu příliš nevěří. Zřejmě neměl o pohotovosti bolivijských úřadů to nejlepší mínění. „Pro všechny případy vemte na chvilku kormidlo a držte se pořád uprostřed kanálu!“

Khori vlezl do kajuty. Za několik vteřin s vrátil a položil ke kormidlu onu tenkou bronzovou čepel, kterou Lorenzo už znal. Byl to klíč ke skrýši v inkovské pevnůstce.

„Kdyby se se mnou něco stalo,“ vysvětlil pašerák. „Víte přece, jak se s tím zachází.“

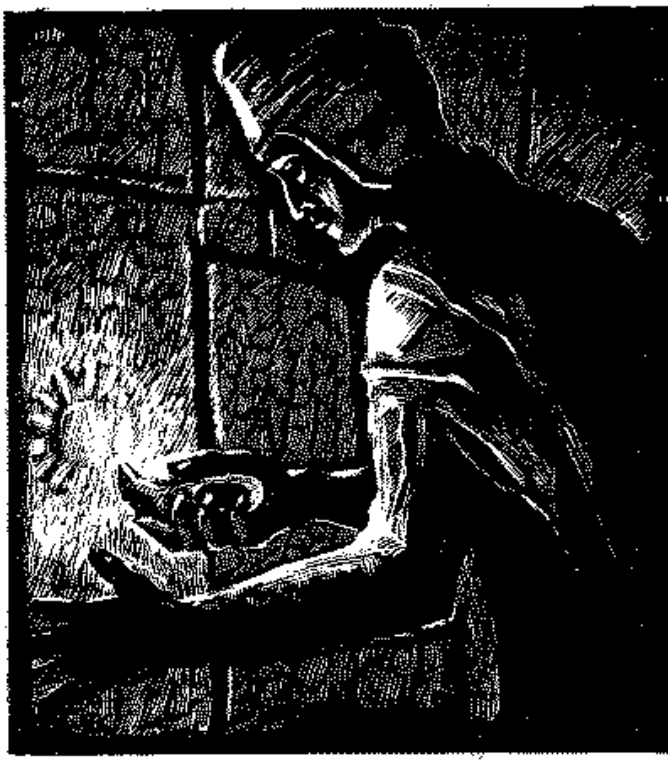
Vypluli z totory a brzy nato opět spatřili své pronásledovatele. Etnograf si povšiml, že v rákosišti se jejich náskok poněkud zvětšil, na volné vodě jezera se však Italové začali opět pomalu přibližovat.

To se pravidelně opakovalo, jak míjeli totorové ostrůvky a pásma otevřené vody. Zatímco Aymara znal přece jen lépe jezero a jeho cesty, Rivelinové měli zase o něco rychlejší člun. Proto také zkušený podloudník vyhledával co nejvíce plavbu rákosím, kde to jen trochu šlo. Díky tomu zůstávala vzdálenost mezi oběma loďmi skoro stejná, žádná strana nedokázala získat rozhodující výhodu.

V šeru úsvitu spatřili před sebou ostrůvek Intju. Zbýval poslední a nejhorší úsek plavby, volná část jezera bez totory, na níž se nezbytně musela projevit přednost silnějšího motoru člunů pronásledovatelů.

Promočený Khori s tváří rozpálenou horečkou hnal člun na plný plyn, náskok se však metr po metru zmenšoval. Znovu se ozvala kulovnice, střelba nutila. Aymaru neustále měnit směr, a tím dále ztrácet.

Pár metrů od ostrova prorazila jedna z kulí obšívku člunu pod čarou ponoru. Do záďového prostoru začal zurčet pramínek vody. Khori skočil do mělké vody a utíkal ke břehu, Lorenzo s bronzovou čepelí v ruce ho

následoval.

Pod palbou kulovnice se dostali na příkrou, krátkou stezku vedoucí k pevnosti. Indián běžel z posledního zbytku svých sil, několikrát klopýtl a byl by upadl, kdyby jej Lorenzo nezachytil. K pevnosti dorazil zcela vyčerpán, opřel se zády o zeď a prudce oddychoval.

Prsty třesoucími se únavou i rozčilením nasadil etnograf čepel do spáry mezi balvany. Vsunutí šlo hladce. Potom nalehl opatrně, ale silou na ten zvláštní „klíč“. Kámen se naštěstí okamžitě pohnul.

Byl nejvyšší čas. Za valem zarostlým vysokou travou se objevili Rivelinové se zbraněmi v rukou. Mexičan postrčil zraněného druha dovnitř, vlezl za ním a rychle vrátil balvan do původní polohy. Kulka určená jeho hlavě narazila na kamennou desku a se zabzučením odlétla.

Tmavou chodbou prolezli do Khoriho skrýše. Pašerák, který si mezitím už trochu odpočinul, rozsvítil světlo a jednou rukou začal přenášet balíky zboží ke vstupu do chodby.

„Myslíte, Khori, že by se mohli dostat sem, za námi? Vchod je přece tak nenápadný, jeden kámen jako druhý,“ zeptal se etnograf, zatímco pomáhal zatarasit vchoď.

„Bojím se, že ano,“ odpověděl Indián. „Mohli vidět třeba dalekohledem, kam jste nasadil čepel, a viděli také, v kterém místě jsme jim přibližně zmizeli. Budou tam hledat a je možné, že najdou tu škvíru mezi kameny, které by si jinak nikdy nevšimli. A jestli si najdou na lodi něco podobného, mám dojem, že by na to stačil delší, silnější nůž – nikdy jsem to sám nezkoušel – pak nevím…“

Když všechny věci z místnosti navršili před vchod, zbývalo jim to nejhorší – bezmocně čekat. Oběma bylo zcela jasné, že jakmile se pronásledovatelé dostanou do chodby, bude konec. Hromada balíků a věcí je mohla zadržet jen na chvíli, ale ne zastavit. Byla to jen hra na čas v zoufalé naději, že se José včas svou vysílačkou dovolal pomoci a že ti, na něž se obrátil o pomoc, měli snahu zasáhnout účinně a hlavně ihned.

Italové zatím venku tloukli do kamene, jejich rány bylo slyšet až ve skrýši.

„Jestli se budou chtít dovnitř probourat,“ řekl Indián, aby dodal etnografovi odvahu, „nemusíme ztrácet hlavu, protože to se jim hned tak nepodaří. Možná že přitom poškodí otvírací mechanismus. Pak by se sem vůbec nedostali, leda že by rozebrali celou pevnůstku. Pro nás to bude záchrana, ale také – potom – otázka života a smrti, jak se zase my dostaneme odtud ven. Z bláta do louže!“

Mexičan, znervózněný nucenou nečinností, přecházel nevelkým prostorem.

Pojednou se zastavil.

Na stěně proti vchodu, která byla ještě před chvílí zakryta Khoriho balíky kontrabandu, spatřil malý obrázek stylizovaného slunce. Byl vyryt asi metr nad zemí do jednoho z balvanů hrubého zdiva.

„Khori, lampu sem, rychle!“ zvolal badatel.

Kapesním nožem opatrně oškrábal rytinu od nánosu sazí, jež se tu za léta usadily z primitivních tukových lampiček. Vedle slunce, v rýze mezi balvany, zpozoroval jakousi nepravidelnost. Když do ní, rýpl čepelí nože, odloupl se větší kousek šedavé hmoty. Objevila se škvíra podobná té, do níž venku při vstupu do skrýše vsunovali onu bronzovou čepel.

Khori čepel vyhledal a přinesl. Lorenzo zatím očistil otvor, jak to jen šlo, od nánosu tvrdé malty, barvou dokonale přizpůsobené kamenným blokům zdiva, od malty, která měla zřejmě otvor zakrýt před očima nepovolaných. Pomalu vsunuli starý bronzový nástroj do škvíry, Mexičan zapáčil, nejdříve lehce, potom silou.

Ozvalo se slabé cvaknutí, ale kámen se ani nepohnul.

Aymara odešel k hromadě věcí před vchodem. Chvíli se v ní hrabal, pak se vrátil s nevelkým kladivem.

„Musíte do toho párkrát bouchnout, doktore! Bůhví kolik set let s tím kamenem nikdo nehnul. Jistě je pořádně zapečený kolem dokola.“

Etnograf uposlechl a začal oklepávat blok kolem štěrbiny. Nový pokus, nové zapáčení – a nový neúspěch.

Bušení do kamene venku ustalo, místo něho zaslechli oba přátelé ve skrýši hlasy. Italům se tedy podařilo proniknout už do chodby!

Z nových sil uhodil Lorenzo do kamene. Khori mu pomohl zdravou rukou, oba spojili své síly a blok se konečně pohnul. Jen o malý kousek, ale to už byl kámen poražen. Ještě sice vzdoroval, ještě do něj musel Mexičan párkrát uhodit kladivem, potom však už neodolal náporu dvou těl a otočil se.

Světlo lampy ozářilo část úzké chodby za ním, která se asi tak po pěti metrech stáčela doprava. Pronásledovaní se pokusili pracně zdolaný vchod za sebou zase zavřít, ale tvrdohlavý, jednou pokořený kámen tentokrát nepovolil. Ať se o něj opírali sebevíce, zůstával bez pohnutí, kolmo k okolní stěně.

Nebyl čas zápasit s ním dál; rány z první komory prozradily, že Rivelinové právě začali bourat zátaras u vchodu.

Lorenzo a za ním Khori se pustili kupředu. Asi po třiceti krátkých krocích chodba náhle končila zdí se dvěma otvory. Ten větší byl skoro metr vysoký, z hladkých opracovaných kamenů. Zato malá díra vedle nedělala čest starým kameníkům. Možná však, že na ní zapracoval za tu dlouhou dobu také zub času.

„Tudy ne!“ vykřikl Indián, když jeho společník bezděčně zamířil k většímu z obou otvorů.

Etnograf tedy po břiše prolezl menší dírou, postavil se a zvedl ze země lampu, aby se mohl rozhlédnout kolem sebe.

V příštím okamžiku strnul úžasem.

Octli se v nevelké místnosti, zčásti vytesané do skály, zčásti vybudované z dosti velkých kamenných kvádrů. Po obou delších stranách ležely na kamenných lavicích bez ladu a skladu předměty, při jejichž spatření zapomněl Lorenzo na všechno, dokonce i na smrtelné nebezpečí za zády. Teď vnímal jen to, co tam leželo.

Však to také stálo za to! Jeden kus vedle druhého tam stála a ležela nádherná keramika, různé nádoby z pálené hlíny, velké, pomalované džbány, zvoncovité poháry, misky a mísy s krásně tvarovanými uchy a držadly v podobě zvířecích hlaviček. Malby a kresby na nich znázorňovaly kočkovité šelmy, pumy, kondory, lidi i zvláštní, velmi vkusné ornamenty. Protiklad k předmětům křehkého půvabu tvořily prastaré indiánské zbraně, válečné kyje s různě tvarovanými hlavicemi, skvěle hlazené sekery a hromádka téměř rozpadlých smyčkových praků, ozdobně upletených z lamí vlny. Mezi tím se tu a tam temně zaleskly předměty a ozdoby ze stářím zčernalého stříbra. Na první pohled vynikala obřadní maska v podobě rozšklebeného, fantastického obličeje, okrášlená velkými tyrkysy.

Korunu všeho toho však představovaly věci ze zlata, náčelnická, bohatě členěná čelenka, kotoučovité náušnice, náprsní ozdoby, široké manžety ze zlatého plechu a překrásný pás z velkých, destičkovitých článků – dohromady úplná slavnostní výstroj významného hodnostáře vysoké šlechty, podle obrazu slunce na náprsní ozdobě snad dokonce příslušníka panovnického rodu. Na rozdíl od stříbra zlatu čas nijak neublížil, ve světle lampy zářilo dál svým chladným leskem, v němž jako by se zrcadlily potoky krve, prolité v dějinách na oltář falešného božstva.

Jako očarován hleděl Lorenzo na úchvatný nález. Uvědomoval si jediné – že právě objevil báječný poklad nedozírné historické a umělecké ceny, který v kulturním a vědeckém světě způsobí obrovskou senzaci.

Teprve kratičká úvaha o dalším osudu tohoto nálezu mu připomenula tvrdou pravdu oné velké chvíle. Při návratu do tvrdé skutečnosti pocítil dvojnásobnou lítost; že zemře, aniž by mohl největší a nejvýznamnější objev svého života zveřejnit, a že se ten nádherný, drahocenný poklad dostane do nesprávných rukou, že se ho zmocní lidé, kteří se pro peníze a zisk neštítí žádného zločinu. Většina předmětů se stane prostředkem nezákonného obchodu a nikdy už nenajde cestu do muzeí, nebude majetkem a předmětem obdivu všech.

Také Khori byl ohromen, když uviděl poklad, rychle v něm ale převládl pud sebezáchovy. Vzal Lorenzovi z rukou bronzovou čepel a začal prohlížet a oklepávat stěny místnosti. Nikde však nenašel vyryté slunce ani jiné znamení tajného východu. Zklamaně se obrátil k badateli.

„To je konec," řekl ve chvíli, kdy se v chodbě ozvaly kroky, už indiánsky klidný a smířený s osudem. „Sbohem, doktore! Vždycky jsem věděl, vždycky jsem si říkal, že se po smrti za své hříchy nedostanu do ráje. Bůh je ale dobrotivý, dopřál mi aspoň to, že v ráji umřu."

„Sbohem, Khori, a děkuji za všechno." Teprve teď dokázal etnograf odtrhnout pohled od jedinečné sbírky. Přistoupil k Aymarovi a srdečně mu stiskl ruku.

Ten větší otvor vchodu v té chvíli zaplnily tří postavy. Starý Rivelino, který je vedl, napřáhl ruku s revolverem a vystřelil. Lorenzo ještě spatřil, jak se Khori chytil za prsa a klesl k zemi. Pak zavřel oči v očekávání druhého výstřelu. Místo ostré rány revolveru uslyšel ohlušující hřmot jiného druhu a pak ztratil vědomí.

17. KAPITOLA

Malým oknem vnikalo dovnitř několik posledních paprsků zapadajícího slunce. Byly slabé a nehřály, jako kdyby i na ně dolehla dezinfikovaná neútulnost nemocničního pokoje. Těkaly po bílém nábytku a zastavily se před jednoduchým lůžkem, na kterém spočívala hromada obvazů a sádry.

Nad postelí se skláněl malý muž s mrožím knírem a v bílém plášti splývajícím skoro až k podlaze. Za doktorem čekala ošetřovatelka.

„Tak jakpak se má náš hrdina od Titicaca?" zeptal se lékař s dobromyslným posměchem. „Noviny jsou stále plné těch vašich příhod a dobrodružství. A věřím, že nejen tady u nás, v Bolívii."

„Vy víte…?" ozvalo se z lůžka. Teprve hlas dovolil rozpoznat lidskou bytost, uvězněnou v sádrovém krunýři a obvazech. Byl to Lorenzo.

„Samozřejmě že vím, každý to tady ví. V celém La Pazu se teď nemluví a nepíše o ničem jiném. Interpol na stopě, v boji s pašeráky kokainu objeven poklad ohromné ceny!" napodobil doktor vyvolávání kamelotů. „Nic proti hrdinství, milý doktore, kromě toho, že hlavní starost a práci z toho všeho pak schytáváme často my,

felčaři.“

„Říkáte poklad, no ano. Hrome, poklad!“ etnograf se marně pokusil nadzvednout. „Musím přece odtud, slyšíte, doktore? Musím! Ještě dnes, teď, hned, okamžitě!“

„Vy jste se načisto zbláznil, vážený doktore a profesore Lorenzo! To nejhorší máte možná za sebou, ale vyhráno ještě v žádném případě není. Nějaký čas si tu poležíte, s tím se budete muset smířit. Svět se proto jistě nezboří a váš poklad vám neuteče.“

„Jak dlouho? A… nebude ze mě mrzák?“

„Tak tohle nechte na nás! Uděláme docela jistě všechno, co bude v našich chabých silách a možnostech, i když ovšem nejsme čarodějové jako ten váš povedený přítelíček,“ doktorovi zbrunátněla tvář, toho přítelíčka neměl zřejmě nijak v lásce.

„Můj přítel?“

„Ano, ten váš roztomilý Kaljavája! Usadil se nám tu od toho dne, kdy vás přivezli vrtulníkem tam shora. Já osobně jsem se ho několikrát pokusil odtud z nemocnice vyhodit, ale on se nedal. Pravý Indián! Představte si, ten kluk měl a má tu drzost tvrdit, že jeho otec by vás dokázal postavit na nohy dřív a líp než my, lékaři. Mastičkář jeden!“

„Prosím vás, milý doktore, já s ním musím mluvit. Je to opravdu moc důležité!“

„No dobrá, ale jen na deset minut, na víc zatím nemáte dost sil. Sestra bude tak hodná a zůstane tu v pokoji. Jakmile se začnete jen, trochu rozčilovat, vyrazí s vaším povedeným pomocníkem dveře. Jasné?“

Starší ošetřovatelka přikývla a vyšla s doktorem z pokoje. Za chvíli přivedla Josého a usedla na židli v rohu místnosti s významně založenýma rukama.

Mládenec, už zase v džínsách a v triku lapazské univerzity, statečně dělal, jako by neviděl tu záplavu obvazů a sádry tam na lůžku.

„Dobrý den, doktore! Doufám, že budete brzy zase chlapík,“ řekl s křečovitou bodrostí lidí pronášejících slova útěchy, jimž sami nevěří, nebo aspoň ne moc. „Ten starý bručoun si myslí…“

„Rychle, José, máme jen deset minut, povídejte! Chci vědět, co se tam na ostrůvku dělo.“

„Není toho moc. Protože jste se ze Suriqui nevracel, vyplul jsem na rákosovém člunu za Khorim. Chtěl jsem jet s ním, ale on mě přemluvil, abych se vrátil a zavolal vysílačkou do La Pazu o pomoc. Dali si dost na čas. Když jsme pak konečně přiletěli vrtulníkem na Intju, našli jsme v podzemí té pevnůstky už jen čtyři mrtvoly. V první chvíli se zdálo, že je jich dokonce pět, tak jste byl potlučený. Trvalo hezky dlouho, než jsme se k vám prokopali. Vchod k vám byl zavalený, ale strop té místnůstky s pokladem a s vámi naštěstí vydržel.“

„To znamená, že Khori…“

Kaljavája sklonil hlavu. „Ano, zastřelen.“

„Co se vlastně v pevnosti stalo?“

„Policie soudí, že se při výstřelu na Khoriho nejspíš uvolnila část zdiva. Zasypalo to vchod, kde stáli všichni tři Italové. Proto jim už nezbyl čas zabít také vás. Měl jste při tom všem z pekla štěstí, že vás zasáhlo jen pár větších kamenů. Nějaká ta zlomenina, odřenina a podobně. Náš táta…“

José přestal mluvit, když viděl, jak se Lorenzo začal třást. Slova Josého v něm oživila vzpomínku, na kterou byl ještě příliš sláb.

„To nebylo jenom štěstí,“ vypravil ze sebe po chvíli. „Pamatuji si, že do místnosti s pokladem vedly dva vchody. Chtěl jsem projít tím větším a upravenějším, ale Khori mě strhl vedle, do té menší díry. Teď už vím proč. Měl jsem na to myslet hned. Vždyť přece vím, že stavitelé starých inků kladli před svoje skrýše různé nástrahy, aby je uchránili před vetřelci. Třeba balvany, které se zřítí, když pod ně někdo stoupne. Četl jsem o tom, ale tam dole jsem si nevzpomněl. Khori něco tušil, nebo dokonce věděl, možná že ho varoval jeho dědeček yatiri, který mohl o místnosti s pokladem vědět. Možná že také sám narazil na podobnou léčku před tou první místností a odstranil ji. Vzpomínám si, že mi několikrát opakoval, že se mám držet stále za ním, věděl tedy o nebezpečí. Tak on mi tedy zachránil život ještě jednou. On…“

Z rohu pokoje se ozvalo varovné, ale velmi důrazné zakašlání.

„A poručík?“ zeptal se Mexičan co nejklidněji. „To je náš jediný živý úlovek,“ odpověděl José. „Nemohl ani utéci, ani zahladit stopy, protože mu Francisco poškodil loď. A o tom, co se dělo na Intje, stejně nic nevěděl. To se ví, že hrál svatého, když si pro něho přišli. Zavedl jsem tedy vyšetřovatele k tomu eukalyptu. Přehrabali tam

kde co, hezký kus půdy, a nakonec ten kokain přece jen objevili. Naštěstí, protože jinak… Poručík se pokoušel zapírat dál, ale své otisky prstů na balíku vysvětlit nedokázal.“

„A pak?“

„Pak se položil a řekl všechno, co věděl. Jenže toho věděl málo. Kromě Rivelinů znal jenom toho šoféra z Desaguadera, toho s tím diplomatickým autem, a to ještě jen podle vidění. Nevěděl ani, jak se jmenuje, pamatoval si ale aspoň číslo auta. Jenomže než toho šoféra stačili sebrat, zahynul při autonehodě za velice podivných okolností. Organizovaná smůla, že, doktore!“

„Takže…“

„Takže všechno při starém. Hlavní viníci jsou v bezpečí a zítra mohou začít znova, třeba zase tam, na jezeře, nebo někde jinde, s jinými spolupracovníky, s jinými lotry. Jim se nestalo nic a případ Titicaca je uzavřen.“

„Máte pravdu, José. Chytili jsme moc malé ryby.“

„A co jiného jste čekal ve společnosti, která uctívá jenom a jenom peníze?“ zeptal se student trpce. „Všechno, co přináší zisk, je pro ni posvátné, všechno je dobré, jen když z toho koukají peníze!“

„S takovými názory, milý José,“ pousmál se Lorenzo, „vás čekají jen další nepříjemnosti. Jste mladý, máte život před sebou, a jestliže své názory nezměníte, bude těch nepříjemností spíš víc než míň. Třeba budete muset zase provázet a hlídat nějakého blázna.“

„Budu to dělat docela rád, jestli se ten blázen bude aspoň trochu podobat vám, milý doktore. Ale abych nezapomněl, něco jsem vám přinesl ukázat. Co tomu říkáte?“

Ze zadní kapsy kalhot vytáhl Kaljavája předmět omotaný kapesníkem. Rozbalil jej a přidržel etnografovi před očima. Byla to stará dýka s čepelí téměř úplně zničenou rzí.

„Svíral jste ji v ruce, když jsme vás našli tam v pevnosti. Sebral jsem ji, protože jsem si myslel, že vás bude zajímat.“

Badatel pozoroval dýku dlouho, upřeně a mlčky.

„Děkuji, José,“ řekl konečně a hlas se mu chvěl vzrušením. „Vůbec si nepamatuji, že bych si jí tam povšiml. Pořád myslím jen na ten poklad, zdá se mi o něm, už ani nevím, co je pravda a co sen. Musím se co nejdřív na Titicaca vrátit a zpracovat ten objev, to je přece moje svaté právo! Ta dýka, José, ta je španělská, tady v Americe výrobu železa a oceli naši předkové přece neznali. Ta španělská dýka je velmi důležitá, protože nám naznačuje, kdy byl ten poklad ukryt. Mohlo to být roku 1540 nebo později, protože v té době okolo jezera asi prošla výprava conquistadora Pedra de Valdívia, objevitele Chile. Představuji si, že majitel…“

„Tak dost,“ přerušila rozhovor obou přátel ošetřovatelka. Přistoupila k lůžku a pohlédla přísně na Indiána. „Nemáte rozum, podívejte se, jak váš přítel vypadá! Chcete ho zabít? Už ať jste venku!“

„Ještě vteřinku, sestřičko,“ poprosil etnograf, když se Kaljavája pohnul směrem ke dveřím. „Mám k vám poslední prosbu, José. Za objevení pokladu vyplatí stát dost vysoké nálezné. Patřilo by podle práva Khorimu, ten ale zemřel. Peníze tedy připadnou mně, jako druhému objeviteli, či spoluobjeviteli. Přál bych si, aby trochu zlepšily život našich přátel Aymarů na Taquiri, za to, že nás mezi sebe tak hezky přijali. Sami by si s nimi sotva věděli rady a přišli by asi o ně. Byl bych proto rád, kdybyste nálezné převzal mým jménem vy a pomohl jim je rozumně investovat. Uděláte to?“

Nehezká Kaljavájova tvář zračila dojetí. Zdálo se, že usilovně hledá slova, schopná vyjádřit své pocity ve chvíli loučení. Nakonec řekl prostě: „Spolehněte se, milý doktore! Hodně štěstí, *tatay*[1].“

Lorenzo osaměl. Měl z toho posledního slovíčka velkou radost. Tak dokáže oslovit Indián jen toho, koho si velice váží a koho má opravdu rád.

Ještě jednou a naposledy si v duchu promítl události posledních měsíců, první nejisté kroky při pátrání, chvíle beznaděje i nebezpečí, smrt několika lidí pro záchranu mnoha jiných. Ale to už se ve vzpomínkách stále neodbytněji hlásila budoucnost. Etnograf myslel na svůj velký objev, na zápisky a na spoustu krásné práce, která na něho čeká.

Ve zšeřelém nemocničním pokoji se jeho oči třpytily jako ty hvězdy vysoko v Andách, jako sluncem ozářené vlny krutého a nádherného jezera.

---

[1] *tatay* (aymarsky) – otče – uctivé oslovení

NĚKOLIK SLOV ZÁVĚREM

Otázka tajné výroby kokainu z koky, pěstované v Bolívii v subtropických údolích zvaných YUNGAS na východních svazích And, byla vážným problémem již za mého prvního pobytu v Bolívii v roce 1963. Stejně vážným problémem byla i přeprava tajně vyrobeného jedu z Bolívie do světa, k narkomanům. Jedna z cest vedla už tehdy přes jezero Titicaca do Peru a k moři. O kokainu se hovořilo i v roce 1975, kdy jsem byl u jezera Titicaca naposledy – u aymarských Indiánů na peruánské straně. Hovořilo se, dost se hovořilo, ale dělalo se proti tomu pramálo. Obrovský růst užívání omamných jedů, omamných drog, ve světě v posledních letech mne přiměl k napsání tohoto příběhu.

Je v něm mnoho pravdivého. Existují všechny ostrovy, poloostrovy a místa v oblasti, kde se děj odehrává; měl jsem možnost je dokonale poznat za svého osmiměsíčního pobytu na ostrově Suriqui a v provincii Bautista Saavedra u Kaljavájů (viz můj cestopis: „Indiáni na jezeře Titicaca“, ORBIS, Praha 1966).

Předlohou pro postavu Josého byl můj skvělý průvodce, pomocník a společník, mladý Kaljavája José Ríos Madariaga. V mexickém etnografovi popisuji svého vzácného přítele, mexického archeologa J. L. L.

Skutečností je i popis vzniku haciendy na ostrově a poměry v jezerní oblasti, včetně drobného podloudnictví Indiánů – sám jsem se takových výprav svých přátel „na druhou stranu“ účastnil. Také Khori je obrazem jednoho z mých indiánských přátel z Huatajaty, dosti reální jsou i Rivelinové ze Suany, v roce 1963 podezíraní z pašování kokainu, jen jména jsou jiná.

Inkovská pevnůstka na ostrůvku Intja existuje – i když bez podzemí s pokladem. Je však známo, že Indiáni před hrabivostí španělských conquistadorů ukryli na nejrůznějších tajných místech takových pokladů celou spoustu. Mnohé z nich už byly a další budou snad ještě objeveny, některé však zůstanou ve svých úkrytech navždy. Proč by se tedy jeden nemohl vyskytnout i v našem příběhu?

KOKA, A CO O NÍ VÍME

Když se řekne koka, vybaví se nám automaticky – kokain ať už jako chemikálie, používaná v medicíně, nebo jako nebezpečná droga v rukách narkomanů. Domníváme se však, že tato rostlina stojí za to, abychom se o ní dověděli více.

Rod ERYTHROXYLON, kam koka botanicky patří, má spoustu druhů a je rozšířen od řeky Río Mayo v Mexiku směrem na východ k Bahamám a na jih až do severní Argentiny Povzbuzující látku však obsahují jen druhy pěstované člověkem.

Klasická koka, běžně známá jako „Huánuco coca“, nebo bolivijská koka (ERYTHROXYLON COCA LAMARCK), se pěstuje dnes na východních svazích And, v oblasti zvané YUNGAS, v nadmořských výškách 500-2000 metrů nad mořem, od Ekvádoru až po Bolívii. Na západní straně And je známo jen jediné místo, kde se koka pěstuje, Sanaüín v kopcích ekvádorského departmentu Cañar.

Tomuto druhu koky je blízká odrůda ERYTHROXYLON NOVOGRANATENSE (MORRIS) HIERONYMUS, jež se liší od té první svou morfologií, ekologií i chemicky. Snáší horské i teplé klima. Indiáni

ji v době příchodu Evropanů znali a žvýkali pod názvem HAYU v Panamě, v pobřežní oblasti Venezuely a v celé dnešní Kolumbii. Její užívání se udrželo jen v Sierra Nevada de Santa Marta, kde je také doloženo archeologickými nálezy, dále u kmenů Páez a Guambiano od řeky Cauca a horního toku Magdaleny.

Druh ERYTHROXYLON NOVOGRANATENSE var. TRUXILENSE PLOWMAN se pěstuje v severozápadním peruánském departmentu La Libertad. Má malé lístky a říká se jí též „královská koka“, protože ji prý žvýkali sami inkové, kečujští panovníci. Roste dnes – s pomocí zavlažování – v dosti suchém andském údolí Maraňonu, jejím hlavním prostředím je však tichomořská oblast Peru, tzv. CHAUPIYNGA, subtropická poušť v nadmořské výšce 200 až 1200 m, s teplotou 18-25 °C, od peruánského Trujilla k chilské Africe. Tam také byla koka nejvíc pěstována, v říši inků a před ní, jak dosvědčují archeologické nálezy z doby před inkovskou expanzí.

Koka byla pěstována snad tisíce let, jak nám to dokládá archeologie. První zprávy o jejím žvýkání nacházíme ve starých španělských pramenech. Už Kolumbus se zmiňuje o zvyku Indiánů žvýkat nějaké listy s „práškem“, na pobřeží Veraguas (Panama). Amerigo Vespucci tento zvyk pozoroval r. 1499 v karibské oblasti Venezuely. Španělé zaznamenali žvýkání koky dále u indiánského kmene Nikarao, na pacifickém pobřeží Nikaraguy, ve Venezuele a v Kolumbii. Juan de Pimentel roku 1578 napsal: „… říkají, že zahání hlad a žízeň a dává sílu k práci, a proto užívají HAYU, když pracují, nebo když musejí cestovat.“

Ve vnitrozemí Kolumbie bylo v 16. století žvýkání koky rozšířené ve všech nadmořských výškách, od nížiny Sinú přes Antiquii a údolí Gauca, tak do 2000 metrů nad mořem, až k oblasti Indiánů Muisků na náhorní planině (přes 2500 metrů nad mořem) a jižně až k Popayánu a Pastu při dnešní hranici Ekvádoru.

V oblasti horní Amazonky se koka žvýkala v podobě prášku z upražených listů s příměsí popelu z určitých lián či listí stromů. V prášku se koka snad i šňupala spolu s tabákem, což se dělo i v Sierra Nevada de Santa Marta. V archeologických nálezech byly objeveny váčky koky na pobřeží jižního Peru, z období Nasca (100-700 n. l.), se směsí koky a tabáku. Užívala se tedy v době příchodu Španělů od Nikaraguy až po sever Chile a od pobřeží Tichého oceánu a Karibského moře až do výšin And.

Úctyhodné stáří zvyku žvýkat koku nám dokládá archeologie. Většina nálezů lístků koky je ze suchého pobřeží Peru a severu Chile. Viděl jsem tam dobře uchované vlněné brašničky s kokou, uložené v hrobech dávných Indiánů jako obětní dary. V suchém podnebí se uchovaly až neuvěřitelně neporušené. Jinde se dochovaly nepřímé doklady této zvyklosti, zobrazení žvýkačů koky především v keramice. Známe například nádoby v podobě lidských hlav, kde je jedna tvář charakteristicky vyboulena žvýkaným soustem. Dalším dokladem jsou nálezy příslušenství a potřeb ke žvýkání, jako jsou lžičky a nádobky na vápno, jež se přidávalo k listí – Aymarové této přísadě říkají LJUCHTA – atd.

V pobřežní oblasti Peru se objevuje žvýkání koky už ve starším předkeramickém období. Tak v místě Culebras, ve střední části pobřežní oblasti, vykopal archeolog Engel v roce 1957 dva hroby, muže a ženy, v nichž byla tykvová nádobka a tři ulity mořského měkkýše Mytilus, naplněné práškovým vápnem. Toto naleziště datujeme okolo roku 2000 př. n. l. Listy koky byly nalezeny v místě Ancón, v údolí Chillón, a datují se mezi 1800-1400 př. n. l. a koku a práškové vápno nalezl již zmíněný archeolog Engel roku 1963 v místě Asia v údolí Omas a datování metodou C 14 udává jejich stáří na 1314 (s tolerancí 100 let) př. n. l.

Z období, kdy se již vyskytuje keramika, máme už dokladů pěstování a žvýkání koky spousty, z mnoha míst. Z údolních plantáží, kde se koka pěstovala, byla dodávána do hor i na pobřeží. Takové nálezy máme např. z lokality Tembladera v údolí Jequetepeque, z údolí Lambayeque atd. Další nálezy známe z Kolumbie z období prvního tisíciletí našeho letopočtu; z karibské oblasti jsou doklady vzácnější, ale dostatečně průkazné.

Můžeme tedy říci, že žvýkání koky je starým zvykem, že se žvýkalo v některých oblastech už před čtyřmi tisíci lety, a možná i dříve.

Žvýkání koky se většinou zdůvodňuje tím, že se tak usnadňuje život ve velkých nadmořských výškách, kde je méně kyslíku, kde hrozí až dosud dosti záhadná a málo probádaná horská nemoc zvaná PUNA nebo SORČE. Zajímal jsem se o tyto jevy za svých několika dlouhodobých pobytů mezi velehorskými Indiány v Bolívii, Chile a Peru a dospěl jsem k zajímavým závěrům.

Základním poznatkem bylo, že PUNA není nezbytně odvislá od nadmořské výšky. Vyptával jsem se na tuto „horskou nemoc“ lékařů ve zmíněných třech státech a nikdo mi nedovedl podat vysvětlení, co to vlastně je a co ji způsobuje. Zjistil jsem totiž, že někde je a jinde není, někde je už ve výši 3000 m n. m. a jinde v téže výši

není, někde se zase vyskytuje na 4500 m n. m. a jinde – ve stejné výši – po ní není ani potuchy, já sám jsem proti ní zcela imunní, ale cítím ji při nasávání vzduchu do plic jako lehké mravenčení a mám dojem, že její výskyt souvisí s vlhkostí vzduchu; kde bylo vlhčeji, tam PUNA byla. Dále jsme zjistil, že žvýkání koky proti ní nepomáhá.

Indiáni by také koku proti horské nemoci nežvýkali, hlavně proto, že se v Andách narodili a horská nemoc je nikdy nepostihuje. Napadá jen ty, kdo přicházejí do míst, kde je, zdola, z nižších poloh, někoho ano, jiného ne. Na svých spolupracovnících z řad Evropanů či z Latinské Ameriky jsem si ověřil, že v případě napadení touto nemocí jim žvýkání koky vůbec nepomáhalo.

Za svých pobytů v Andách jsem se většinou pohyboval ve výšce okolo 4000 m n. m., kde žijí moji milí Aymarové. Žil jsem s nimi několikrát po půl roku, i déle, a měl jsem možnost je pozorovat a vyptávat se. Naučil jsem se obstojně aymarsky, a tím jsem se jim velice přiblížil, takže neměli přede mnou tajemství a považovali mě za jednoho z nich.

Zjistil jsem, že koku žvýkají téměř výhradně dospělí muži, výjimečně i starší ženy. Žvýkají jeden nebo dva „žvance“ denně. K přípravě jednoho sousta poslouží šest až osm lístků a kousek hmoty, které říkají LJUCHTA, připravené z vápna, popele ze stonků quinuy (Chenopodium) a soli nebo cukru, podle chuti toho, kdo ji užívá.

Z lístků se olámou tuhé řapíky, lístky se vloží celé do úst a provlhčí slinami, až změknou. Pak si žvýkač ukousne kousek oné LJUCHTY, jazykem svine lístky do jednoho sousta, a to pomalu žvýká. Prožvýkané pak zasune jazykem mezi dáseň a tvář a tam nechá dvě hodiny i déle. Po uplynutí této doby sousto vyjme pomocí prstů – nikdy se nesmí vyplivnout – protože koku nazývá uctivě KOKA MAMA, matka koka, a pak teprve odloží, nejčastěji pod větší kámen.

Koku považují Indiáni za posvátnou rostlinu a přičítají jí nadpřirozené vlastnosti. Slouží jim také k věštění, k předpovídání zdaru či nezdaru v tom, co hodlají podnikat. Věštění provádějí tak, že vyjmou z váčku nebo ze čtvercového šátku zvaného TARI, v němž koku uchovávají, hrstku lístků a z výše asi jednoho metru je vysypou z dlaně na pokrývku rozprostřenou na zemi. Podle toho, jak lístky dopadnou, zda bude většina jich ležet světlou, či tmavší stranou nahoru, pak věří, že ona záležitost dopadne dobře, nebo špatně. Rybáři na jezeře Titicaca při vyplutí na rybolov házejí do vody jezera pár lístků koky jako oběť duchům jezera, aby měli dobrý úlovek. Toto jsou pozůstatky staré víry Indiánů, zbytky, které přežily do současnosti.

Hlavním důvodem žvýkáni koky je nesporně její mírně opojný, povzbuzující účinek, podobný jako při kouření, žvýkání či šňupání tabáku, účinek, který mají Indiáni rádi. A nejen Indiáni, koku žvýkají i míšenci ve městech, vídal jsem to například v La Pazu v Bolívii. Daleko horší jsou případy, kdy se koka zneužívá. Tak například horníci v Bolívii, třeba v Oruru, žvýkají osm až deset soust denně, při těžké práci, pro pocit úlevy. Tím se řadí mezi narkomany, jsou fyzicky brzy zcela vyřízeni, ve čtyřiceti či padesáti letech, a brzy umírají.

Žvýkání koky pomalu, mizí. V nižších polohách vymizelo prakticky úplně a v horách také přátel koky ubývá. V Peru je dokonce zakázáno žvýkat koku v polohách pod 1500 m n. m. – i když si nedovedu představit, jak je možné v těchto oblastech dodržování či nedodržování zákazu kontrolovat. Pozoroval jsem, že poměrně rychle ubývá mladých žvýkačů, především vlivem školy, zkracováním vzdáleností moderní dopravou, vlivem městského prostředí, vojenskou službou mladých mužů, Indiánů i míšenců, a hlavně proto, že to už není – moderní.

Z koky se vyrábí chemickou cestou kokain, ale to už známe z našeho příběhu.

Václav Šolc

KARAVANA

VÁCLAV ŠOLC • TRAVIČI NA TITICACA

Svazek č. 187 Řídí Hana Krubnerová

Ilustroval Karel Přibyl. Obálku navrhl James Janíček. Graficky upravil Jan Hejda. Vydal jako svou 7104. publikaci Albatros, nakladatelství pro děti a mládež, v Praze roku 1985. Odpovědná redaktorka Hana Krubnerová. Výtvarný redaktor Zdeněk Kudělka. Technická redaktorka Jitka Pavlíková. Ze sazby písma Public vytiskla Severografia, n. p. závod 1, Liberec. 9,88 AA (text 8,22, ilustrace 1,66), 9,93 VA. Náklad 70 300 výtisků. 2., upravené vydání. 13-883-85 14/54 Cena výtisku 7,– Kčs

© Albatros, 1985 © Václav Šolc, 1985 Illustrations © Karel Přibyl, 1985